

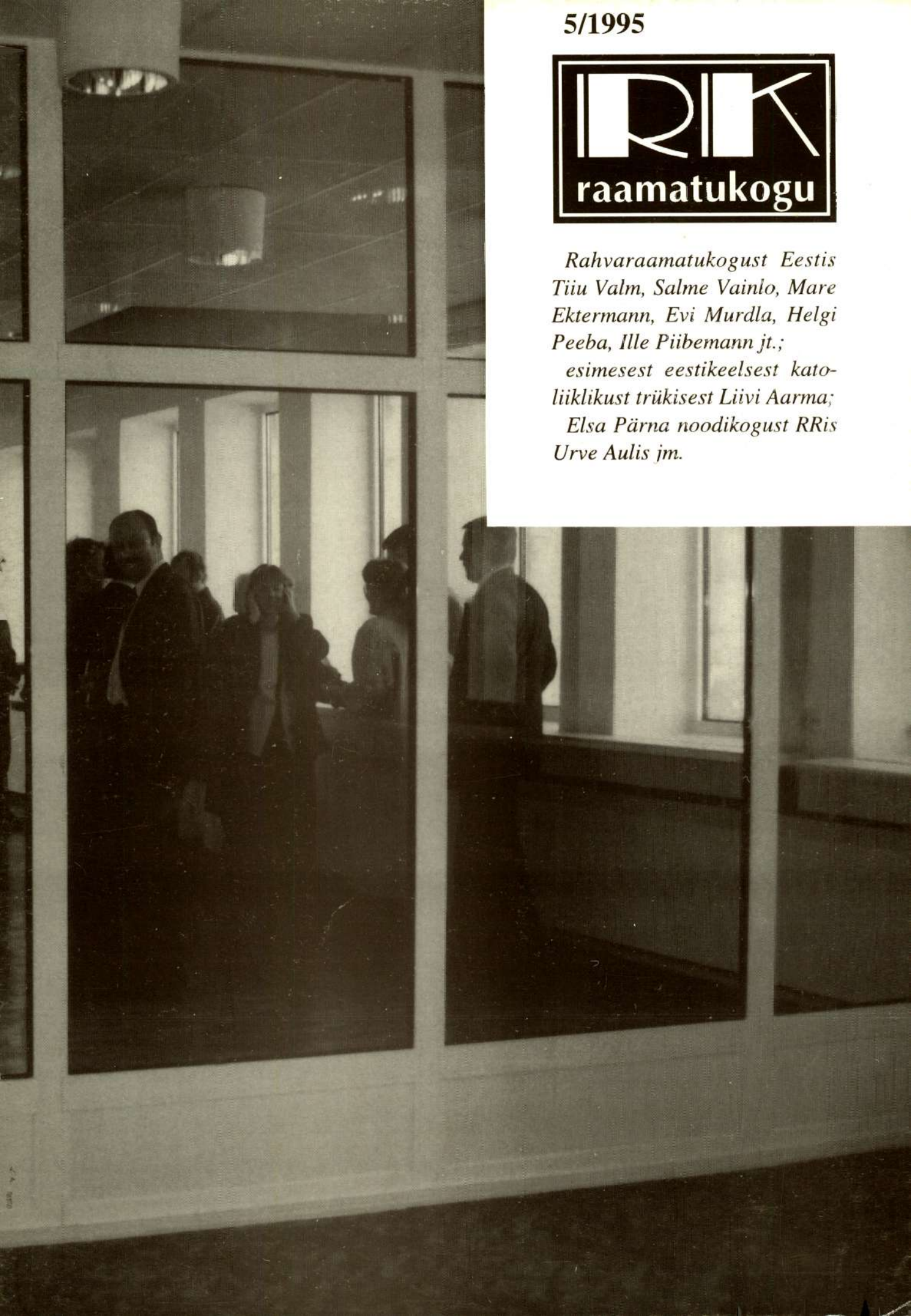
5/1995

*Rahvaraamatukogust Eestis
Tiiu Valm, Salme Vainlo, Mare
Ektermann, Evi Murdla, Helgi
Peeba, Ille Piibemann jt.;*

*esimesest eestikeelsest kato-
liklikust trükisest Liivi Aarma;*

*Elsa Pärna noodikogust RRis
Urve Aulis jm.*

Eesti Rahvusraamatukogu
Eesti Raamatukoguhoidjate
Ühing

5/1995

Toimetuse kolleegium: A. Nuut,
R. Olevsoo, E. Rannap, K. Tammaru,
U. Tõnnov, T. Valm, A. Valmas

Tegevtoimetaja/Editor Ene Riet
Toimetaja Maire Liivamets
Keeletoimetaja Tiina Vilberg
Tehniline toimetaja Mirjam Jürna
Kaanefoto: Läänemaa Keskraamatu-
kogu lugemissaal aprillis 1995

Address/Address:
EE 0100 Tallinn
Tõnismägi 2
Eesti Rahvusraamatukogu
"Raamatukogu" toimetus
tel. 6 307 128
faks 372+6/311410
e-post: enerk@venus.nlib.ee

Hea kolleeg!

Rahvaraamatukogude ülesanded ja eesmärgid on viimasel paarikümnel aastal kogu maailmas märgatavalt muutunud. Raamatukogust on saanud esmajoones kohaliku kultuuri- ja ühiskondliku elu infokeskus raamatute laenamise koha kõrval. Tänapäeva rahvaraamatukogu juhataja peab olema oma tollasest ametikaaslasest erialaselt paremini ette valmistatud, oskama kasutada arvutiandmebaase ja uusi tehnilisi vahendeid. Ta peab olema ka parema juhtimis- ja suhtlemisoskusega, et muuta raamatukogu enam-nähtavaks nii riiklikul kui kohaliku omavalitsuse tasandil. See on oluline eelkõige raamatukogule vajaliku toetuse ja raha saamiseks.

Eesti rahvaraamatukogudest on meie ajakirja veergudel viimasel ajal üsna vähe kirjutatud. Pean aga kahjuks ütleva, et ka seda numbrit ette valmistades oli meil raske leida kirjutajaid. Enamik rahvaraamatukogu töötajatest põhjendas oma äraütlemist lausega: "Pole millestki kirjutada, pole raha, pole uusi ruume, pole võimalusi." Kas peab ajakirjale kirjutamise põhjus olema vaid uute ruumide saamine? Aga kuidas jääb töö sisuga? Kas ja kuidas on muutunud lugejateenindus, komplekteerimine, kataloogimine, kuidas aetakse raamatukogu majandusasju, suheldakse kohalike omavalitsustega, teiste raamatukogudega Eestis ja välismaal? Mille poolest erineb teie raamatukogu töö selles ajakirjanumbris kirjeldatust? Kas ärgitab eesti raamatukoguhoidjat kirjutama vaid terav kriitika?

Ene Riet

Avaveerg: Uitmõtteid rahvaraamatukogudest

Tiiu Valm 4

RAHVARAAMATUKOGU

Koos raamatuga on meie tõus ja langus:

Valga Keskraamatukogu 130

Kui meil on uhke ja hää

Viljandi Linnaraamatukogu täna

Tallinna Keskraamatukogu

Raamatukogud Loksa vallas

Võrumaa Keskraamatukogu uutes ruumides

Kirjasto 3000 tuli Eestisse!

Tuntud headuses

Pärnus avas ukсед Rääma haruraamatukogu

Salme Vainlo 5

Mare Ektermann 7

Evi Murdla 9

Helgi Peeba 11

Ille Piibemann 12

Ene Riet, Inga Kuljus 13

Katerina Talur 15

Reet Roosi 17

U. Viljapuu, T. Kobar 18

Lugeja arvab:

Kui põhjalikult võib raamatukoguga tutvuda 5 (viie) minuti jooksul?

Diivanitest, turvalisusest, lilledest ...

ehk "mul on üks tore tädi"

Signe Peeker 19

Ingrid Erilaid 19

RAHVARAAMATUKOGU VÄLISMAAL

Raamatukogu Euroopa äärel. Referaat

Muudatused Norra rahvaraamatukogudes. Referaat

Prantsusmaa raamatukogude harta

20

21

23

HABENT SUA FATA LIBELLI

410 aastat esimesest eestikeelsest katoliiklikust trükisest

Lugu nootides

Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogu raamatuid:

Uskmatute elust maakeeli

Liivi Aarma 26

Urve Aulis 28

Mihkel Volt 30

JURISTIVEERG

Eesti Vabariigi töö- ja puhkeaja seadusest

Heli Naeris 31

* * *

Raamatukogunduse ja infoteaduse koolitus TPedIs/TPÜs 1965-1995

32

SÕNUMID

Eesti raamatukoguhoidjate reis Rootsi

30 sisutihedat päeva Ameerika Ühendriikides

Mälestame: Mai Ploom

Kommentaari kommentaariks

Rahvusraamatukogu seadusest ajakirjanduses

1995. aasta TPÜ infoteaduste osakonna lõpetajate diplomitööd

Külli Ots 33

Ilme Sepp 34

38

Küllo Arjakas 38

Taimi Tarning 39

40

PE3IOME

41

SUMMARY

42

UITMÕTTEID RAHVARAAMATUKOGUDEST

Nüüd, kui raamatukogu on meie ühiskonnas teisenemas, teame, mida ootab sellelt institutsioonilt lugeja, ehkki sageli on tal endalgi seda raske määratleda ja isegi formuleerida. Võibolla arutletakse seepärast raamatukoguringkondades ikka ja alati igavese kolmnurga - kogud - raamatukoguhoidja - lugeja teemal.

Raamatukogu tuumiku moodustavad kogud. Kas teate raamatukogu, kus puuduvad kogud? Ega vist, aga niisama lahutamatu osa on lugeja. Kogudele annab hinnangu lugeja, neid vahendab lugejale raamatukoguhoidja. Raamatukogus, kus need seosed ei ole terved, tekib paratamatult kolmikdraama. Eelpool öeldu on lihtne ja loogiline ja arvatavasti kõigile teada.

Raamatuid valivat lugejat ei tohi sundida valikut tegema. Kuid paratamatult on lugeja sunnitud kasutama kogusid, mida raamatukoguhoidja on moodustanud. Loomulikult võib lugeja teha raamatukogus talle täiesti üllatavaid leide, kokku puutuda raamatutega, mida ei teadnudki. Aga ikka ja alati on raamatu ja lugeja vahel raamatukoguhoidja, kes on kogusse raamatud hankinud.

Kogude loomine on raamatukoguhoidja põhitegevus, midagi sellist, mille alusel saab hinnata tema ametioskust ja teadmisi. Kuid, kelle ettepanekute põhjal tehakse peamiselt valik? Kas raamatukoguhoidja intuitsioonile või lugeja arvamustele toetudes? Või hoopiski nii nagu ehk mõneski raamatukogus, kus komplekteerimispehõimõtteks on "hankida nii palju kui raha on (raamatukogu tarbeks on seda alati vähe) ning nii kiiresti kui võimalik, ja pärast seda tulgu või veeputus".

1994. aastal oli rahvaraamatukogudes olevast kirjandusest 62,4 % ja külaraamatukogudes 69,3 % ilu- ja lastekirjandus, 1993 vastavalt 57,5 % ja 62,8 %.

Kas ei oleks aeg aeg maha võtta ja mõelda, missuguseks meie rahvaraamatukogud sellise kasvutempo juures arenevad?

Lõppude lõpuks on meil võimalik lugeda Tarzanit või veriseid mõrva- ja haledaid armulugusid. Ja lugeja ei soovivatki tegelikult muud, kuna igapäevane muredkoorem tahab raamatu kaudu kergendamist. Ka kirjastajate toodang soosib sellist valikut. Aga kas me praegu ei lähe kergema vastupanu teed ja teeme sageli järeldusi iseenda (mõtlen raamatukoguhoidjat) arvamuste põhjal? Raha pole piisavalt ja seda jääbki nappima, kui me ei oska teha valikut. On tõsi, et teatme- ja teaduskirjandust kirjastatakse eesti keeles vähe. Võõrkeelne kirjandus on aga kallis, raha selle ostmiseks ei jätkuvat ja niikuinii seda palju ei loeta, sest keelt ei osata, eriti maal. Mina arvan küll, et sellised järeldused on liiga kergekäelised. Kui palju õpitakse praegu keeli. Mõelgem sellele, et 1994. aastal oli rahvaraamatukogudes võõrkeelset kirjandust kõigest 2,1 % ja külaraamatukogudes 0,2 %. Kas me oma kogude kujundamise pehõimõtetega (on neid üldse?) ei kujunda ka lugejaskonda? Ma ei välista siinjuures, et rahvaraamatukogu on praegu asendamatu eriti madala elatustasemega inimestele ja pensionäridele, aga kas ainult. Kas me ei tee olulist viga nende suhtes, kes õpivad, täiendavad end, vahetavad elukutset? Kui me neile tähelepanu ei pööra, siis uskuge mind, varsti pole neil rahvaraamatukogudesse põhjust tulla, pole ju kõigil aega ja tarvetki suhteliselt madala väärtusega ilukirjanduse järele.

Muuseas, Ameerikas kõneldi samadest asjadest möödunud majanduskriisi ajal. Neilgi suurenes siis raamatukogude külastatavus ning raamatukogudele eraldatav raha vähenes. Kogud sarnanesid koostiselt raamatukauplustele, sest raamatukogust küsiti täpselt sama kirjandust kui kauplustest.

Olukord pani rahvaraamatukogud järele mõtlema rahvaraamatukogu pehõiuülesande üle talletada kultuurimälu, kaubandusliku külje eelistamine ei anna raamatukogule mingit õigustust tema kasutajate ees.

Raamatukogu mälu ulatub, tõsi, üsna sügavalt massikultuuri. Siiski peab ikka ja alati meeles pidama, et raamatukogu on piirkonnas sageli ainuke aken teadmiste maailma ja seepärast on kogude mitmekesisus äärmiselt oluline. Kui meil on nüüd juba mitu aastat selge, et raamatukogul ei ole kasvatusvastutust, siis kultuurivastutus on tal küll päris kindlasti.

Kogude läbimõelduma kujundamise kõrval on sama oluline parem, sisult täiuslikum lugejateenindus. Kuid mida me mõtleme parema teeninduse all? Vahel arvame, et selle tõhustamiseks on vaja vaid rakendada arvutisüsteemid. Tähtis on aga, et raamatukoguhoidja loobuks raamatukogu-(või õigemini enese-)kesksusest ning orienteeruks lugejale. Seejuures poleks paha meenutada seda hinnatavat osa meile tuntud eri lugejagruppide teenindamise teooriast ja praktikast, mida sobiks rakendada edaspidigi.

Olete ehk kuulnud, et inglise raamatukoguhoidja John S. Smith on käsitlenud tarvet raamatukogu järele nn. Maslowi tarvete püramiidi abil. Püramiidi alus koosneb füüsilistest tarvetest, mille peal on julgeoleku tarve. Nende peal kõrguvad üksteise peal sotsiaalsed tarbed nagu ühtekuuluvuse, armastuse ja hinnangu tarve. Tipu on vallutanud aga kultuuri- ja eetilised tarbed, samuti tarve end teostada. Smith asetas püramiidi tarbe raamatukogu järele, ja mis selgus.

Inimese esimene kultuuritarve on mõista sümboleid, mida kasutatakse. Need omandanud, on inimene kirjaoskaja. Mehhaanilise kirjaoskuse abil

saavutatakse tase, kus lugemis- ja kirjutamisoskust võib kasutada kommunikatsiooniks. Järgmiseks, kõrgemaks tasandiks on õppimise ja fantaasia kasutamine. Kõige kõrgemal tasemel ehk püramiidi tipus olev inimene kasutab loetut elus ning eneseteotuseks. Smithi käsitlus tuletab meelde, et raamatukogu kasutajate hulgas on inimesi erinevatelt tasanditelt. See pärast peabki raamatukogus pöörama tähelepanu sellele, et kogud sisaldaksid kõigi tarbeid rahuldavat ainet. Smithi arvates raamatukoguhoidja töö ei õnnestu, kui ta ei suuda määrata, missugusele tasandile lugeja kuulub.

On võimatu, et raamatukoguhoidja oleks asjatundja kõigis valdkondades, kuid lugeja analüüsimisel ja tema tasandi määramisel peab ta olema spetsialist. Raamatukoguhoidjalt eeldatakse intuiitvset lähenemist ning loomulikult ka seda, et ta ise oleks saavutanud raamatukogunduslike tarvete püramiidis kõrgeima taseme. See tähendab, et raamatukoguhoidja ei saa olla passiivne vahendaja, vaid peab olema tegev konsultant, kes süvenedes suudab ühendada lugeja tarbed raamatukogu võimalustega. Pole õige kaevelda ainult rahapuuduse üle, ka nappide võimaluste juures tuleb näha raamatukogu lugeja pilguga ja kujundada kogud selliseks, et lugejal oleks põhjust sinna ikka ja jälle tulla. Kui seda reeglit silmas pidada, jõuabki õnneliku lahenduseni kolmikdraama: lugeja - raamatukoguhoidja - kogud. Kas pole see nii?

Tiiu Valin

KOOS RAAMATUGA ON MEIE TÕUS JA LANGUS

VALGA KESKRAAMATUKOGU - 130

SALME VAINLO

Valga Keskraamatukogu direktor

130 aastat tagasi kogunesid Valga linna ärksamad mehed asutama seltsi, mille ülesandeks oli koondada huvitavaid ja õpetliku sisuga raamatuid ühte avalikku kohta - linna raekotta ja teha need kättesaadavaks kõigile lugemiseltse liiki metele.

26. jaanuaril (8. veebr.) 1865. a. kiitis auväärne keiserlik Valga linna raad Valga linnaraamatukogu põhimääruse heaks. Põhimääruse 8. artiklis võttis Valga linna raad endale kiiduväärse kohustuse: "Linnaraamatukogu on rae ja linna kaitse all ja antakse sellele omandiks üle nõnda viisi, et ta peab olema igavesteks aegadeks avatud sellele, kes tahab (tema tegevusest) osa võtta..." Linna raad suutis linnaraamatukogule kaitset ja abi pakkuda 46 aastat. Pole täpselt teada, mis tingis linnaraamatukogu üleandmise eraseltsile, kuid tõsi on see, et 1911. a. andis linn oma raamatukogu üle Valga Eesti karskuse seltsile. Neliteist järgmist aastat, mil linnal oma raamatukogu ei olnud, kasutasid lugejad karskusseltsi raamatukogu. Oma vea parandas linnavalitsus alles 1925. a., 14 aastat hiljem. Algul avati lugemislaud ja seejärel linnaraamatukogu, sest avalik raamatukogu peab olema linnavalitsuse kaitse all, st. linnarahva kultuuriline teenindamine ja harimine raamatutarkuse vahendusel ei saa ega tohi olla eraseltsi ülesanne, vaid linnavalitsuse kohustus oma linnarahva ees.

Pärast pikka mõõna algas linnaraamatukogu elus uus tõusuperiood. Linnavalitsuse ja haridusministeeriumi toetusel täienes kogu, kiiresti suurenes kasutajaskond. Raamatukogul oli hea maine, tegevus kirjanduspõllul oli hoogne. 1938. a. avati linnaraamatukogu juures noorteosakond.

1940. aasta riigipööre tõi häda ja viletsust nii eesti rahvale kui raamatu-

kogudele. Algas rahva eliidi füüsiline hävitamine ja rahva vaimne tagakiusamine. Uute ülemate rünnakuobjektideks said eestimeelsed ja -keelsed raamatud. Valga linnaraamatukogus jäi ennesõjaaegsest raamatufondist järele ainult 27%. Lisaks raamatufondide laastamisele koliti raamatukogu võimu käsul ja tahtel kuus korda järjest ikka halvematesse ja halvematesse ruumidesse. Lõpuks jäi raamatukogu pikkadeks aastateks Aia tänava majja nr. 20.

Meie kroonikaraamatukogu lehekülgedelt võime nende aastate kohta lugeda aga ka mõndagi head. Raamatukogutöö pisitasa hoogustus, kogu suurenes. Eesti rahvas ei unustanud lugemist ega teed raamatukokku.

1975. aasta lõpus elavnes raamatukoguelu Valgamaal. Rahvaraamatukogud tsentraliseeriti ja saime uue nime - Valga Keskraamatukogu. Ja mis kõige tähtsam - alustati keskraamatukogu ruumide laiendamist teise korruse väljaehitamisega, polnud ju uusi osakondi kusagile panna. Esialgu tundus, et elu läheb jällegi ülesmäge. Rahva elujärg paranes. Raamatukogud muutusid ilusamaks ja hubasemaks, teenindama hakkas raamatubuss, lugejaid tuli juurde, saime uut mööblit. Eriti südantsoojendav on meenutada raamatukogutöötajate töö väärtustamist ja hindamist, mitte küll rahaliselt, aga hea sõna ja lilledega aktiivipäeval ning mõnikord ka peolauas. Tööjuubeleid tähistasime iga 5 aasta järel, rõõmsat meelt ja heatahtlikkust jagus rohkem kui kunagi enne.

Igale tõusule järgneb kord langus - see on elu seadus, mida ei saa eirata. Hea kõrval hakkasid juuri ajama ja võrsuma kahjulikud nähtused. Toimima hakkas kurikuulus võõrandumisprotsess. Raamatukogud polnud enam

kohalikele nõukogudele "omad", nende mured olid keskuse mured.

Eestimaa taasiseseisvumine ja haldusreform töid muudatusi ka raamatukogude ellu. Keskraamatukogu läks Valga maavalitsuse haldusesse 1992. a. teisel poolel. Aasta polnud veel lõppenud, kui Valga Linnavalitsus ütles välja oma seisukoha - keskraamatukogu peab kuuluma linnavalitsuse haldusesse. Meil polnud selle vastu midagi, et pärast pikka vaheaega võttis linnavalitsus meid jällegi oma kaitse alla. Kaitse tähendab aga heaperemehelikku hooldamist ja töötingimuste loomist nii raamatukogutöötajatele kui lugejatele. Keskraamatukogule anti Vabaduse tänavale uued ruumid, kuhu sisustasime võõrkeelse kirjanuduse laenussektori. Ka lasteosakond sai kõrvalmajas juurde ühe toa, millest kujundasime laste lugemistoa. Lõpuks, pärast pikki aastaid soostus linnavalitsus tegema raamatukogu heaks midagi käegakatsutavat. See oli hea märk, mis ennustas raamatukogu elus uut ja paremat ajajärku. Taju-sime, et raamatukogusid ootavad ees kardinaalsed muutused, ja selleks, et muutuda, peab meil jätkuma julgust, sest inimloomus on nii loodud, et vana on armas ja sellest hoitakse kinni kümne küünega.

Lõppenud on ajajärk, mil raamatukogutöötajatel pidi olema tarkust leppida asjadega, mida me ei suutnud muuta. Nüüd peab meil jätkuma julgust muutumiseks, et elule mitte jalgu jääda. "Koos raamatuga on meie tõus ja langus", ükski raamatukogutöötajatest ei tohiks seda unustada. Meie lugemistoa on need targad sõnad lugejate silme ees olnud juba Eesti Vabariigi taasiseseisvumisest alates ja võibolla on neis kätkev hoiatus meid paljus ka aidanud.

Peab igatahes ütleva, et Valga linnavõimud on lõpuks oma palge raamatukogu poole pööranud. Keskraamatukogu juubeli künnisel hakkas linnavalitsus aktiivselt otsima lahendusi meie valuprobleemidele. Need olid kohutav ruumikitsikus, asumine oma osakondadega linna peal laiali neljas erinevas majas, lasteosakond

Salme Vainlo on Valgas raamatukogutööd juhtinud 25 aastat. Tänavu augustis tähistas ta oma 60. sünnipäeva.

peab ruumid vabastama, sest asub õigusjärgsele omanikule tagastatud majades ja küsimus, kuidas automatiseerida keskraamatukogu, kui asume neljas erinevas majas.

Pärast põhjalikku kaalumist otsustasid linnavalitsus ja volikogu ühendada kultuurimaja ja huvikool ühtseks kultuuri- ja huviala keskuseks, huvikooli alt vabanenud maja anda keskraamatukogule. Selline otsus tõi Valgale halba kuulsust nii kõnelevas kui kirjutavas pressis üle kogu Eestimaa. Õhus rippus ränk süüdistus: "Raamatukogu pärast likvideeriti huvikool". Suhtusime asjasse rahulikult ja diskussioonidest ajaleheveergudel osa ei võtnud. Et õli mitte tulle valada, jätsime oma auväärse juubeli tähistamata. Suutsime endale teadvustada tõsisaja - see on meie ainus võimalus saada osakonnad kokku ühte majja ja veel südalinnas, kaunis Säde pargis, tiigi kaldal. Olime linnavalitsuse otsusega rahul. Süüdlase tiitlit huvikooli kaotamises võime ju kanda, aga süüta süüdlase, sest probleemidest vaba ei olnud ka huvikool. Igaüks ei soovi muutuda, mugavam oli oma möödalaskmistes süüdistada teisi.

Kõik ei laabunud otsekohe sujuvalt. Esialgselt lubati meile anda ainult hoone põhiosa. Nõukogudeaegne juurdeehitus, milles paiknes saal, oleks jäänud kultuuri- ja huviala

keskuse kasutusse. Raamatukogu oleksime pidanud kolima samale põrandapinnale, mis oli raamatukogul varemgi - 500 m². Meie kõige valusam probleem, ruumikitsikus, poleks seega lahendamist leidnud.

Õnneks oli aega mõelda ja kaaluda, mis on kasulik linnarahvale ja mis-sugused peavad olema keskraamatukogu arenguperspektiivid. Ei ole ju mõtet kulutada riigi ja linna raha projektile, mis ei lahenda probleemi lähemaks 20ks aastaks. Mul on hea meel, et kõik laabus ning abi väljastpoolt Valgat me ei vajanud. Ilma rahata, ainult hea tahtega, ei saa aga kahjuks keegi midagi korda saata. Linnavalitsusel pole jõudu endise huvikooli maja ümberehitamiseks ja sisustamiseks raamatukogu vajadustele vastavalt. Et kaks lasteosakonna maja tagastati õigusjärgsele omanikule, osaleb riik ümberehitamise finantseerimisel ja suurem osa rahast tuleb erastamisfondist. Sellel aastal tahetakse alustada ehitustegevust, järgmise aasta lõpuks võime uues majas pidada soolaleivapidu.

Usun, et sellega algab keskraamatukogu elus uus ajajärk, mis kannab nimetust "Julgust muutuda!", ja peatüki sellest kirjutab meie kroonika-raamatusse raamatukogutöötajate uus põlvkond.

KUI MEIL ON UHKE JA HÄÄ

MARE EKTERMANN

Lääne Maakonna Keskraamatukogu pearaamatukoguhoidja

Uhke ja hää on tõdeda, et tänases täielises Eesti Vabariigis on aja ja olude kiuste maa kultuurielu ühe alustoena püsima jäänud KÜLARAAMATUKOGU.

Ju on ka see meie aja märk, et tühjuvates (maa)kultuurimajades seltsitegevus visalt hingitseb, kuid joogikultuuri viljeldakse kenas keskmises Eesti külas 24 tundi järjest. Kuid nagu ütleb vana tarkusetera: rikka rikkus taskus, vaese rikkus südames. Meist parimate ja suurimate vaimuvarandus on üle sajandite tänases päevas ahvatlevalt kättesaadavaks tehtud. Astu üle läve teadahahtja, uudishimuline lugeja - RAAMATUKOGUS ootab igäüht ees TARKUSE ja RIKKUSE MAAILM.

Ja jälle on uhke ja hää tunne, et isegi ääremaa metsataguse küla raamatukogusse on aeg toonud aasta-aastalt ikka enam lugejaid ja rohkem laenutusi.

Lääne Maakonna kahekümnes külakogus ja ühes linnaraamatukogus (Lihulas) on ametis kaksikümne üs raamatukoguhoidjat. Neist enamus on pika staaži ja töökogemusega oma alale andunud inimesed. Aastakümneid on edukalt ametis püsinud Aino Kask Tuudil, Elle-Eha Kalde Kullamaal, Saima Maide Orul, Valida Tulvik Pürksis, Malle Vest Lihulas, Luule Oosim Metskülas, Milvi Kirilova Taebas.

Läänemaa oma tosina omavalitsusega on üks Eesti väiksemaid. Igas vallas on üks, Hanila vallas kolm ja Lihula, Kullamaa, Martna, Noarootsi vallas majandada kaks külakogu. Vormsi saarelgi on oma raamatukogu. Poole koormusega on ametis kuus raamatukoguhoidjat, seega peaaegu kolmandik. Oli tähelepanuväärne, et 1992. a. suutis üks enam doteeritavaid

vallavalitsusi - Martna vald - taasavada raamatukogu Rõudes, mis sealmail likvideeriti seitsmekümne aastate keskel. Initsiatiiv tuli kunagiselt raamatukoguhoidjalt Inda Möldrelt, kes asutaski oma erastatud korterisse väikese, kuid tasapisi nii annetustest kui uudiskirjanduse tellimustest kosuva külakogu. Sama valla Martna raamatukogu töö- ja lahtiolekuaegu otsustas volikogu vähendada poolele, et eluõigust anda uuele raamatukogule. Kohaliku rahva raamatuga teenindamisele oli see samm soodus, sest ka keskkogu raamatubuss ei olnud teenindanud paikkonda enam kaks aastat, kuna vallavalitsus loobus bussiteenusest ilmses rahahädas. Käesoleva aasta kevadel pani Martna vald ette teha maakonna keskraamatukogu raamatubussi uus peatuspaik Kirna kanti, kus suurte elumajade elanikel oleks vähemalt võimalus lugeda - kord kuus käibki seal tihe laenutustegevus.

Külakogude üleminek keskkogu (Kultuuriministeeriumi) haldusest omavalitsuste alla 1992. aastal on tinginud mitme raamatukogu sisulise ja välise uuenemise.

Sisuline uuenemine on toonud raamatutulva ning õiguse, oskuse ja vastutuse ise hankida raamatukogule raamatut. Meil komplekteerib kolm külaraamatukogu omal käel - Lihula, Taebla, Palivere. Nad tunnevad end kindlalt, kuna saavad rahvusliku raamatuvara ostmiseks riigilt toetust ja vallavalitsuse eelarvest raha, kuid ahnet ostusoovi piirab puhuti kõhnuke kukkur.

Sisuline uuenemine on toonud ka õiguse, kohustuse ja vastutuse ise majandusasju ajada ja siin on tuhat tuttavat muret küttepuude hankimisest kirjaklambri muretsemiseni, raamaturahast rääkimata.

Sisuline uuenemine on kasvatanud tööjärje puhuti üle pea: komplekteeri, kujunda, kataloogi, tutvusta, jutusta, laenuta, kirjuta, uuri, koosta, bibliografeeri, informeeri, organiseeri ja majanda ka veel - ainult üksi ja ise. Kõigile polegi see kontimööda! Aga tublimad tulevad toime, eriti need, kes pikki aastaid ametis, teada ja tuntud, usalduse pälvinud ja toetuse teeninud nii lugejate kui vallavalitsuse silmis - Saima Maide Orul, Aino Kask Tuudil, Valida Tulvik Pürksis.

Lihula Raamatukogu oktoobris 1995.

Hilja Tamm Ridalas. Nooremad peavad end veel tõestama. Kaks kolleegi maakonnast on suutnud sooritada kutseeksami - Imbi Sildaru Asukülast ja Tiitu Aasrand Kirblast.

On tähelepanuväärne, et kümme külaraamatukogu on paaril viimasel aastal uuendanud ja vahetanud oma ruume ja asukohta. Kitsastes oludes on vallavalitsusel välja pakkuda avarad ja pooltühjad lasteaia rühmatoad. Nii on lasteaia ruumi leidnud Lihula Linnaraamatukogu, Martna, Palivere ja Taebla külaraamatukogu. Külakeskuse karpimaja suuremas korteris on ulualust saanud Kirbla, Kullamaa, Ridala ja Sutlepa raamatukogu. Vallavalitsusega ühe katuse alla on mahatunud Oru, Pürksi, Risti ja Vormsi külakogu. Koolimajas on ruumi jagunud Asuküla ja Nõva külakogule. Maakonnas on tegelikult vaid kaks raamatukogu, mille ruumid raamatukoguks projekteeritud, mõlemad klubi-kultuurimaja hoones: 1967. aastal valminud Pürksi raamatukogu Noarootsis ja 1989. aastal ehitatud Kõmsi raamatukogu 42 m² ruumid.

Teadagi, raamatukogu kolimine on päris paras pätkel, liiati kui oled üksi ametis ja pead seda paari aasta jooksul kaks korda suutma. Kümnest külakogust on oma kogu kolinud vähemalt kaks korda ridamisi Asuküla, Kirbla, Oru, Sutlepa, Taebla raamatukogu, ikka paremat, jäävamat ja ökonoomsemat "oma tuba" otsides. Korter-raamatukogudes on kollitama hakanud küttekriis, nii et talvekuudel ulatub tööruumides soojapügal vaid tosina kraadini, kui sedagi. Aga lugejaid võetakse sõbralikult vastu ka vanemates raamatukogudes. Hubaselt ümbritsetuna raamatukoguhoidja tähelepanust, hoolest ja tarkusest tunneb lugeja end Kullamaa, Tuudi, Oru, Pürksi ja Ridala külakogus. Kõiki tublisid kolleege ei mahu siinkohal loetlema. Kuid mõnegi kogu tegevust päsib ruumikitsikus, kärbitud tööaeg, mõnetine kõledus ja pitsitavad rahaprobleemid.

Eelnevast võib järeldada, et meie külaraamatukogu juhatajate tööelu üks tahkudest on viimaseil aastail olnud suurel hulgal raamatute pakkimine ja tassimine ning rassimine remondi ja (korduvate) kolimiste aegu.

Teine tõsine ja päevakajaline tööloik on teha end nähtavaks ja kuuldavaks, et põhjendada üha suurenevaid väljaminekuid - on neidki vallavalitsejaid, kellele on raske selgeks teha ükskordühte: kui ei näpistata lisaraha (hinnatõusust põhjustatud vajadus) raamatute, ajakirjade, ajalehtede hankimiseks, siis on see korvamatu kahju iseendale - kohalikule inimesele, kohalikule kultuurile, kohalikule koolitööle. Teadlikud vallavalitsejad, volikogud, kultuurinõunikud arvestavad seda Hanilas, Ridala, Taebla, Oru, Noarootsi, Risti ja Lihula vallas.

Kolmas igapäevane tööruut on lugejate oskuslik, ammendav ja sõbralik teenindamine. See on kompetentse elukutselise raamatukoguhoidja peamine väljund, raamatukogu ja raamatukoguhoidja tegevuse tulemuslikkuse mõõdupuu.

Arvan, et kaks tegurit ärgitasid meie külakogusid tegutsema. Nimelt kuulasime 1994. aastal maakonna raamatukoguhoidjate kahel seminaril dotsent Aira Lepiku põhjalikku loengut "Marketing ja raamatukogu", mis andis mõtteainet meie seniste aastatepikkuste tööponnistuste teistelt lähtekohtadelt hindamiseks ja inspireeris oma tööd tulemuslikumalt korraldama: ise avali mõtte, südame ja silmaga raamatukogusse tulema, olema ja tegutsema. Ja teine oli visuaalne: tulles nüüd, sügiskuul seminarile meie keskraamatukogu uutesse, avaratesse, kaasaegsetesse lugemissaali tööruumidesse, sai igüks sest mõjutust - kes ohkas nukralt ja trotsis mõttes oma koduküla kehva raamatukogu, kes hindas realistina maa ja linna võimaluste vahet, kes innustus ja ruttas oma raamatukogu mööblit ümber paigutama, sest UHKE ja HÄÄ RAAMATUKOGU (siin ja praegu Lääne Maakonna Keskraamatukogu lugemissaal Läänemaa Kultuurikeskuse teisel korrusel) häälestab meist igäüht muutustele, uuemisele, täiustumisele nii töös kui iseendas.

Läänemaa Keskraamatukogu uue lugemissaali ja tööruumide avamine 26. mail 1995.

VILJANDI LINNARAAMATUKOGU TÄNA

EVI MURDLA

Viljandi Linnaraamatukogu juhataja

Viljandi Linnaraamatukogu asutamise möödub 11. veebruaril 1996 kaheksakümmend viis aastat. Selle aja jooksul on raamatukogu oma asukohta vahetanud üheksal korral ning tänagi seisame küsimuse ees: "Kus on, kus on, kurva kodu?"

Viimaste aastate poliitilised muudatused kajastuvad ka meie raamatukogu elus.

1988.-1989. a., mil kommunistliku partei tegevus muutus nõ. mitteesootavaks, kerkis Viljandiski päevakorra küsimus, mida teha parteimajaga. Maja on ehitatud keset linna lossipargi linnapoolsele servale. Eri-lise iluga ta silma ei paista, kuid on suhteliselt uus ning suhteliselt heas korras, kui võrrelda raamatukogu hoonega, mille katus on jooksnud läbi juba palju aastaid.

Nagu vanasõna ütleb, küsija suu peale ei lööda. Nii võtsime ka meie, raamatukogutöötajad julguse kokku ning pakkusime välja projekti, mille järgi parteimaja ümber ehitada maakonna raamatukoguks. Esialgu leidis mõte heakskiitu ka maakonnavalitsuses, kuid õige pea selgus, et tollane EKP Viljandi Rajoonikomitee esimees Tõnu Tamme oli kategooriliselt selle vastu. Tema arvates ei tohtinud partei vara lihtsalt ära kinkida. Nii jäi see projekt katki.

Jätkasime tööd vanades ruumides. Kahjuks pole ükski hoone kummist.

Tol ajal oli Viljandi Kultuuriameti juhatajaks Kalle Jents ning igal nõupidamisel, mida peeti tavaliselt kord kuus, teatasime raamatukogu raskest olukorrast. Lõpuks otsustati, et maja Pikk tn. 8 tuleb raamatukogu jaoks kapitaalselt remontida ning ka katusealune pind kasutusele võtta. Mõeldud-tehtud. Suhteliselt kiiresti valmis kapitaalremondi projekt, kõik oli sealmaal, et kohe läheb ehitamiseks. Kapitaalremondi käigus pidi raamatukogu saama juurde kuni 200 m² pinda, kuid oh häda... Aeg

Viljandi Linnaraamatukogu tulevane maja, praegune Politseiprefektuur.
Foto: Hillar Kattai

liigub kiiresti ning raamatukogu oli jällegi ajale jalgu jäänud.

Pikk tn. 8 maja kuulus kunagi Jaani kogudusele. Taasloodud Jaani kogudus sai oma õigusvastasel võõrandatud pastoraadihoone tagasi. Järjekordselt oli raamatukogu projekt vett vedama läinud. Jaani kogudusega on sõlmitud rendileping kuni 1. juulini 1997.

Raamatukogu ruumide küsimus aktualiseerus. Viljandi on väike linn ja leida seal ruume 100 000-150 000 eksemplarise koguga raamatukogule on raske, isegi võimatu. Uusi ruume otsiti ja ka pakuti. Üks pakutuist oli Nõukogude armee alt vabanenud pind, kuid see polnud vastuvõetav, kuna oli nii lagunenu.

Viljandi Linna Volikogu esimees Jaak Allik ja aselinnapea Peep Aru tegid ettepaneku raamatukogu kasutusse anda Viljandi Politseiprefektuuri hoone. Kutsusime Tallinnast ekspertideks Ivi Tingre ja Tiit Valmi. Vaatasime maja keldrist pööninguni üle ja otsustasime, et see meile sobib. Raa-

matukogu teatas oma nõusolekust linnavalitsusele ning peagi leiti projekteerija. Täna on projekt küll olemas, kuid kahjuks ei ole Viljandi Politseiprefektuuril raha, et ehitada endale uusi ruume. Viljandi politseiprefekti Sepa seisukoha järgi pole enne 1997. aasta juulikuud neil võimalik majast välja kolida. Selleks ajaks on rendileping Jaani kogudusega raamatukogul lõppenud ning kirik soovib kohe alustada oma majas kapitaalremonti, sest maja seisukord on tõesti kehv. Mis saab edasi? Kes suudaks asjade kulgu kiirendada?

Praeguses olukorras on raamatukogu töö tõsiselt takistatud. Kui mõni aasta tagasi külastas raamatukogu 80-150 lugejat päevas, siis praegu ei ole haruldased päevad, mil külastuste arv jõuab ligi 300ni. Lugemissaalis on aga 12 kohta, mis juba ammu ei rahulda lugejaid. Õppeaasta kõrgperioodil oktoobrist maini on lugemissaalis pidev järjekord istekoha saamiseks. Mõningast kergendust toob koopiade valmistamine. 1993. a. lõpus ostis

Viljandi Maavalitsus meile ka 2 arvuti, kuid programmi puudumisel ei ole neid kahjuks rakendatud. Neli raamatukogu töötajat on lõpetanud arvutiõppe algkursuse. Lähitulevikus on meil soov rakendada bibliograafiaprogramm *Pro-Cite*.

Kahjuks ei ole meil võimalik eksponeerida oma ruumides raamatunäitusi. Koos kultuurimaja ja muinsuskaitse seltsiga oleme korraldanud neid väljaspool raamatukogu. Probleemaatiliseks on muutunud ka gümnaasiumiõpilastele raamatutundide andmine, sest puudub eraldi ruum. Lugesissaali selleks kasutada ei saa - see on pidevalt lugejaist pungil. Oma kogu oleme tutvustanud "Sakala" veergudel.

Vaatamata kitsaskohtadele on raamatukogu kollektiiv endiselt ergas ja täis lootust, et kunagi saame ka meie endale päris oma kaasaegse, tänapäeva vajadusi rahuldava automatiseeritud raamatukogu.

Maakonna külaraamatukogudest

Tänaseni (01.10.1995) ei ole Viljandi maakonnas suletud ühtki raamatukogu. Poole koormusega töötab 5 raamatukogu: Rimmu, Saarepeedi, Uue-Kariste, Tuhalaane ja Oiu. Nimetatud raamatukogud töötasid nii aga juba enne haldusreformi, sest piirkonna elanike arv on väga väike.

Kesküttega korteris asub 4 raamatukogu: Kamara, Paistu, Päre, Sürgavere. Kultuurimajas asub Abja, Pilistvere, Saarepeedi, Suislepa, Vastemõisa raamatukogu. Viimastel aastatel on saanud lasteaeda ruumid Kolga-Jaani, Kõpu ja Ramsi, tehnikumi katuse all on Öisu ja Olustvere raamatukogu.

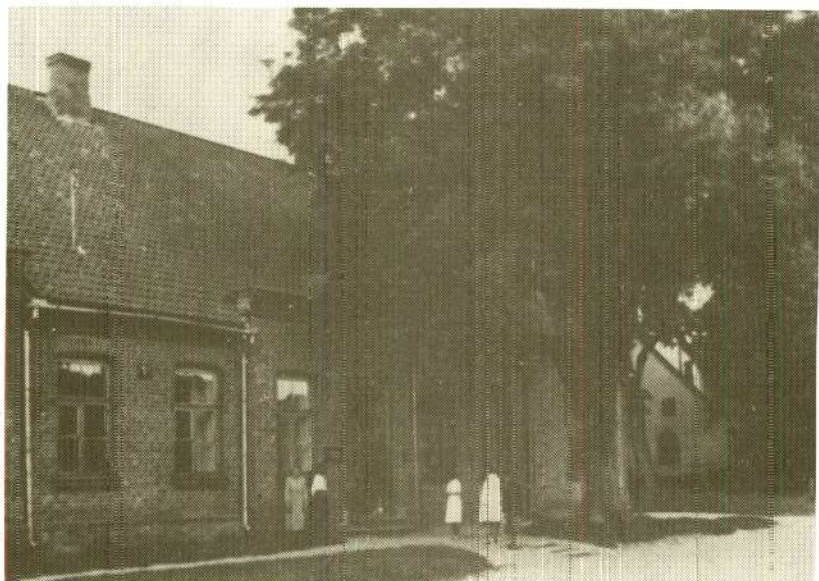
Leie ja Tănassilma raamatukogu on ümber paigutatud kooli ruumidesse. Leie endine raamatukogutöötaja vallandati - Leie Põhikooli direktor põhjendas seda raamatukoguhoidja oskamatusesuheld. Väluste raamatukogu kolis mõni aasta tagasi kooliga ühe katuse alla - töötaja ise on selle muudatusega rahul.

Väga halbades oludes on täna Tartu maantee ääres asuv Oiu raamatukogu. Maja Tartu-poolne katus on sisse kukkunud, teises otsas asuvad sidejaoskond ja raamatukogu. Katus jookseb läbi ja ega seinadki sooja pea. Raamatukogu asub ääremaal, Kolga-Jaani valla territooriumil.

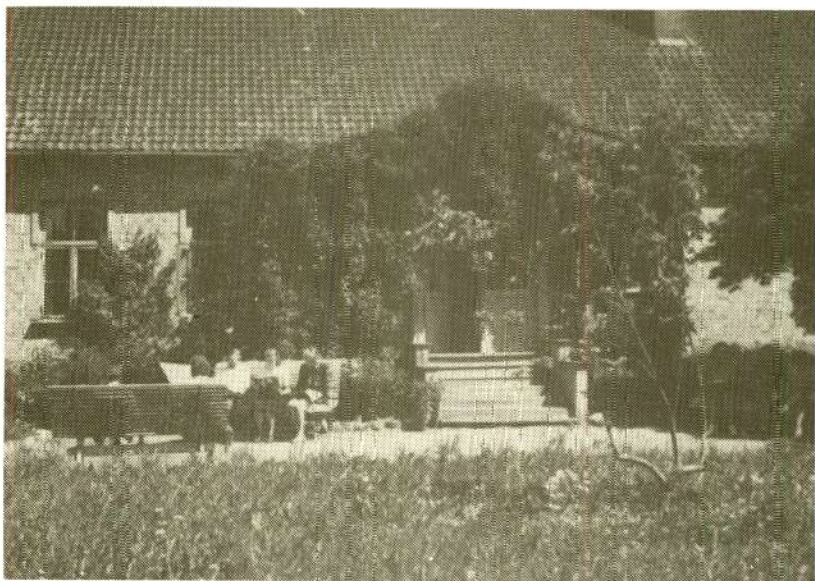
Väga vanas ja kehvast majas Päre

valla territooriumil tegutseb ka Puiatu raamatukogu. Vallal on ülal pidada 5 raamatukogu ja raha napib. Probleeme on pidevalt ka komplekteerimissummadega.

Lootust on Kõo raamatukogul. Kõo vald restaureerib vana mõisakompleksi, kuhu on ette nähtud ruumid ka raamatukogule.

Viljandi Linnaraamatukogu fassaad Pikk tn. 6.

Raamatukogu aed.

TALLINNA KESKRAAMATUKOGU

HELGI PEEBA

Tallinna Keskraamatukogu

Veebruaris möödub juba 3 aastat, kui Rahvusraamatukogu hakkas teenindama lugejaid oma uues majas. Ja see on piisavalt pikk aeg, et hajutada esialgsed kahtlused, kas Tallinna Keskraamatukogu lugemissaali on tallinlastel Rahvusraamatukogu erineva profiiliga, kauni sisustuse ja kujundusega suurte lugemissaalide kõrval vaja. Pealegi asub TKR kahe suure teadusraamatukogu - Rahvusraamatukogu ja Teaduste Akadeemia Raamatukogu vahel. Võibolla kasutada Keskraamatukogu saali muuks otstarbeks?!

Aeg on näidanud kui väga on tallinlastel vaja Keskraamatukogu lugemissaali. Lugemissaali külastatavus on võrreldes eelmise aasta sama ajaga suurenenud rohkem kui 6000 külastuse võrra. Meie saal on avatud kõik nädalapäevad (vist ainsa raamatukogu-na Tallinnas) ja kogu päeva vältel on pea kõik kohad lugemissaalis hõivatud. Muidugi on palju ajalehtede ja ajakirjade lugejaid. Meie süsteemi raamatukogudesse (neid on koos TKRiga 22) on tellitud 374 nimetust perioodikat, millest 244 on ajakirjad. Eestikeelseid nimetusi on tellitud 153, võõrkeelseid 221 (vene keeles 161). Samuti on meie lugemissaalis ja ka harukogudes saadaval Tallinna linnaosade ajalehed ning Tallinna Linnavalitsuse ja Linnavolikogu otsused ja määrused, mida lugejad palju kasutavad. "Riigi Teatajat" võib saada ka igast harukogust. Kui aastate eest võis "Burdat" lugeda ainult Keskraamatukogu lugemissaalis, siis nüüd on see ajakiri ka kõigis suuremates harukogudes. Rõõm on tõdeda, et palju on suurenenud külastuste ja laenutuste arv laenutusosakondades. Võrreldes möödunud aasta kolme kvartali arve tänavustega, külastati eestikeelse kirjanduse laenutusosakonda ligi 13 000 korral rohkem, venekeelse kirjanduse laenutusosakonda ligi 17 000 korral. Laenutuste arv on suurenenud vastavalt 50 000 ja 76 000 laenutuse võrra. Järsk laenutuste ja külastuste arvu suurendamine on kahtlemata tingitud raamatute ning ajalehtede-ajakirjade hinna tõusust - lugemishuvilised ei jõua kirjandust enam koju osta.

Möödunud aasta lõpul viisime oma lugejate hulgas läbi ankeetküsitluse, et teada saada, kuidas ollakse rahul lugejateeninduse ja raamatute komplekteerimisega ning raamatukogu ruumide valgustuse, sisustuse ja kujundusega. Tahtsime teada, milliseid raamatukogusid külastatakse peale TKRi ning mis head või halvad küljed on Keskraamatukogul teistega võrreldes. Vastused olid meid kiitvad - oldi väga rahul meie teenindusega. Rõhutati raamatukogutöötajate vastutulelikkust, teadlikkust, kiirust, abivalmidust. Paljudes ankeetides mainiti, et vajaliku teose saab meil kätte kiiremini kui Rahvusraamatukogus, ka vastas mitu lugejat, et kui RRI bibliograafidelt ei saanud nad esitatud päringule vastust, siis meie bibliograafid leidsid vastuse. Päris meeltliigutavad, aga tundus, et siirad vastused. Rahul oldi kogudega. Rahulolematust väljendati raamatukogu ruumide, mööbli ja valgustusega.

Meie valulaps on Lasnamäe. Sellise suure elamurajooni kohta on ainult üks kahes korteris asuv lasteraamatukogu. Olukorda saaks leevendada väikese juurdeehituse abil Lindakivi Kultuurikeskusele, ehitada praeguse kassaruumi peale teine korruse (projekt on, muide, juba olemas!). Neid ruume saaks üsna edukalt kohandada raamatukogu tarvis. Kui ainult Tallinna Linnavalitsus ja Lasnamäe Linnaosa Valitsus selleks raha leiaksid! Vähe sellest, et Lasnamäe elanikel puudub oma raamatukogu, likvideerimist või ümberkolimist ootab Lasnamäele lähim raamatukogu Tartu mnt. 62, mis asub omanikule tagastatud majas. Raamatufond Lasnamäe raamatukogule on olemas.

Oleme tähistanud harukogude asutamise aastapäevi. 19. septembril möödus 35 aastat Gonsiori tn. raamatukogu asutamisest, 15. novembril saaks endise J. Tombi nim. Kultuuripalee raamatukogu 55 aastaseks, kuid sellest väga hea koguga raamatukogust on säilinud vaid Salme tn. Kultuurikeskuse osakond.

Meie süsteemi raamatukogude juures tegutseb mitu kirjandusringi - "Elutuli" Keskraamatukogu ja "Varia" Tuglase-nim. Raamatukogu juures. Pelguranna

Raamatukogu juures töötab edukalt eesti keele õpperühm vene lugejatele. Keeleõpe on seotud eesti kultuuri tutvustamisega.

Juba on kujunenud traditsiooniks korraldada aasta lõpul Keskraamatukogu lugemissaalis advendikontserte. Need on mõeldud nii lugejatele kui raamatukogutöötajatele ja kestavad 15-20 minutit. Lugemissaali me selleks ajaks ei sulge. Esinejad on olnud G. Otsa nim. Muusikakoolist ja Tallinna Muusikakeskkoolist. Kuna meie lugejad on need kontserdid väga soojalt vastu võtnud, siis tänava korraldasime lühikontserdid ka kevade, suve ja sügise saabumise puhul.

Praegu teeme viimaseid ettevalmistusi raamatukogupäevade läbiviimiseks. Kavatsime korraldada lahtiste uste päevi ja õpetada, kuidas lihtsate vahendite ja võtetega raamatuid parandada. Kirjastopalvelu OY paneb meie väikesesse lugemissaali üles näituse, mida saab vaadata 24.-27. oktoobrini. Kuna seniste raamatukogupäevade deviis on olnud "Hoi raamatut", siis tahame kadripäeval läbi viia ürituse "Hoi raamatukoguhoidjat". Eks näe, kuidas see õnnestub.

Kirjandusõhtuid korraldame küll vähem kui eelmistel aastatel, kuid võib öelda, et need on sisukamad ja paremini ette valmistatud. Nimetaksin vaid kevadist kohtumist ETV telelavastuse "Wikmani poisid" tegijatega ja äsja toimunud Jessenini 100. sünniaastapäevale pühendatud õhtut vene lugejatele (osales üle 150 lugeja). Muide, peab ütleva, et vene lugejad on olnud alati aktiivsemad raamatuüritustest osavõtjad kui eestlastest lugejad.

Raamatukogutöötajaid rõõmustab aga kõige enam teadmine, et lugejate ja külastuste arv on viimastel aastatel järjest suurenenud. Täheleb, meid on vaja!

RAAMATUKOGUD LOKSA VALLAS

ILLE PIIBEMANN

Loksa Linnaraamatukogu juhataja

Loksa Linnaraamatukogu asub Loksa linna keskuses, 1977. aastast alates samas majas Loksa Linnavalitsuse ja Loksa Vallavalitsusega. Raamatukogu kasutuses on spetsiaalselt ehitatud kolm saali - lasteosakond, lugemisaal ja laenutusosakond, kogupinnaga 353 m². Töötajaid on meil praegu kolm.

Kogu suurus on ligikaudu 25 000 raamatut. Aastas tuleb juurde keskmiselt 2000-2500 raamatut. Ligemalt 50% raamatutest on venekeelsed. Kirjandust tellime läbi Harju Maakonna Keskraamatukogu komplekteerimisosakonna. Peale selle ostame ise raamatukauplustest ja eraisikutelt. Küllaltki suur valik on meil ajakirju ja ajalehti, mida on loetud lugemisaalis väga palju just käesoleval aastal.

Loksa linnas on rohkem muulasi kui eestlasi, raamatukogu lugejaist on aga pooled eestlased ja pooled vene-lased. Tore on tõdeda, et ka eestlasest lugeja hakkab jälle raamatukogu rohkem külastama - mõned aastad tagasi oli rohkem muulastest lugejaid. Möödas on meeletu buum osta koju kõik raamatud ja tellida kõik ajalehed-ajakirjad. Raamatu pideva kallinemise tõttu on inimesed hakanud paratamatult mõtlema ja valima, mida koju raamaturiiulile osta. Nii avastati enda jaoks raamatukogu.

Oluline on meie töös muidugi see, et Loksa Linnavalitsus mõistab ja toetab igati raamatukogu püüdlusi. Oleme seni saanud tellida kõik raamatud, mida oleme vajalikuks pidanud. Ainult riigi rahaga ei oleks see võimalik.

Raamat on küll kallis oma köite poolest, aga osa väljaannetest on kahjuks raamatukogus kasutamiseks lausa kõlbmatud. Sageli tuleb raamatut juba enne lugeja kätte andmist veidi "remontida". Väga palju abi on AS "Teegi" poolt pakutavast raamatukilest, mis muudab köite veidi tugeva-

maks. Samas on riiulil 60-70-80ndate aastate raamatud, palju loetud, aga näevad ikka veel korralikud välja. Mis saab 90ndate aastate raamatutest? Kas mõnda neist saab lugeda veel 30 aasta pärast? Muidugi on ka kirjastusi, kes annavad välja heas köites raamatuid, näiteks "Eesti Raamat", "Varrak", "Kupar".

Kahjuks puudub enamikul raamatutest sisukokkuvõte. Ei ole ees- ega järelsõna, mis tutvustaks veidi kirjannikku ja tema loomingut. Sageli on raske välja selgitada, mis maa kirjannikuga on tegu.

Probleemiks on ka avakogust raamatute varastamine ning lugemisaalis ajakirjadest huvitavate piltide ja artiklite väljalõikamine.

Mis puutub lastekirjandusse, siis on Disney maailm vallutanud täielikult Eestimaa laste lugemiriiulid. Laste hulgas on väga populaarsed koomiks- id.

Vene keeles on lastele üsna palju hea kujundusega teatmeteoseid. Aga lootus jääb, et kirjastajad hakkavad ka meil rohkem mõtlema teatmeteoste ja väärtilukirjanduse väljaandmise peale nii laste kui täiskasvanute tarvis.

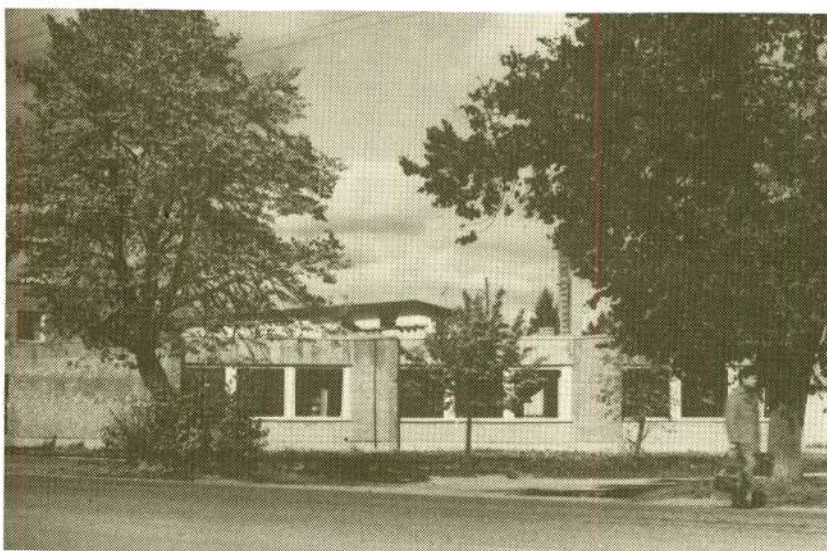
Peale Linnaraamatukogu on Loksal veel kaks kooliraamatukogu - üks

vene õppekeele ja teine eesti õppekeelega keskkooli juures. Tundub, et need raamatukogud on üsna hästi komplekteeritud ja õpilased kasutavad neid palju.

Loksa vallal on raha raamatukogude jaoks napilt. Vald ei ole raamatukoguvaenulik, aga raha lihtsalt ei ole. Jääb loota, et Loksa vald saab rikkamaks ja olemasolevad neli raamatukogu - Viinistu, Vihasoo, Kõnnu ja Joaveski - jäävad külarahvale alles.

Kuid on ka ettevõtlikke inimesi, kes loovad raamatukogu täiesti ilma rahata. Selline näide on tuua Loksa vallast Pärisepa külast. Külarahva algatusel koguti külast raamatuid ja leiti raamatukoguruum kunagisest Pärisepa koolimajast. Koolimajast sai külarahva seltsimaja ja raamatukogu. Leidus ka inimene, kes on nõus tasuta kord nädalas raamatuid laenutama. Kas selline raamatukogu end õigustab, näitab tulevik. Kellele aga seal- sest kirjandusest väheks jääb, saab raamatuid laenata naaberkülast Viinistust.

Meie siin Loksa raamatukogus loodame, et kõik probleemid lahenevad: lugejad enam ei varasta, raamatu kvaliteet paraneb ja ka töötajate palgad tõusevad. Unistada on ju tore!

VÕRUMAA KESKRAAMATUKOGU UUTES RUUMIDES

Võrumaa Keskraamatukogu teeb oma lugejaid käesoleva aasta 26. augustist alates uutes ruumides Jüri tänav 54.

Raamatukogu jaoks on kohandatud AS Eesti Telefoni Lõuna Telefonivõrgule kuuluva maja kolmas korrus. Eesti maakonnaraamatukogude seas on Võru seni ainus nüüdisaegset infosüsteemi kasutav raamatukogu. Avapäevaks paigaldatud oma arvutivõrk (arvutid firmalt Pennu, raamatukoguprogramm Kirjasto 3000 Akateemiline Tietopalvelu OYlt) lubab teenindada lugejaid kõige kaasaegsemal tasemel. Võru raamatukogus on olemas kõik vajalik selleks, et vajadusel ühineda näiteks *Internetiga*.

Kojulaenutuse heledad täispuidust riiulid, lugemisaali torujalgadega mööbel, lahtised ajakirjaalused seintel, soliidsed toon-toonis lamellkardinaid, lilled avarates ja valgetes ruumides muudavad raamatukogu mugavaks ja koduseks. Luulekogude ja näidendiraamatute valgusküllases toas on vanematega raamatukokku kaasa tulnud lastel võimalus eakohast kirjandust lehitseda ja leludega mängida.

Asukoht maja kolmandal korrusel on raamatukogule aga puuduseks, sest majas pole lifti ja liikumispuudega lugejail on raske sinna saada. Lift lubati võimalikult ruttu ehitada.

18. augustil toimunud raamatukogu pidulikule avamisele oli tulnud hulk külalisi kogu Eestimaalt. Pühitses ja õnnistas uusi ruume Võrumaa praost Andres Mäevere.

Oma tervitussõnavõttus rõhutas kultuuriminister Jaak Allik Võrumaa Keskraamatukogu kaasaegsust. "Raamatukogu on ühiskonna vaimse info keskus. Kui Võru inimene saab Võrus tellida oma arvutiekraanile ainult Londonis asuva artikli, siis ongi Võrumaa Euroopas," tõdes ta. "Omandi-

reformi võib suhtuda mitmeti, antud juhul tähendas raamatukogu endise hoone tagastamine pastoraadile raamatukogule uute ruumide saamist - ja nii võib ka omandireformi üle rõõmu tunda," arvas minister.

Tartu Ülikooli Raamatukogu direktor Peeter Olesk, kes kultuuri- ja haridusministriks olles Võrut aitas, saabus tseremooniale, kingiks kaasas uniikaalsed raamatud. Ta tunnistas, et on võrukatele kade, sest ülikooli raamatukogul pole oma lugejatele nii ilusaid ruume ja selliseid võimalusi pakkuda, nagu on Võru raamatukogul.

Kõikidele headele abilistele, ehitajatele, kolijatele ja ruumide sisustajatele andis raamatukogumälestusplaadid.

Avamiseks välja antud piduliku kujundusega bukletilt võib lugeda, et Võru raamatukogus on praegu 103 885 raamatut, 1723 eks. perioodikat ja 1913 heliplaati.

Ene Riet

Palusime Võrumaa Keskraamatukogu direktoril INGA KULJUSEL kirja panna selle tähtsa sündmusega seonduvad mõtted ja tunded, samuti meenutada lühidalt uute ruumide saamislugu.

Võrumaa Keskraamatukogu uue hoone vajalikkusest on räägitud varemgi - arhitekt Ilmar Jalasel valmis aastal 1992 suurejooneline Võru raamatukogu projekt - unelmate raamatukogu. Selle teostamine jääb ootama Eesti Vabariigi jõukuse kasvamist. Hetkel aga soovis EELK Võru kogudus tagasi saada oma kunagist pastoraadimaja ja raamatukogu pidi leidma endale sobivad ajutised ruumid.

Lootuskiir hakkas paistma 1993. aasta oktoobris, mil AS Eesti Telefoni Lõuna Telefonivõrk pakkus meile oma maja tühjaks jäänud kolmandat korrust (nende uus telefonitehnika oli gabariitidelt tunduvalt väiksem kui maja projektis ette nähtud!). Tühjaks jäänud 915 m² tundus raamatukogule sobivat, vajas aga korralikku siseviimistlust ja akende väljavahetamist.

Inventuuri tegemine ja raamatute pakkimine vanas majas.

1. jaanuarist 1994 on Võrumaa Keskraamatukogu Võru Linnavalitsuse alluvuses. Võru Maavalitsuselt saime lahkumiskingitusena kaasa 200 000 EEKi. Algusest peale toetas meid Võru Maavalitsuse kultuuri- ja spordiosakonna juhataja Inno Mosov. 26. jaanuaril Võrumaal töövisiidil olnud tollane kultuuri- ja haridusminister Paul-Eerik Rummo lubas raha valitsuse reservfondist. Tellisime ruumide raamatukoguks kohaldamise projekti aktsiaseltsilt "Kurmik". 17. juulil sõlmisime AS Eesti Telefoni Lõuna Telefonivõrguga ruumide rendilepingu ning oleksime võinud sisse kolida, kuid kahjuks jättis valitsus meie rahataotluse rahuldamata. Tuli alustada uut ringi - lugejate allkirjadega palvekiri Marju Lauristinile, pöördumised Riigikogu liikme Epp Haabsaare ja Rahandusministeeriumi poole. Aasta lõpul meile eraldatud 1 050 000 EEKi võimaldas ehitustööde võistupakkumise võitnud ASil "Semu" ehitusega alustada.

23. jaanuaril 1995, mil Võrumaad röömustas oma külaskäiguga tollane kultuuri- ja haridusminister Peeter Olesk, olid ehitustööd täies hoos. Ministeeriumi eraldatud 530 000 EEKiga saime ehitustööd lõpetada. Märtsis jõudis kohale uus mööbel ja võisimegi kolida. Viiel laupäeval tassisid Kuperjanovi Üksiku Jalaväepataljoni noorsõdurid pappkastidesse pakitud raamatuid, ajalehti-ajakirju ja heliplaate meie uutesse ruumidesse. Kõigepealt seadsime korda kolm hoidlat - üks eestikeelse, teine venekeelse ilukirjanduse jaoks ja kolmanda, kus kirjandus on paigutatud liikide järgi. Siis kojulaenutuse avariikulid. See töö kestis terve suve. Nüüdseks on meie uues kodus kojulaenutuspunkt, lugemissaal, väliseesti kirjanduse ja vanaraamatu osakond, komplekteerimisosakond, konverentsisaal, raamatuköitetuba, hoidlad, töötoad ning garderoob ja köök.

Oleme väga tänulikud Võru Maavalitsusele, Kultuuri- ja Haridusministeeriumile ning raamatukogunõunik Tiiu Valmile, Rahandusministeeriumile, Kuperjanovi Üksikule Jalaväepataljonile ja Võru Linnavalitsusele, kes meid aitasid. Tänan südamest töökaaslast, kes selle raske aja vastu pidasid. Arvan, et tulemus on seda pingutust väärt.

Kuperjanovi Üksiku Jalaväepataljoni noorsõdurid raamatukogu kolimas.

Uut perioodikat lugemas.

Kirjasto 3000 tuli Eestisse!

Võrumaa Keskraamatukogu otsustas tarkvarapaketi Kirjasto 3000 kasuks.

Eellugu

Selle aasta veebruaris tehti mulle Kultuuri- ja Haridusministeeriumist ettepanek tutvuda Soome firma Akateeminen Tietopalvelu OY poolt väljatöötatud raamatukogu tarkvarapaketi Kirjasto 3000. Seda võimalust tuli tõsiselt kaaluda, sest kahtlesin oma soome ja ka inglise keele oskuses.

Helsingisse saabudes ootasid mind firma esindaja Janne Roihiainen ja Euro Publication OY karismaatiline juht Pekka Iivonen. Temalt olin saanud veel Tallinnas esmast informatsiooni Kirjasto 3000 kohta. Ja loomulikult iseloomustas ta seda kui kõige paremat, kõige ilusamat, nagu üks õige ärimees oma kaupa pakub. Aga oma silm on kuningas.

Saabudes toimetati mind Akateeminen Tietopalvelu OY peakorterisse ja etendus algas... See tähendab, pandi arvuti ette, õpetati, et programm käivitatakse tippides klaviatuurilt "kirjasto", ning öeldi, et kui mul tekib küsimusi, küsi aga julgelt. Mis sa hing ikka teed, tuli tegutsema hakata. Ja ennae, saingi jaole, kus on komplekteerimine (hankinta), mismoodi saab registris liikuda, kuidas tuleb uut lugejat registreerida (vöotkoodi lugeri kasutamisel tuli esialgu abi paluda, esimest korda elus nägin sellist riista). Uuris ka kasutajajuhendit ning loomulikult vestlesin programmeerijatega, järgmistel päevadel ka kasutajatega erinevates Soome raamatukogudes (muide, Soomes kasutab Kirjastot umbes 70 raamatukogu).

Lühidalt - selle tarkvarasüsteemi kasutamine on tõesti lihtne, kasutajasõbralik.

Peagi saabusid võrokese - Võru Keskraamatukogu direktress Inga

Kuljus ja maavalitsuse kultuuriosakonna juhataja Inno Mosov. Nendega koos oli palju lihtsam. Uurisime Kirjasto pakutud võimalusi põhjalikumalt - mina püüdsin läheneda asjale tehnilisest küljest, Inga Kuljus raamatukoguhoidja seisukohalt, Inno Mosov finantsilisest küljest ja lihtlugeja seisukohalt. Mulle tundub, et olime sobiv meeskond, kuid kõigist nüanssidest arusaamiseks jäi Soomes veedetud kolmest päevast ikkagi väheks.

Järgnesid argipäevad Tallinnas ja Võrus.

Tõin kaasa Kirjasto installerimisketta. Kahjuks esialgu mõeldud ja lubatud 8 Mb mäluga 486 DXi ei saadud, pidin rahulduma RRI raamatukogunduse osakonna vanakese 4 Mb-se 386 SX-iga. Installeerisin Kirjasto peale ja hakkasin uurima. Aprilis ja mais viidi läbi rida demonstratsioone Eesti rahvaraamatukogudele. Kaks korda käis kohal ka firma esindaja Janne Roihiainen. Kõige agaramad olid võrokese, ja põhjusega. Ainsatena rahvaraamatukogude seas koitis neil võimalus leida raha programmi ostmiseks. Nii nad käisidki Tallinnas, üksinda ja mitmekesi, helistasid ja mina helistasin neile. Inga Kuljus, Anneli Joonas, Sulev Poll pommitasid mind oma asjalike küsimustega, kohati võttis hinge kinni, aga sellised need Võru inimesed on.

Sulev Poll arvas, et tarkvarapakett põhimõtteliselt sobib, tuleks ainult mõelda teoste hankimisel ja jaotamisel ka haruraamatukogude võrgule ning saada täpset pilti komplekteerimisrahadest. Samuti oleks vaja teatmik "Raamatukogude töökordalus" nõutud statistikatabeleid. Ja kuidas komplekteerida, kui tegemist on annetatud raamatuga? Hilisematel vestlustel teiste rahvaraamatukogudega selgus, et ka neil on Kirjastole samad pretensioonid. Saatsin faksi Janne Roihiainenile, vastuses nõustuti, et firma teeb programmis vasta-

vad muudatused. See on nende enda huvides, kui nad tahavad tulla Eesti turule. Väga asjalik oli ka Tallinna Keskraamatukogu bibliograafiaosakonna juhataja Viivi Küttise ettepanek - vaja oleks ka analüütilist kirjet, sedagi vajavad kõik Eesti rahvaraamatukogud. Üht versioonidest näidati ka demonstratsioonil, mis toimus Tallinna Keskraamatukogus maikuus.

Läks lahti

Juuli lõpus puhkuselt naastes ootas mind teade, et Võru raamatukogu otsustas Kirjasto 3000 kasuks. Akateeminen Tietopalvelu OY kolmeliikmelist gruppi oodati 13. augustiks. Eelnev nädal oli ärev - kas arvutifirma Pennu jõuab arvutid paigaldada ja Nowell võrgu installeerida? Jõudsid. 10. augustiks, nagu lubati.

Võrru sõitsime luksuslikult. Tallinnas oli vastas Inno Mosov maavalitsuse kahe autoga. Öhtul puhkasime välja hubases Kubija hotellis. Esmaspäeval, 14. augustil kell 10 algas tõsine töö. Soomlastel oli täpne plaan, kuidas reedeks jõuda Kirjasto installeerida, katsetada eestikeelset kasutajaliidest, anda raamatukogu töötajatele väljaõpe. Kahjuks hajus esmaspäeval võrguserver. Laptop arvuti oli kaasas, püüdsime uurida vähemalt selle abil raamatukoguhoidjate arvamust ja vajadusi muudatuste kohta. Selgusid ebatäpsused eestikeelses tõlkes, kohati viisid need isegi segadusse. Neid parandasime õhtuti oma hotellitoas.

Teisipäevaks oli Pennu operatiivse tegutsemise tulemusena server korras. Töötasime kella 9-st hommikul kella 5-ni öhtul. Abistasid kõik raamatukoguhoidjad, isegi nende mehed ja lapsed. Ainult et... Paneks teiste raamatukogude töötajate südamele: kui on võimalik, hajutage uude majja kolimine, arvuti riistvara ja tarkvara muretsemine laiema perioodi peale. Keskendudes üksnes tarkvara muret-

semisele oleks ehk saanud probleemid põhjalikumalt läbi mõelda, ka väljaõpet oleks võinud paremini korraldada.

Riist- ja tarkvara halduriga Sulev Polliga katsetasime komplekteerimise ja teoste registreerimise mooduli samm-sammult läbi. Soovitud muudatustest olid soomlased pisut valesti aru saanud. Ikka hoopis teine asi on kohapeal uurida, kui teha järeltõlki lühisõnalisest faksist ja telefonikõnedest. Andsime väljaõppe ka komplekteerimisosakonna tublile rahvale osakonnajuhataja Helve Paiga eesotsas.

Leping kirjutati pidulikult alla neljapäeva õhtul. Lepingu kohaselt on registreerimis- ja komplekteerimismooduli katseaeg üks kuu. Selle lõppedes sõidab Sulev Poll oma kriitiliste märkustega Helsingisse. Laenutuse-tagastamise moodul koos *Interneti* kasutamise võimalusega rakendatakse jaanuaris 1996.

Teised rahvaraamatukogud - ärga ke! Automatiseerige!

Katerina Talur

Eesti Rahvusraamatukogu kinkis Torgu Kuningriigile (raamatukogule) üheksa kastitait raamatuid ja kolm raamaturiiulit. Kingituse üleandmise pidulik tseremoonia toimus 22. juunil Rahvusraamatukogu kuppelsaalis. Torgu kuningas Kirill I autasustas Ivi Eenmaad Torgu rahva päästmise eest koledast lugemisjanust ning õudsast vaimunäljast kuningriigi kõrgeima aumärgiga - Hõbevalge Tigulohe Ristiga.

Foto: Teet Malsroos

Augusti alguses saabus Rahvusraamatukokku kingitus Mark Kalev Kostabilt – viis tema loomingut tutvustavat raamatut. Meenutagem, et esimese külaskäigu Rahvusraamatukokku tegi Kostabi juunikuus. Siis kinkis ta raamatukogule oma maali *Ascendence "An Optimistic Celebration Of The Future Of Estonia"* (fotol).

Foto: Teet Malsroos

TUNTUD HEADUSES

REET ROOSI

ELR

Ajad muutuvad. Kuid hea on tõdeda, et miski on siiski kindel siin ilmas. Lasteraamatukogude peale saab ikka ja alati loota.

Kokku on Eestis 16-l keskraamatukogul lasteosakond ja 11 iseseisva nimetusega lasteraamatukogu. Rahvaraamatukogude 1994. a. statistikalehel on toodud iseseisvate lasteraamatukogudena Kiviõli LRK (Ida-Virumaa), Kärkla LRK (Hiiumaa), Ahtme (Kohtla-Järve), Tapa LRK (Lääne-Virumaa), Elva LRK (Tartumaa), Tõrva LRK (Valgamaa), Vastseliina LRK (Võrumaa) ning Tallinna Keskraamatukogu lasteosakonnad - Lasnamäe LRK, Mustamäe LRK, Pelguranna LRK. Statistikalehelt on võimalik küll saada ülevaadet lasteteeninduse arvudest Eestis, kuid lasteraamatukogude sisuline töö sealt ei selgu. Seetõttu kogub Eesti Lasteraamatukogu ka vabariigi lasteraamatukogude tekstilisi ja arvulisi aruandeid. (Arusaadavuse tõttu on KRK lasteosakonnad ja iseseisvad lasteraamatukogud viidud ühise nimetaja - lasteraamatukogude alla.)

Lasteraamatukogude arvandmeid pole mõtet võrrelda omavahel, sest igas maakonnas on erinevad võimalused. Lasteosakonnad KRKde juures on aga suuremad kui iseseisvad lasteraamatukogud ning juhendavad maakonna kogu lasteteenindust.

1994. a. oli Eestis põhikoolis õppivaid lapslugejaid 102 105, üle poole neist (52 303) luges lasteraamatukogudes. Kõige arvukamalt külastatakse Narva (4841) ja Tartu (4720) linna lasteraamatukogusid. Lugejate arv ulatub 300st kuni 5500ni (ELR). Keskmine lugejate arv küünib 2000ni. Laste arv lugejate koguarvust moodustab 72-100%. Täiskasvanute osa on suurenenud eelkõige pensionäride arvel, keda lasteraamatukogu soe tuba ja meeldiv õhkkond on toonud lehti lugema.

Kui teha väike hüpe minevikku, ligi 30 aastat tagasi, siis 1967. a. oli ENSVs 41 iseseisvat lasteraamatukogu ja 9 KRK lasteosakonda, kus lugejaid oli kokku 40 150. 27-l praegusel lasteraamatukogul (16s LOs ja 11s iseseisvas lasteraamatukogus) on 46 809 lugejat. Suurusjärk on sama.

Küllastuste arv sõltub lugejatest. Ilmekam kui küllastuste arv on küllastussageduse näitaja. Eesti rahvaraamatukogude keskmine on 10,0 küllastust aastas, sellest kõrgem näitaja on Kärkla LRK-l (17,7), Rakvere LRK-l (15,5) ja Jõgeva LRK-l (14,2). Kui võrrelda 1994. a. küllastuste arvu 1967. a. omaga, nähtub, et mõlemad on ligilähedased arvule 400 000. Sellest võib teha järelduse, et lasteteenindus Eestis sai juba 30 aastat tagasi tugeva põhja ja on praeguseni arvuliselt stabiilseks jäänud. Arvan, et laenamissagedus, mis võrreldes 1967. a. tasemega (29,29) on langenud (24,3), ei ole kurb näitaja. Hetkeoludes on normaalne, et laps käib aastas keskmiselt 10 korda raamatukogus ja laenab iga kord 2-3 raamatut.

Rääkides kogudest, kahtlen, kas ongi huvitav kuulda koguarve - kui palju kustutati raamatuid lasteraamatukogudest kokku, kui palju saadi juurde. Keskmiselt on ühes kogus 30 000 eksemplari. Kõige suurem kogu on Tartu LRK-l (106 279), Pärnu LRK-l (57 198), Kohtla-Järve LRK-l (45 129), Võru LRK-l (32 302) ja Tallinnas Pelguranna LRK-l (73 430). Keskmiselt on lasteraamatukogus 20-22 eksemplari lugeja kohta. Kõige suurem eksemplaarsus lugeja kohta on Elva LRK-s (28, 9).

Lugejal peab olema valikut. Samas on olulised ka muud numbrid, mis näitavad kogude ja lugejate arvu, kogude ja laenamissageduse, kogude ja ringluse suhet. See on teemade ring, millega raamatukogu juhataja tihti kokku puutub ja oma kolleegidegi pead vaevab. Keskmine ringlus oli laste-

raamatukogudel 1994. a. 1,3, 1967. a. - 1,56 ühikut. Vaid üks näide: Võru Lasteraamatukogu kogu suurus on 32 000 eksemplari, lugejaid 2000, iga lugeja kohta 16,1 eksemplari, ringlus 2,2, laenamissagedus 36,0. Need arvud kõnelevad, et see on väike kompaktno kogu, kus on kõik hädavajalik olemas, mida ka agaralt kasutatakse.

Tekstaruannete analüüsist

Kõiki tekstaruandeid läbis rõõmus meeleolu. Ilmselt oli kirjutajatel teravalt meeles 1993. a., mille kõrval näis 1994. a. suisa lilleline.

Enamasti oli töö põhisuunaks kogude korrastamine, kartoteekide-katoloogide võrdlemine, lugejateenindus. Keegi ei kaevanud komplekteerimiskogude üle - enamasti saadi kõik tellitud raamatud soovitud koguses. Et kogu täienes, julgeti ka raamatuid maha kanda, avariilistel muudatusi teha.

Mitmed raamatukogud ütlesid, et kuigi aasta oli edukas, ei korraldatud üritusi palju. Koormus lugejateeninduses ei andnud selleks mahti. Ometigi võib möödunud aastat nimetada Nukitsamehe- ja Muumi-aastaks. Üritused, mille ettevalmistamine, organiseerimine ja läbiviimine võttis palju aega, õnnestusid hästi ja kohati oldi lausa üllatunud maakonna suurest aktiivsusest.

Viimastel aastatel on täheldatud, et lapsed ei mõista teksti ja vähenenud on nende huvi sisukate raamatute vastu. Laste vähenev lugemisoskus paneb südame valutama. Võrus pöörati raamatukogupäevade ajal nimetatud probleemile enam tähelepanu. Lasteadnikele ja algklassiõpetajatele korraldati vastavateemaline seminar. Ka Tallinna Keskraamatukogus kohtusid lasteraamatukogutöötajad ümarlauaveestluses eelkoolinõunikega, et aru pidada ja koostööplaane arendada. Paljudel raamatukogudel on head

suhted lasteaedadega. Märgatud on, et pärast lasteaiarühma külaskäiku lasteraamatukogusse tulevad sinna ka lapsevanemad koos oma lapsega.

Kuigi koormus laenuletite taga oli suur, jätkus mitmel pool jõudu lugeja uurimiseks. Raamatukogutöötajad pole jäänud rahule hetkelise heaoluga - suure lugejaskonna ja pildirikaste raamatukuhjadega. Viljandi Lasteraamatukogus korraldati küsitlus raamatukogu kasutamisest 6. klassi õpilaste hulgas. Osa võttis 108 õpilast viiest koolist. Tartus uuriti põhjusi, miks õpilased lõpetavad lasteraamatukogus lugemise. Tallinna Keskraamatukogus viidi läbi ankeetküsitlus 7.-9. klassi õpilastele: mida kasutatakse, mida oodatakse raamatukogult?

Enamikul raamatukogudest on tihedad sidemed koolidega, kuigi koolipoolne initsiatiiv võiks olla suurem. Head suhted kooliraamatukogusektioonidega on Järvamaal, Tartus, Harjumaal. Koostatakse teemamappe ning bibliograafianimestikke. Huvitaval kombel on erinevates kohtades tulnud samaaegselt sarnastele mõtetele: Saaremaal ja Põlvas korraldati 1994. a. soovitusnimestike konkurs, Rakveres ja Võrus toimus raamatusoovituse võistlus. Palju viidi läbi raamatukogutunde. Peale Tartu on ka Jõgevamaal sisse seatud raamatukogutundide programm 1.-9. klassi õpilastele. Põltsamaa Ühisgümnaasium peab lasteraamatukogu lapse elus väga tähtsaks ning kutsub lasteraamatukogutöötajaid traditsioonilistele ümberlauavestlustele algklassiõpetajate ja lasteaednikega.

Mured

Uued lasteraamatud on küll ilusad, kuid tehniliselt ikka veel halvad - nad lagunevad kiiresti. Raamatukogud püüavad neid ise kiletada. Vaja oleks eesti kirjandust, ka Eesti tutvustusi vene keeles. Puudus on raamatutest, millest väikelast lugema õpetada. Rohkem võiks ilmuda noorsookirjandust.

Raamatukogud on alati olnud oma paikkonna kultuurikeskused ja osalenud kodukandi sündmuste tähistamises. Mitmed perepäevad Pärnus,

Haapsalus, Narvas teostusid raamatukogu kaasabil. Lastele korraldati mitmesuguseid võistlusi ja mitte ainult raamatukogupäevade aegu. Saaremaal viidi läbi omaloominguliste muinasjuttude konkurs. Jõgevamaal on saanud traditsiooniks iga-aastane muinasjutuvõistlus "Olen ise muinasjutuvestja". Põlvas korraldati raamatukoguhoidjate muinasjutuhommiku stsenaariumide võistlus, Tartus mänguasjade meisterdamise konkurs, mille paremad tööd rändasid Prantsusmaale.

Raamatukogudes töötavad edasi paljud ringid. Näiteks on Kärkla Lasteraamatukogu noorte raamatusõprade klubi käinud koos juba 30 aastat, mida tähistati suure juubeliga 20. oktoobril. Klubist on kasvanud mitu näiteringi, mida juhendanud Kärkla Lasteraamatukogu töötaja Ülle Kuuse, kes pälvis 1994. a. Kärkla linna kultuuripreemia.

Ka teistes lasteraamatukogudes on palju tööd tehtud. Nimetagem Võru Lasteraamatukogu raamatusõprade suvelaagrit Kahrila järve ääres. Haapsalu Lasteraamatukogu sai endale digitaalraadio, laua-arvuti, akvaariumiõhutaja-veepuhasti, kirjutusmasina jpm. Neid jääb üle vaid kadestada.

Muheda koerustükiga said hakkama Pärnu Lasteraamatukogu töötajad. Neil õnnestus käed lüüa Pärnu lillseade stuudioga, kes kujundas raamatukogu kauniks. See muutis hubaseks ka "Valge raamatu" projekti raamatu "Päkapikumetsa lood" esitluse.

Tahaks kiita kõiki raamatukogusid. On hakatud mõistma reklaami, enda tutvustuse tähtsust. Kõik raamatukogud avaldavad pidevalt oma töödestegemistest artikleid kohalike ajalehtede veergudel, annavad usinasti intervjuusid kohalikele raadiotele. Tartus tehti sponsorite abiga ja koostöös Tartu TV grupiga saade lasteraamatukogust ja Nukitsa konkursist. H. Normet Eesti Raadiost käis paljudes raamatukogudes tegemas lastesaadet "Uks raamaturiiki".

PÄRNUS AVAS UKSED RÄÄMA HARURAAMATUKOGU

19. septembril k. a. avati pidulikult Pärnu Linna Keskraamatukogu Rääma haruraamatukogu Pärnus, Tööstuse tn. 40 b.

Ilm oli suviselt soe ja päiksepaiseline. Vastremonditud maja trepil tervitas külalisi linna keskraamatukogu direktor Saima Andla. Õeldi tänusõnu Pärnu Linnavalitsusele, REVi töömeestele, kes olid 1949. aastal valminud endise lastesõime raamatukogu kohandanud.

Kohal viibisid linnavolikogu esimees Märt Mere, abilinnapea Tiit Kask, linna kultuuriosakonna juhataja Andrus Haugas. Õnnitlejate hulgas olid RRI ja ERÜ esindajad, maakonna kultuuriosakonna ja keskraamatukogu töötajad ning linna raamatukoguhoidjad. Tihedale koostööle jäid lootma lähinaabrid Rääma põhikoolist, "Männipargi" lasteaiast ja Pärnu metodistide kogudusele kuuluvast "Agape" keskusest.

Avalik raamatukogu Rääma linnas osas on erinevate nimede all tegutsenud alates 1924. aastast. Uute ruumide leidmine raamatukogule oli aastaid päevakorras. Teoks sai see alles 1994. aastal, kui reorganiseerimise käigus likvideeritud Pärnumaa KRK teenindusosakonna raamatufondi võttis üle Pärnu Linna KRK. Praegu linna kultuuriosakonnale kuuluvas majas eraldati haruraamatukogule 3 tuba (132 m²). Raamatukogus on lastenurk ja lahedalt ruumi kohapeal lugemiseks. Avariilistel asub u. 10 000 raamatut. Kogu seis 1. 07. 95 oli 24 746 ühikut.

Hoone juurde kuulub ka võrdlemisi suur krunt 50ndate aastate algul rajatud õunapuuaiaga.

U. Viljapuu

T. Kobar

Rääma haruraamatukogu
raamatukoguhoidjad

KUI PÕHJALIKULT VÕIB RAAMATUKOGUGA TUTVUDA 5 (VIIE) MINUTI JOOKSUL?

Nagu ajakirja "RK" lugejad (ilmselt) mäletavad, tõstas eesti olude hea tundja proua Eva Lille eelmises ajakirjanumbris (4/1995) probleemi eesti raamatukoguhoidjate tädilikkusest. Ehkki kirjutes lahatakse küll põhiliselt Pärnu Lasteraamatukogu töötajate personaalküsimust, on üldised ohumärgid siiski ilmsed. Kuidas muidu seletada samade tähelepanekute väljatoomist isegi ajakirja "RK" juhtkirjas.

Artiklit lugedes tekkis küll kohati küsimus, kas kogu Eesti raamatukoguhoidjad saavad sarjata vaid Pärnu Lasteraamatukogu töötajate halva käitumise või Pärnu Lasteraamatukogu töötajad Eesti raamatukoguhoidjate üldise tädilikkuse tõttu. Aga et lugu juba kohe alguses arusaamatutesse arutlustesse ära ei upuks, tahaksin teha väikese tagasivaate asjade algusesse.

Proua Lille põgus viie- kuni kümne-minutilise visiit Pärnu Lasteraamatukokku leidis aset tegelikult juba 19. jaanuaril 1994. aastal. Siinjuures pean vajalikuks märkida, et see asutus, mida pr. Lille Pärnu Lasteraamatukoguks nimetab, kannab ametlikult küll hoopis Pärnu Linna Keskraamatukogu lasteosakonna nime. Näiliselt süütu eksiarusaam viib aga lahke vaatleja kahjuks kohe umbeele. Nimelt ei ole lasteosakonna kasutada otseselt mingeid rahalisi vahendeid - finantseerimine toimub Keskraamatukogu kaudu. Kõik need head mõtted diivanist, vaigest muusikast, mängutoast ja toalilledest on juba ammu ringelnud ka nii lasteosakonna töötajate endi peades kui läbi jooksnud asjakohastest aruannetest. Et aga lasteosakonna tööks hädavajalike vahendite ootuses mitte kibestuda ja käegaloomismeeleoludesse manduda, on aeg-ajalt vaipu ja magnetofone ning kõike muudki ise kodustest majapidamistest kokku veetud ning (ranges rivis olevaid) laudu teise ruumi tassitud. Seda ikka selleks, et lapsed mängutoa puudumise kasvõi aeg-ajalt unustada võiksid. Nii on ühiselt muumitrolle

trallitud ja päkapikumetsa salapärasest rütmis hingatud. Ja seda kõike, uskumatu küll, koos "keskealiste, ahistatud ja elust vaevatud raamatukogutäditidega". Aga see kõik ei näigi pr. Lille nii väga huvitavat, sest tema õelalt emotsionaalne sullejooks ei kohku tagasi ka otsese laimu ees. Eesmärk pühendab abinõu ja eks tobe tädilikkus tuleb ju ükskord ometi välja juurida, et ka progressiivsemad tuuled võiksid eesti raamatukogude peale puhuda. Seda ootame meie koos Teiega, pr. Lille!

Lõpetuseks tahaksin kirja panna mõned W. S. Maughami mõtted: "On väga raske inimesi tunda ning ma ei usu, et keegi oleks võimeline tõeliselt tundma kedagi väljaspool ta enese kaasmaalasi. Sest mehed ja naised pole üksnes nemad ise, nad on ühtlasi ka see ümbrus, kus nad on sündinud, linnakorter või talu, kus nad kõndima õppinud, mängud, mida nad kunagi lastena mänginud, nad on osake vanade naiste juttudest, mis nende kõrv kõrvalt kinni püüdnud, nad on toit, mida nad söönud, koolid kus nad käinud, sport, millega tegelnud, luuletajad, keda lugenud, ning Jumal, kellesse uskunud. Kõik need asjad kokku on nendest teinud need, kes nad nüüd on, ja need on asjad, mida ei saa tundma õppida kuulu järgi, sest selleks, et neid tunda, tuleb neid ise elada, neid võib tunda ainult siis, kui ise olla osake neist."

Pärnu Linna Keskraamatukogu lasteosakonna nimel

*lasteosakonna bibliograaf
Signe Peeker*

P. S. Kuna pr. E. Lille pea kahe aasta vanused äraspidised hetkeemotsioonid trükiti ära kogu eesti raamatukoguhoidjaid teavitavas ajakirjas, siis tahaksime ajakirja järgmises numbris kindlasti näha ka meiepoolset vastust.

DIIVANITEST, TURVALISUSEST, LILLEDEST ... ehk "mul on üks tore tädi"

Olen alati huviga lugenud Eva Lille publikatsioone, ikka on neis midagi pilkupüüdvat. Ka seekord oli põnev lugeda, kuidas nõukogude aeg mööda raamatukogusid ringi luurab, ahistatud keskealiste täditide valvsa pilgu toel. Nüüd on siis selge, kus see "viies kolonn" peidus on - ikka kasvatusmajalaadses raamatukogus. Narva raamatukogu oma vene täditidega on vististi päris "stalinismi kants".

Hoobilt oleme kõik paika pandud. On meil ju kõigil lugemissaalid, kus laud enamasti reas (ikka ruumipuudusel), vaigse muusika puudumisest (selle kuulamiseks on vastav koht) ja täditest rääkimata.

Diivanite rohkusega paistis meie maja silma just nõukogude ajal - lugeja võis külitada küll fuajees, küll lugemissaalis. Nüüd oleme lugemissaalist nad eemaldanud, et juurde panna "sõjaväelises paigutuses" laudu, sest lugejad ei mahu ära ka meie suhteliselt suurtesse ruumidesse.

Raamatukogust kui keskealiste naiste turvalisest töökohast rääkima volitaksin meie raamatukoguhoidja, kellele üks nõ. vabameelne lugeja raamatuga pähe lajatas. Ise võiksin pajatada vargustest ja sissemurdmistest, joodikutest ja narkomaanidest ... ikka turvalisena tundub raamatukogus.

Paistab, et armu leiaksime proua Lille silmis ehk ... lilledega, neid on tõesti palju.

Raamatukoguhoidjad on aga minu meelest reeglina haritud, laia silmaringiga ja vaimukad inimesed (ka keskeas) ning eriti hindan lasteosakonna töötajaid, kes alati paistavad silma uudsete ideedega - hoiavad neid ju lapsed ise vormis. Vabadust võib lapsel olla raamatukogus niipalju, et see ei sega teisi lugejaid, ka teisi lapsi.

Mis puutub Pärnu Keskraamatukokku, siis olen olnud tema Raeküla harukogu lugeja I. klassist saadik (viimased aastad küll puhkuse ajal) ja nii täditest kui kolleegidest on vaid meeldivad muljed. Ja kui pr. Lillele tundub raamatukogu olevat tädilikkuse kants, siis paistavad tunded teda seekord küll alt vedavat.

Proua toimetajale soovin külma närvi. Teie peaksite meid nagu rohkem tundma kui järjekordne väliskülaline, isegi siis, kui ta on meile selline autoriteet nagu Eva Lille, või kuidas ...?

Ingrid Erilaid

Narva Keskraamatukogu direktor

RAAMATUKOGU EUROOPA ÄÄREL

Kui 200 aastat tagasi loodi Soomes esimesed rahvaraamatukogud, arvasid otsuse tegijad, et ühiskondlik heaolu saavutatakse ühtse sõltumatu soome keelt kõneleva elanikkonna loomisega. Kirjaoskus avaks ukse uutele infoallikatele. See omakorda parandaks rahva tervist, aitaks takistada epideemiade levikut ja vähendada alkoholismi. 1860ndatel aastatel asutasid paljud kirikuõpetajad rahvaraamatukogusid, mida juhatasid nende vallalised tütreid. Nad püüdsid aidata soomlasi jalule nii majanduslikult kui vaimsetl.

Raamatukogude ülesanne oli tõsta maaelanike elustandardit. Kasvav tööstus vajas kirjaoskajaid inimesi. Tänapäeva poliitikutele ei ole raamatukogude ühiskondlik ülesanne nii selge.

Teadmiste muutuv maailm

Raamatukogude rajamine oli osa täiskasvanute koolitusest. Kuna Soome oli muutumas suletud majandusega riigist avatud kaubandusega riigiks, pidid inimesed omandama täiesti uued oskused ja muutma oma suhtumist ülejäänud maailma.

Enne üleminekut avatud majandusele sai soomlane kogu vajaliku informatsiooni oma ümbruskonnast. Laplased näiteks teadsid täpselt, kuidas ehitada oma elamu, küttida põhjapõtru või valmistada riideid. Euroopasse integreerumine tekitas vajaduse uute teadmiste järele, tuli omandada kirjaoskus.

Prægused majanduslikud ja tehnilised uuendused raputavad ühiskonda. Infotehnoloogial on nii head kui halvad küljed.

Argised kogemused kaovad

Soomes kuuluvad raamatukogud kultuurivalda nagu ka teatrid, orkestrid ja muuseumid ning rasketel aegadel kalduvad kultuuriteenuseid pidama ebavajalikeks.

Majanduskriisi aastatel on paljud poliitikud hakanud mõistma raamatukogude väärtust, sest töötute massid kogunevad lugemissaalidesse ning tänavarahutused jäävad olemata.

Hakkab kaduma arusaam raamatukogust kui raamatute laenamise kohast. Soomlase infovajadus on tohutult suurenenud. Näiteks põhjapõdrakasvataja Aslaki teadmised ei saa enam piirduda oma esivanematelt päritud oskusega suuski valmistada. Nüüd peab ta saama infor-

matsiooni mootorsaanidest, liikluseeskirjadest, looduskaitsest, liha säilitamiset ja müümisest, tollieeskirjadest ja muust taolisest. Seda saab ta esivanemate kogemustest, koolist ja massiteabevahendite kaudu, kuid palju vajalikku jääb talle kättesaamatuks, kuna osa informatsiooni on tehniliselt nii keerukas, et selle teadmiseks võtmine nõuab eriharidust, või on kaitstud patentidega. Teave on muutunud turuhinnaga kaubaartikliks. Soomlase võimalused ajada sõltumatult äri vähenevad ja teda ähvardab oht jääda kahe silma vahele.

Raamatukogu missioon - tagasi alustugede juurde

Raamatukogude ülesanne on toetada sõltumatut soomlast teabe hankimisel. Põhiprobleemid on, kuidas võimalikult suur osa informatsioonist oleks tasuta kättesaadav ja kuidas tavakodanikule oleks tagatud juurdepääs vajalikule informatsioonile. Teenustasu tuleks jagada maksumaksjate ja teenuse kasutajate vahel ning hindade määramisel tuleks arvestada inimeste maksuvõimet.

Vajatakse uusi kutseoskusi

Soome rahvaraamatukogud kasutavad ülemaailmseid andmebaase. Selleks on vaja juurde tippspetsialiste erinevatelt teadusaladelt. Lisaks peab raamatukoguhoidja tundma riigi ja elanikkonna vajadusi ja vahendeid pidevaks arenguks ning olema võimeline koostama eelarvet ja juhtima raamatukogu. Siit tuleneb vajadus määratlada, kuidas uuendada Soome raamatukogunduslikku haridussüsteemi.

Kas informatsioon on põhiõigus?

Enamuses Euroopa riikides vaadeldakse vaba informatsiooniga seotud probleeme infotootja vaatenurga alt, kuid Põhjamaad, kellel on pikaajaline kogemus info jagamisel läbi raamatukogude, näevad neid probleeme teisiti.

Tuleb otsustada, kas tuleb omaks võtta seisukoht, et informatsioon on kaubaartikkel, mitte igäühe põhiõigus.

Hiljuti avaldasid USA ülikoolide raamatukoguhoidjad arvamust, et kuna piiri informatsiooni tootmise ja tarvitamise vahel ähmastub (näit. elektroonilise kirjastamise kaudu), peaksid raamatukogud olema aktiivsemad infovahendajad, et üliõpilastele vajalik info leiaks õppetöös kasutamist.

Kas on võimalik, et raamatukogu mängiks aktiivsemat rolli infotootja ja -tarbija vahel? Selleks paar näidet. Statistikat valdab Helsingis üks asutus, kuigi seda koguvad talle kohalikud omavalitsused, kes peavad hiljem lõpptulemusi tagasi ostma monopoolsete hindadega. Kohapeal kogutud andmeid võiks hoida raamatukogus, kust neid oleks võimalik vajaduse korral saada.

Teine näide. Suur kaevandusfirma ostab õiguse geoloogilisteks uurimistöödeks Lapimaal. Looduskaitse ja kohalikud elanikud on mures, kuid võitluseks puuduvad faktid ja vahendid. Kui raamatukogud võtaksid enda peale andmete säilitamise (raamatud, artiklid, elektroonilised andmed, ekspert hinnangud), siis oleks ka tavakodanikul kaevandusfirmaga võrdsed võimalused kaaluda poolt ja vastuargumente maa kasutamiseks.

Ressursside detsentraliseeritud kasutamisel on rida eeliseid - inimesed saavad tööd ja ei sõltu enam suurtest organisatsioonidest. Praktika näitab, et kohalikud poliitikud on nõus ressursse jagama just nii, kui raamatukogud suudavad oma vajadusi põhjendada. Rasketel aegadel on kultuurile raske raha saada. Informatsioonil võib olla või mitte olla turuhind, aga ta on oluline ühiskonna arenguks. Kes on informeeritud, see lööb läbi. Poliitikud mõistavad seda paremini kui raamatukoguhoidjad, kuid ei tea, missugused tähtsad varandused peituvad raamatukogudes. Raamatukoguhoidjate ülesanne on neile seda ütelda ja selgitada, et nende varanduste kasutamiseks on vaja raha.

Heli Saarinen

Lapimaa Keskraamatukogu direktor

Ajakirjast Scandinavian Public Library Quartely. Vol. 37, No. 3, 1994, p. 4-6 refereeris Kirsti Ora.

MUUDATUSED NORRA RAHVARAAMATUKOGUDES

Elame tormiliselt arenevas maailmas - nii globaalses kui kohalikus mõttes. See ei jäta puudutamata ka raamatukogusid. Järjest raskem on kaasas käia ühiskondlike muutustega, sest nad ei ole tihti prognoositavad. Autor peatub lähemalt muutustel järgmistes valdkondades:

- majandus
- struktuurilised ja organisatsioonilised küsimused
- tehnoloogia mõju
- lugeja
- raamatute levitamisevahendid
- raamatukogu juhtimine.

Majandus

60. ja 70ndatel aastatel Norra majandus õitses ja tugeva aluse sai ka raamatukogundus. 1971. aasta raamatukogude seadus soodustas nende arengut veelgi. Kohalikud võimud olid kohustatud varustama raamatukogusid, arvestama raamatukoguhoidjate vajadusi, riik pidi eraldama toetusi, määrama ühised reeglid koostööks laenutamisel ja bibliograafiliseks arvestuseks, tagama lugejatele tasuta juurdepääsu informatsioonile. Ilma selle seaduseta oleks raamatukogude olukord olnud 70. ja 80ndatel aastatel tunduvalt halvem.

Majandusliku olukorra pingestumine esitas raamatukogudele väljakutse. Oli vaja muuta raamatukogud rohkem nähtavaks nii riiklikul kui kohalikul tasandil. Uus suund oli raamatukogude andmine kohalike omavalitsuste alluvusse, mis tähendas ka raha ülekandmist neile ilma üksikasjalikke tingimusi esitamata. Norras tingis see enne raamatukogu raamseaduse tegemise, mis toetub neljale põhiprintsiibile: igas maakonnas peab olema rahvaraamatukogu, mille teenused peavad olema tasuta ja mille eesotsas peab olema erialase ettevalmistusega raamatukoguhoidja, ning iga raamatukogu peab olema riikliku süsteemi lüli.

Vaba turumajandus on toonud ka uusi termineid raamatukoguhoidjate sõnavarasse. See näitab, et ka nemad püüavad olla toimuvaga kursis. Tuntud tegevuste kirjeldamiseks kasutatakse

uusi väljendeid: näit. *contrating out* - teenuste ostmine väljastpoolt (endine vaste oli *buying services*). Teine niisugune termin on *sponsoring* (toetamine, sponsoreerimine). Viimati mainitud tegevuse vastu on palju argumente. Nendest põhiline on see, et raamatukogu muutub kellestki sõltuvaks. Kainemad arvustajad on veendunud, et teatud üritusi võivad toetada isegi erafirmad. Kuid jooksvate kulude katmine sponsorite poolt ei ole soovitatav. Mõned raamatukogud annavad teistele raamatukogudele informatsiooni raha eest. See näitab, et koostöö asendub turumajanduse või isegi omakasupüüdlikkusega, kuigi enamuse raamatukogusid on ühiskondlikud asutused.

Struktuurilised ja organisatsioonilised muutused

Kui iseseisvad üksused ühendatakse jõuga, on vastuseis muutustele väga tugev. Norras algas maakondade ühendamise juba 30 aastat tagasi ja 1971. aasta raamatukogude seadusega moodustati igas maakonnas keskraamatukogu, millel on harukogud. Keskraamatukogu positsiooni tugevdamine pole võitnud eriti populaarsust. Statistika näitas, et lugejad eelistavad kõikehõlmavaid, kompetentse kaadri ja pike-ma lahtiolekuajaga raamatukogusid, sõltumata nende asukohast. Majanduslikud probleemid kerkisid võimu detsentraliseerimise käigus. Tuli sulgeda umbes 150 raamatukogu, keskraamatukogudel puudusid aga võimalused ressursside suurendamiseks. Praegu on Norra majanduslik olukord paranemas.

Veel 20 aastat tagasi valiti maakondades raamatukogukomitee, mille alla kuulus enamik raamatukogusid. Mõnes kohas luuakse see komitee ehk uuesti või antakse otsuste tegemise õigus kultuurikomiteelt raamatukogudele enestele.

Tehnoloogia mõju

Uue tehnoloogia rakendamine on toonud kaasa ressursside parema kasutamise. Väikeste raamatukogude kogud on koostatud kohalike lugejate vajadusi arvestades, neis sisalduv

informatsioon on kättesaadav kogu maakonna elanikele. Hästisustatud bibliobussid varustavad elanikkonda raamatutega paremini kui väike harukogu, mis on avatud 4 tundi nädalas. Riik annab raha arvutisüsteemidele ja keskandmebaasidele juurdepääsu võimaldavate terminalide ostmiseks. Väikesed maakonnad ostavad teeninduseks vajalikud abivahendid oma naabritelt. Maakondadevaheline raamatukogunduslik koostöö on edukas, kui koostööd tehakse ka teistes valdkondades. Oluline on seejuures, et kõik raamatukogud omaksid sama arvutisüsteemi.

Raalkataloogid ja automatiseeritud lugejateenindus võimaldavad raamatukoguhoidjal paremini rahuldada lugejate vajadusi.

Kui riik on võtnud suuna detsentraliseerimispoliitikale, aitab uus tehnoloogia lahendada omavahelise suhtlemise probleeme ja toob kasu nii valitussuutimisele kui tavakodanikule.

Lugeja

Rahvaraamatukogud orienteeruvad viimaste aastate jooksul rohkem lugejale (nn. infoühiskonnale), kes on haritud, teab oma õigusi ja võimalusi info saamiseks koostöövõrkude ja ulatuslike andmebaaside kaudu. Muidugi ei kehti see kõigi lugejate kohta, kuna lugejaskonda kuuluvad ka lapsed ja vähese haridusega inimesed. Kuid pool Norra elanikkonnast tegeleb eneseharimisega ja see näitab üldist olukorda.

Teiselt poolt avaldab rahvaraamatukogudele survet kohustus olla kultuurija ühiskondliku tegevuse keskused ning kultuuripärandi säilitajad.

Seega ei saa informatsiooni pidada sünonüümiks valgustusele. Inimesed vajavad viimast, et olla valmis elama infoühiskonnas ja otsustama, millist informatsiooni nad vajavad.

Lugejaid võib jagada kaheks selle põhjal, kas nad soovivad erialast või üldist infot ühiskonnas toimuvate protsesside kohta. Lugejaid võib jagada

erinevatesse kategooriatesse vastavalt vanusele, füüsilisele ja vaimsele seisundile.

Lastesse investeerimine tähendab investeerida tulevikku. Norra Kultuuriministeerium on viimastel aastatel investeerinud suuri summasid lastele suunatud projektidesse. Raha on antud ka kõnelevate raamatute väljaandmiseks ja alandatud nii nende hindu. Lisaks pimedatele, nägemis- ja funktsionaalsete puuetega lugejatele on hakatud eristama uusi gruppe. Arenenud maades esineb suur hulk vaeglugemisega ja funktsionaalselt kirjaoskamatu inimesi.

Viimaste aastakümnete ulatuslik migratsioon on samuti mõjutanud rahvaraamatukogude tegevust. Tuleb arvestada erinevate kultuuriliste ja usuliste väärtustega. Paljud immigrandid ja põgenikud on kirjaoskamatud ning nendele tuleb anda infot suuliselt.

Norras on käivitatud kolm projekti töötute noorte toetamiseks. Nendes on suur osa raamatukogudel, mis ainult ei hangi kirjandust, vaid teevad koostööd kohalike tööbüroode ja sotsiaalhooldusbüroodega.

Vahendid

Paarkümmend aastat tagasi ennustas Illinoisi professor Lancaster elektroonilise infoühiskonna teket, kus paberit ei kasutata. Kümme aastat hiljem oli ta sunnitud tunnistama, et elektroonilised väljaanded ei ole ohustanud trükiseid. Kuid uue tehnoloogia kasutamine võimaldab lugejaid paremini teenindada. Ka on majanduslikus kitsikuses uut tehnoloogiat rakendades võimalik toime tulla väiksemaarvulise personaliga. Norras teeb muret see, et rahalised eraldised ei taga lugejate vajaduste rahuldamist. 1991-1993 suurenes Norra rahvaraamatukogudes väljaannete arv 8% võrra, millest suure osa moodustasid kõnelevad raamatud. Tänu automatiseeritud laenutussüsteemidele suudavad raamatukogud toime tulla. Kuid ka tulevikus on lugejaid, kes vajavad raamatukoguhoidjate abi. Sellepärast peavad raamatukogutöötajad tundma kaasaegseid vahendeid ja hoidma oma elukutse mainet ning informeerima valitsusvõime uute vahendite tõhususest.

Valitsusvõimud ja poliitikud peavad automatiseeritud teenindust väga kuluks ja teevad pinnapealselt otsuseid, nagu ei määraks sõnum, vaid pakend raamatukogumaterjali hinna.

Raamatukogu juhataja kui juht

Otsustusõiguse loovutamine kohalikele võimuorganitele heidab väljakutse ka raamatukoguhoidjatele, eriti aga raamatukogu juhatajatele. Tänapäeva raamatukoguhoidjad erinevad oma ametikaaslastest 20 aastat tagasi. Nad on erialaselt paremini ette valmistatud ja praktilised. Raamatukogu juhatajad peavad omandama uusi juhtimisoskusi läbikäimiseks teiste asutustega. Kui vanasti oli juhataja tööle palkamisel oluline tema erialane haridus ja tegevus, siis nüüd rõhutatakse ka juhtimisoskust ja eesmärkide määramise oskust. Juht peab oskama valida õige juhtimisstrateegia oma eesmärkide saavutamiseks.

Tulevikuväljavaated

Muutused ühiskonnas muudavad raamatukogu eesmärgi. Isegi raamatukogehitised on muutunud nelinurksest kastidest valgusküllasteks nostalgilisteks hooneteks. Kohalik omavalitsus tähendab toetust kohalikule kultuurile. Rahvaraamatukogu ülesanne on elanikkonna kultuuriline teenindamine ja valgustamine, varustamine informatsiooniga, kuna ta on ühiskondliku ja kultuuritegevuse keskus. Kuid raamatukoguhoidjaid on kõikjal maailmas. Seega on kasutu istuda kodus ja rääkida rahvaraamatukogude tähtsusest ja sellest, et informatsioon ei tohi muutuda kaubaartikliks. Tuleb teha koostööd nii Euroopas kui väljaspool seda.

Else Granheim

Ajakirjast Scandinavian Public Library Quarterly Vol. 27, Nr. 3, 1994, p. 9-13 refereeris Kirsti Ora.

Sissejuhatus

Oma plenaaristungil, 14. veebruaril 1991. a. otsustas Prantsusmaa Raamatukogude Nõukogu välja töötada raamatukogude harta, mis vastaks kolmele nõudele:

- kinnitama veelkord raamatukogude demokraatlikke printsiipe;
- esitama vajalikud ettepanekud rahvusliku vara austamise ja väärtustamise printsiipidest lähtudes;
- tegema ettepanekuid riigi ja teiste raamatukogusid haldavate institutsioonide kohustuste jagamise kohta.

Hartas esitatud punktid on põhiliselt soovitava iseloomuga ja ainult osaliselt seaduse jõuga. Raamatukogude seadust kujul, nagu see on olemas arhiivide ja ajalooliste mälestusmärkide kohta, ei ole kavas välja töötada. 1979. a. koostatud raamatukogude seaduse projektist mitmel põhjustel loobuti. Vahepeal on siiski püütud seadustada riiklikult korraldatud raamatukoguvõrk - 1984. aastal vastavalt Yverti komisjoni ettekandele raamatukogude detsentraliseerimisest ja 1989. a., vastavalt Beghaini komisjoni ettekandele munitsipiaalraamatukogude kohta. Esitatud kujul on seadused raamatukogude detsentraliseerimise kohta puudulikud, kui lähtuda kohalikele võimudele pandud ülesannetest raamatukogude töö korraldamisel ning kultuuripärandi säilitamisel. Kuna ülikoolide autonoomia suureneb jätkuvalt, tuleb määratleda nende kohustused lugemisvõimaluste tagamiseks väljaspool oma ringkonda.

Raamatukogude Nõukogu kompetentsi ei kuulu seaduste ja määruste väljatöötamine erinevatele institutsioonidele. Tema ülesandeks on prantsuse raamatukogude tegutsemisprintsiipide koondamine ja avaldamine.

Raamatukogude Nõukogu soovib, et harta põhimõtted ei kehtiks ainult ministeeriumide alluvuses olevate raamatukogude kohta, vaid laieneks ka teistes alluvussuhetes (näit. kohalike omavalitsuste) olevatele raamatukogudele. Mõiste "riiklikult korraldatud raamatukoguvõrk" ületab hartas nii Prantsusmaal kui mujal kasutatud piirid, millest lähtudes koostatakse raamatukogude tööd korraldavaid dokumente.

PRANTSUSMAA RAAMATUKOGUDE HARTA

See on nüüd vastaval tasandil otsustajate asi - väärtustada harta ning selle põhimõtetest lähtudes töötada välja vajalikud juhendid ja seadused. Raamatukogude Nõukogu ainult tervitab juhendmaterjale ja seadusi, mille koostamise aluseks on hartas esitatud põhimõtted.

Harta ei ole kellelegi kohustuslik. Ta pole normdokument, pigem teatmeharja, mis võiks olla aluseks mõtisklustele ning otsuste tegemisele. Eelkõige on harta adresseeritud võimuorganite töötajatele, kes vastutavad raamatukogunduse eest.

Harta on adresseeritud ka raamatukogundusspetsialistidele, kuigi ka neile ei ole ta ei seadusete koguks ega põhimääruseks. Pole vaja meelde tuletada, et kõigile ametnikele, ka raamatukogutöötajatele on seadused kasulikud. Seepärast peaksid raamatukogundusspetsialistid ja -assotsiatsioonid lähtudes harta põhimõtetest välja töötama vajalikud seadused.

Harta on mõeldud ka kõigile kodanikele, kes leiavad sealt oma õigused ja võivad nõuda nende täitmist.

Raamatukogude Nõukogu presidendil on kaks soovi: et harta avalikustataks võimalikult laialdaselt ning et hartast oleks kasu uute projektide ja seaduste väljatöötamisel, mis omakorda tagaksid parima raamatukogunduse- ja infoteeninduse riigis.

André Miquel

Raamatukogude Nõukogu President

Raamatukogude harta

Vastu võetud Raamatukogude Nõukogu poolt 7. nov. 1991. a.

Sissejuhatus

Artikkel 1

Et kasutada konstitutsioonilist õigust pidevale enesetäiendamisele, informatsiooni kättesaadavusele ja kultuuris osalemisele, peab kõigil kodanikel olema kogu elu jooksul vaba juurdepääs raamatutele ja teistel infoallikatele.

Artikkel 2

Harta sisuks on ülalpool toodud õiguste tagamiseks vajalike tingimuste määratlemine, erinevate alluvussuhetega raamatukogude ülesanded, otsustusõigusega institutsioonide kohustused kooskõlas kehtivate seaduste ja määrustega ning erinõuded kultuuripärandi kaitseks.

Peatükk 1

Raamatukogude ülesanded ja kättesaadavus

Artikkel 3

Raamatukogu on üks vajalikest demokraatia avaldusvormidest ühiskonnas. Raamatukogu peab kõigile võrdselt kindlustama kirjanduse ja inforessursside kättesaadavuse, tagama iga indiviidi intellektuaalse sõltumatuse ning aitama kaasa ühiskonna arengule.

Artikkel 4

Riiklikud ja omavalitsuste raamatukogud on avatud kõigile. Ühtki kodanikku ei tohi kõrvale tõrjuda tema eripära tõttu (haige, hospitaliseeritud, sõjaväelane, vangistatud, elukoht jne.).

Raamatukogud peavad tegema oma kogud kättesaadavaks kõigi võimalike vahenditega. Neil peavad olema kergesti ligipääsetavad ruumid, rahvale sobivad lahtiolekuajad, sobiv sisseseade, kommunikatsioonivahendid.

Artikkel 5

Informatsiooni kättesaadavus, enesearendamise võimalus ja kultuuris osalemine peab olema tagatud riikliku raamatukoguvõrguga.

Kooliraamatukogud on avatud õpilastele ja õpilaste kasvatamise ja õpetamisega tegelevatele isikutele. Kooliraamatukogud võivad olla avatud ka teistele kasutajatele, kuid seaduses määratletud tingimustele.

Ülikooli- ja erialaraamatukogud on avatud vastava eriala töötajatele ja üliõpilastele ning haldava institutsiooni personalile. Nad on teatud tingimustel avatud ka teistele.

Eri tüüpi raamatukogud peavad funktsioneerima ühtse võrguga nii, et oleks võimalik rahuldada kõik nõudmised.

Raamatukogude ülesanne on õpetada lugejatele dokumendi otsimeetodeid ning infovõrkude kasutamist.

Artikkel 6

Kataloogide ja kogude kasutamine kohapeal peab olema tasuta.

Teised raamatukogu poolt pakutavad teenused võivad olla maksustatud madalaimate hindadega siis, kui osutatakse kaugteenus (otsing, laenus), kui dokument (nimestik, koopia) väljastatakse ja lugeja saab selle omanikuks või tehakse süvendatud individuaalne dokumendiotsing (otsingut teeb raamatukogutöötaja). On soovitatav, et koju laenutatakse tasuta ning eelkõige oleks maksust vabastatud lapsed ja alaealised ning liikumispuudega isikud.

Artikkel 7

Riiklikku ja omavalitsuste raamatukoguvõrku kuuluvate raamatukogude kogud peavad olema representatiivsed, igaüks omal tasandil või erialal teadmiste kogumahu, erinevate vaadete ja seisukohtade esindatuse ja juhtivate ideede osas.

Vastavalt konstitutsioonile ja seaduste peavad raamatukogude kogud vastama teenindatava kollektiivi kõigi liikmete huvidele ning sisaldama kirjandust erinevate seisukohtade ja vaadete kohta.

Raamatukogude fonde tuleb regulaarselt uuendada ja kaasajastada.

Ülikooli- ja erialaraamatukogud peavad oma kogudega või koostöös teiste sama eriala või süsteemi kuuluvate raamatukogudega tagama nii õppe kui teadustöö vajaduste rahuldamise.

Iga raamatukogu peab koos teiste talle lähedaste või samalaadsete raamatukogudega välja töötama ning avaldama oma kogude ja teenuste üldise arenguprogrammi.

Artikkel 8

Riiklikku ja omavalitsuste raamatukoguvõrku kuuluvad raamatukogud vastutavad nende omanduses ja kasutuses olevate vääriskogude ja dokumentide säilitamise eest.

Vääriskogud koosnevad sundeksemplarist, vanast, haruldasest ja väärt-raamatust.

Nende kogude kasutamise ja kirjan-duse vahetamise kohta kehtivad erireeglid.

Kogude säilimine tagatakse vastavate eeskirjade täitmisega. Eeskirjade järgimist kontrollib riik.

Väärtkogud tuleb läbi töötada ning nende rikkused teha rahvale teatavaks ja kättesaadavaks.

Vääriskogude otstarbekas kasutamine tagatakse raamatukogudevahelises koostöös koondkataloogide loomise, sisse-seade muretsemise, kogude säilitamise, koopiade tegemise ja kogude kaitsmisega.

Peatükk 2 Riigi kohustused

Artikkel 9

Riik määratleb eri tüüpi raamatukogude ülesanded. Selleks võib ta välja töötada riiklikest huvidest lähtuvaid programme.

Riik peab rakendama abinõusid inforessursside tasakaalustamiseks kogu riigi ulatuses.

Artikkel 10

Riik vastutab raamatukogude vääriskogude eest.

Riik peab kontrollima vääriskogusid ja astuma vastavaid samme, kui nimetatud kogude säilimine on ohus.

Riik peab andma vajalikke soovitusi ja kasulikke nõuandeid kogude säilitamiseks ning väärtustamiseks, eriti tuleb pidada arvestust erialakirjanduse üle.

Riik kindlustab sundeksemplari nõude täitmise.

Riik vastutab riiklike raamatuvarede arvelevõtmise, inventeerimise ja levitamise eest.

Riik peab toetama riiklike raamatuvarede säilimiseks ettevõetavaid kooskõlastatud ühisaktsioone.

Artikkel 11

Riik tagab riiklikku ja omavalitsuste raamatukoguvõrku kuuluvate raamatukogude professionaalse kontrolli.

Artikkel 12

Riik tagab riigi huve arvestava raamatukoguvahelise koostöö (koondkataloogide ja bibliograafianimestike koostamise, teadus- ja tehnikanormide levitamise, dokumentide vahetuse ja laenutamise, arenguprogrammid).

Artikkel 13

Riik peab tagama rahvusraamatukogu funktsioneerimise. Rahvusraamatukogu ülesanne on dokumentide komplekteerimine, kataloogimine ja rahvale kättesaadavaks tegemine.

Rahvusraamatukogu moodustab spetsiaalse kogu välismaal ilmunud Prantsusmaal ja prantsuse keelt käsitlevatest väljaannetest.

Rahvusraamatukogu säilitab teiste maade ametlikud väljaanded, mis on saadud vastavalt rahvusvaheliste ametlike väljaannete vahetamise korrale.

Rahvusraamatukogu juhib riiklike uurimisprogramme.

Rahvusraamatukogu vastutab rahvusbibliograafia koostamise ning selle kättesaadavaks tegemise eest.

Rahvusraamatukogu võtab osa ühtsete riiklike teenindusprintsipiide ja kirje-reeglite väljatöötamisest ning ellurakendamisest.

Rahvusraamatukogu võtab osa rahvusvahelistest ühisprogrammidest, kus osalevad teiste riikide rahvusraamatukogud ja rahvusvahelised bibliograafiaasutused.

Artikkel 14

Riik koondab süsteemi kuuluvate raamatukogude kvantitatiivset ja kvalitatiivset arengut näitavad andmed ning tagab nende kättesaadavuse nii riiklikus kui rahvusvahelises ulatuses. Riik peab Prantsusmaa inforessursside arvestust.

Artikkel 15

Riik koondab ja viib läbi uurimusi, mille tulemused aitavad kaasa raamatukogude paremale tegutsemisele ning koostööle. Riik algatab vajalikke fundamentaaluuringuid. Need on kasulikud raamatukogusid haldavatele institutsioonidele. Ühtlasi võivad nimetatud institutsioonid paluda arvamusalvusi ning tellida ekspertiise oma projektide kohta. Eelpoolnimetatud tööde läbiviimise tagab riik vajaliku administratiivse ja erialapersonali palkamisega või loob eksperimentaal- ja näidisraamatukogusid.

Artikkel 16

Riik võib tagada osaliselt või täielikult nende raamatukogude tegutsemise, mille kogude moodustamisel lähtutakse eri- või riiklikest huvidest.

Artikkel 17

Riik toetab igati ning juhendab raamatukogudevahelist koostööd.

Riik koordineerib ja soodustab prantsuse raamatukogude rahvusvahelisi koostööprogramme ning prantsuse infovõrkude integreerumist rahvusvahelisesse võrkudesse.

Artikkel 18: prantsuse raamatukogud välismaal

Riik peab ülal raamatukogude võrku, mis aitab kaasa prantsuse kultuuri säilitamisele ja levikule välismaal. Kõik prantsuse kultuuriasutused välismaal peavad toetama ja vajaduse korral arendama raamatukogunduslikku teenindamist, mis ei ole mõeldud ainult välismaal elavatele prantsuse kogukondadele, vaid ka vastava riigi elanikele.

Artikkel 19: valitsusasutuste raamatukogud

Valitsusasutused peavad tingimustel, mis on määratletud Valitsusdokumentide Kättesaadavuse Tagamise Komisjoni poolt, tagama oma dokumentide kättesaadavuse rahvaraamatukogude või teiste avalike infovõrkude kaudu.

Artikkel 20: lütseumi- ja kolledži- raamatukogud ning dokumendi- ja infokeskused

Keskastme koolide dokumendi- ja infokeskusi juhivad ja korraldavad riigi poolt nimetatud kvalifitseeritud töötajad.

Artikkel 21

Riik tagab Raamatukogude Nõukogude sõltumatu tegutsemise. Nõukogu ülesandeks on oma arvamuste ja ettepanekute esitamine kõige kohta, mis puudutab raamatukogude ja dokumendikeskuste töö koordineerimist ja arengut.

Peatükk 3

Piirkondlike ja kohalike omavalitsusorganite vastutus ja kohustused

Artikkel 22

Piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused, toetades riiklikku raamatukoguteenindust, peavad tagama elanikele enesearendamise võimalused ning informatsiooni ja kultuuri kättesaadavuse.

Artikkel 23

Piirkondlike ja kohalike omavalitsusorganite halduses olevate raamatukogude funktsioneerimiseks peab olema täidetud kolm nõuet:

- a) pidevalt uuenev ja rahvale kättesaadav kogu;
- b) vastavalt riigitöötaja statuudile ametisse määratud kvalifitseeritud töötaja või vabatahtlik, keda õpetatakse ja juhendatakse, kuid kes ei saa töö eest tasu;
- c) majandamine ja finantseerimine kohalike omavalitsusorganite poolt või toetus riigi eelarvest.

Artikkel 24: kommuunide ülesanded

Kommuun peab tagama kogude, mida ta omab või kasutab, arengu, säilimise ja kättesaadavuse.

Rohkem kui 10 000 elanikuga kommuunides tuleb luua munitsipaalne või kommuunidevaheline raamatukoguteenistus.

Vähem kui 10 000 elanikuga kommuunid saavad oma ülesande täitmiseks abi departemangu ja kommuunidevahelistelt instantsidelt vastavalt sellekohastele seadustele ja määrustele.

Munitsipiaalsed või kommuunidevahelised raamatukogud peavad koostöös arhiivide ja muuseumidega moodustama kohalikest huvidest lähtuvaid kogusid.

Munitsipiaalsed või kommuunidevahelised raamatukogud peavad ühes kommuuni teiste institutsioonide ja koostööpartneritega kaasa aitama lugemise ja kultuurielu arendamisele oma territooriumil.

Kommuun jälgib, et raamatud oleksid kooli- ja dokumendikeskuste raamatukogude kaudu lastele kättesaadavad või et koolid looksid sidemed munitsipiaalse või kommuunidevahelise raamatukoguga.

Artikkel 25: departemangude ülesanded

- Departemang peab kindlustama kogude, milda omab või kasutab, arengu ja säilimise. Ta peab tagama kogude kättesaadavuse oma departemangu ning vähem kui kümne tuhande elanikuga kommuunide inimestele.

- Departemangu raamatukoguteenistus toetab munitsipiaalsete ja kommuunidevaheliste raamatukogude loomist ja arendamist, aidates kaasa nende moodustamisele, andes nõu ning abistades.

- Departemangu raamatukoguteenistus peab korraldama raamatukogudevahelist koostööd, tegelema pideva enesetäiendamise, rahvusliku kultuuripärandi kaitsmise ja väärtustamise, infovõrkude ja kultuurieluga.

- Departemangu raamatukoguteenistus peab sotsiaalse võrdsuse tagamiseks jälgima, et lugemisvõimalus ja selle areng oleks kindlustatud ka neile inimestele, kes asuvad departemangu piires eritingimustes.

Departemangu raamatukoguteenistus peab koostöös departemangu teiste institutsioonidega vastavate ürituste korraldamisega kaasa aitama lugemise ja kultuurielu arendamisele oma territooriumil.

Departemang toetab kolledžiraamatukogude ning dokumendi- ja infokeskuste loomist ja uuendamist rahaliselt. Toetus on lisaks riigieelarves ette nähtud õppetöökuludele.

Artikkel 26: regioonide ülesanded

Regioon toetab regiooni huvidest lähtuvate dokumendi ja kultuuripärandi kogude loomist, arendamist, säilitamist, kättesaadavaks tegemist ning väärtustamist.

Regioon toetab raamatukogude poolt läbiviidavaid regiooni huve teenivaid üritusi.

Regioon võib välja töötada koostööplaane, mis aitavad regiooniraamatukogudel täita oma ülesandeid.

Regioon toetab lütseumiraamatukogude ning dokumendi- ja infokeskuste loomist ja uuendamist rahaliselt. Toetus on lisaks riigieelarves ette nähtud õppetöökuludele.

Artikkel 27: ülikoolide ülesanded

Selleks, et ülikoolid saaksid täita oma hariduse andmise, teadus- ja tehnikauuringute, kultuuri ning teadus- ja tehnikainformatsiooni levitamise ning rahvusvahelise koostöö edendamise ülesandeid, peab ülikool looma ühtse dokumendikeskuse või raamatukogu. (Need võivad olla ka ülikoolidevahelised.)

Raamatukogud tagavad nende hoolde usaldatud kogude säilimise ja täienemise.

Ülikool kindlustab ühtse dokumenditeenistuse vajaliku personali, ruumide ja krediitidega. Viimased saadakse riigi-, territoriaal- või ülikooli eelarvest.

Ülikool toetab ülikooliraamatukogude ja dokumendikeskuste assotsieerumist või integreerumist ühtsesse infovõrku.

Ülikool toetab ülikooliraamatukogude ning regiooni teiste dokumendikeskuste koostööd.

*Prantsuse keelest tõlkinud
Tiia Nurmela*

410 AASTAT ESIMESEST EESTIKEELSEST KATOLIILIKLİKUST TRÜKISEST

LIIVI AARMA

Tallinna Pedagoogikakool

Aegade jooksul on osa trükitud raamatutest jäljetult kaduma läinud ning seetõttu on nende ilmumine pandud koguni küsimärgi alla. Harva on ajaloolastel õnnestunud dateerida kaotsi läinud raamatu trükkimist kuupäevalise täpsusega. Niisuguse avastuseni jõudis aga 1971. aastal Vatikani arhiivis töötades Taanis elav eesti ajaloolane Vello Helk.

Pärast ülemaailmset Triento kirikukogu (1545-1563) toimusid ladinakeelse katoliku kiriku korralduses olulised muutused. Seal vastu võetud tegevusjuhised - parandada katoliiklikku usuõpetust rahvakeelsete usuraamatute kasutamisega - sai tähtsaimaks otsuseks emakeelsete katoliiklike kirikuraamatute väljaandmisel. Triento kirikukogule järgnenud aega nimetatakse vastureformatsiooniks, mis kujuneski hoogsaks rahvakeelsete katoliiklike raamatute trükkimise ajajärguks. Siitpeale jagati ka katoliiklastele usuõpetust nende endi emakeeles.

Eesti- ja läti keelsete usuraamatute otsene vajadus tekkis 1561. aastal Poola võimu alla läinud Liivimaal. Liivimaa saksa aadelkond alistus Poola kuningas Stefan Batoryle, kuid esitas selleks kaks eeltingimust. Uus võim pidi säilitama kõik aadelkonna privileegid ja luteri usu. Sellises olukorras pidi uus võim aktiivselt alustama katoliiklikku misjonitööd, et Liivimaa uuesti katoliku kiriku rüppe tagasi juhtida. Antud eesmärgil saadeti Baltimaadele, ka Skandinaaviasse ja Venemaale paavsti legaati Antonio Possevino (1533-1611). Tema otsene teene on esimese eestikeelse katoliku katekismuse trükkimise aastal. V. Helk leidis Possevino esitatud trükiarved ja publitseeris need esmakordselt eesti katoliiklaste ringkirjas "Maarjamaa". /1/ Pikemalt analüüsis ta leitud allikalisi andmeid oma Tartu jesuiitide ajaloo teedrajavas monograafias. /2/ Esimese

eestikeelse katoliikliku raamatu trükilugu on vaagnud veel dr. Vello Salo oma artiklis "1585. a. katekismus-lauluraamat", käsitledes teistegi eestikeelsete katoliiklike raamatute ilmumise või ilmutamata jäämise probleeme. /3/ Käesolevalt on vaatluse all nimetatud eestikeelse katekismuse trükiloo mõningad aspektid, millele eelnevad uurijad on pööranud vähem tähelepanu.

Skandinaavia, Baltimaade ja Venemaa katoliiklikuks muutmise vastutusrikast ülesannet kandis energiline ja suurte organisatorivõimetelega paavsti legaati Antonio Possevino. Alates 1577. aastast viibis ta pikemat aega katoliiklust toetava kuninga Johani ja tema abikaasa Katerina Jagellonica, Poola kuninganna õe kutsel Rootsis ning seejärel 1582. aastast Liivimaal. Riia ja Tartu jesuiitide kolleegiumide sisseseadmise kõrval pidas ta eriliselt tähtsaks misjonitööks vajalike rahvakeelsete usuõpetusraamatute tõlkimist ja trükkimist. Possevino plaani toetati ka Roomas, kus paavsti nuntsius Bolognetti eraldas selleks ettevõtteks raha. /4/ Raha kasutamise kohta esitaski Antonio Possevino aruanded, mis on säilinud Vatikani arhiivis. Eestikeelse katekismuse trükkimise arvet sisaldanud aruande pealkirjas kajastuvad erinevates keeltes väljaantud katekismuste ja teistegi raamatute trükiks tehtud kulutused, mis olid mõeldud Liivimaa, Ungari ja Rootsi katoliiklaste tarbeks. Tõepoolest oli Possevino käsil eri keeles raamatute trükkimise korraldamine. Põhilisteks tõlgitavateks usuõpetuse raamatuteks olid kuulsad Madalmaade jesuiidi Petrus Canisiuse (1521-1597) koostatud katekismus ja käsiraamatud - *Summa doctrinae christianae*. Põhimõtteliselt sisaldasid katoliiklikud käsiraamatud samalaadseid koostisosi nagu luterlikudki - katekismuse, laulu-, palve- ja epistliraamatu.

Katekismusi oli kasutusel samuti kaks - suur ja väike katekismus.

Canisiuse väike katekismus oli raamat, mis tõlgiti esimesena paljudesse rahvuskeeltesse. Antonio Possevino kaasabil ilmus see rootsi keeles Stockholmis 1579 või 1580. (Ainus defektne eksemplar on säilinud Helsingis ega sisalda trükiaasta lehekülge.) Umbes samal ajal ilmus Danzigis Canisiuse katekismuse saksakeelne trükk ja Preisimaa elanike jaoks teine (pole täpselt teada, millises keeles). Collijni andmetel pole kumbki säilinud. /5/ 1582. aastal kavatses Possevino välja anda katoliiklike taani-, soome-, valgevene-, poola-, läti-, leedu- ja eestikeelsete katekismused. Tänapäevaks on kindlalt teada, et nendest ilmusid järgnevatel aastatel eesti- ja läti-keelne. Leedulased ei tea midagi konkreetset oletatava 1585. aasta trükise kohta, mis oleks tõenäoliselt pidanud ilmuma koos läti- ja eesti-

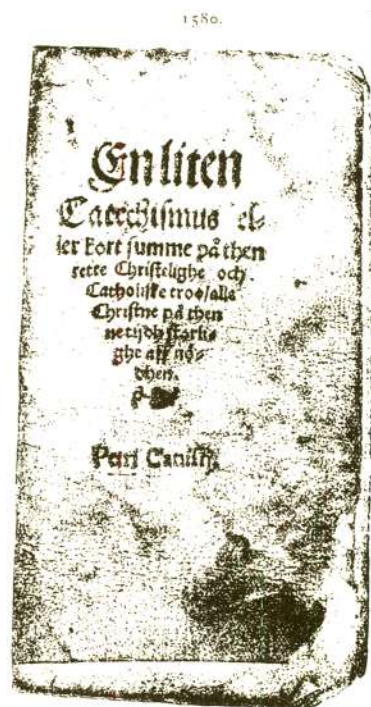

Fig. 183. Canisius, En liten catechismus. [1580.] Tit.

keelse katekismusega. Vilniuses 1595. aastal trükitud leedukeelne katekismus on tänapäeval vanima leedukeelse katoliikliku trükisena trükilinnas säilinud. Soome katoliku katekismuse kohta arvavad uurijad, et tõenäoliselt jäi see siiski vaid kavatsuseks. Oletuse vastu räägib aga asjaolu, et just Soome jaoks ilmusid Poolas soomekeelsed katoliiklikke laule sisaldavad trükised. /6/ Nii võib arvata, et soomekeelne katekismuski nägi trükivalgust sealsamas, ainult et see on jäljetult kaotsi läinud.

Dateeritud eesti- ja läti keelne katekismus trükiti ühes kolmest tollal Vilniuses tegutsenud trükikojast. Nimelt oli Vilniusest saanud Poola kuningriigi keskus ning siin asusid kirillitsa šriftiga kreeka-õigeusu trükikoda, jesuiitide ülikooli trükikoda ning reformeeritud (kalvinistliku) kiriku trükikoda. Viimatinimetatud trükikoja trükkal Daniel Lanciusele usaldaski Possevino rahvakeelsete katekismuste väljandmise. Possevino trükiarvetes on kirjas, et 15. septembril anti trükkalile üle 12 riisi paberit ning juba 25. oktoobril 1585 lõpetas Lancicius raamatute trükkimise. Trükiarved sisaldavad ka muud olulist teavet. Lisaks katekismustele trükkis Lancicius veel eestikeelse lauluraamatu, millele kulus kaks riisi halvemat paberit. Seega trükiti Vilniuses eestikeelne katoliiklik lauluraamat. Tiraažiks märgiti läti keelsele katekismusele 1000 ja eestikeelsele trükkali vea tõttu 997 eksemplari. Lauluraamatu tiraaži ei märgitud, oletatavasti oli see sama mis katekismusel. /7/

Tolles trükiarves nimetatud raamatutest on teadaolevalt tänapäevani säilinud vaid läti keelne Canisiuse katekismuse eksemplar Uppsala ülikooli raamatukogus. /8/ Nimetatud eksemplar annab võimaluse iseloomustada lähemalt ka eestikeelset trükist. Formaadilt olid trükised suhteliselt väikesed -13 x 7 cm.

Läti keelne katekismus on 70leheküljeline ning võib arvata, et eestikeelne oli samas mahus. Kolmandik katekismusest oli tõenäoliselt eestikeelne lauluraamat, mis andis köide

tud eestikeelse väljaande mahuks 94 lk. Formaadiks oli 9 x 15 cm. Trükiarvetest selgub veel 997 raamatu lähetamise suund: Riiga saadeti 747 eksemplari, Pärnusse katoliku preestri riele Fabianus Quadrantusele 30, Possevinole endale 150 ja 70 eksemplari jäi Vilniusse. Täna ei ole ühtki eksemplari neist lähtekohtadest veel leitud.

Lühidalt tuleks juttu teha ka katekismuse tõenäolistest tõlkijatest. Antonio Possevino ise on nimetanud üht tõlkijat. Nimelt kirjutas Possevino 1585. aastal oma Liivimaa olude ülevaates (ülevaadet sisaldanud raamatuke nägi kateksimustega samaaegselt Vilniuses trükivalgust), et on lasknud trükkida jesuiit Thomas Busaeuse tõlgitud eestikeelse katekismuse. /9/ Thomas Busaeus oli küll juba kaks aastat Tartu jesuiitide koolis ja kolleegiumis tegev olnud, kuid uurijad ei usu, et Busaeus oluks võimeline katekismust üksinda tõlkima. /10/ Nii on võimalik, et ta kasutas jesuiitide tõlkide seminari õpilaste kaasabi, kelle hulgas pidi olema ka eestlasi. Talurahva hulgast pärit õpilaste olemasolu tõendab 1691. aastal Riias trükitud eestikeelse käsiraamatu eessõna, milles räägiti jesuiitide keeleõppimise ja -õpetamise meetoditest. Jesuiidid võtsid maa pärisrahva - talupoegade hulgast noori poisse kasvatada ning jagasid neile katoliiklikku õpetust, õppides neilt ise kohaliku rahva keelt. Osa andekaid noormehi saadeti isegi kõrgkooli. Seejärel said maarahva hulgast pärit noormeestest katoliikliku õpetuse puhtas eesti keeles edasiandjad. Just nemad pidid katoliku usuõpetuse levitamise ja süvendamise eesmärgil koostama usulisi emakeelsete tekste, tõlkima usuraamatuid teistest keeltest ning õpetama võõrkeelsetele preestritele oma emakeelt. /11/ Muidugi ei ole välistatud ka Busaeuse kontaktid kaasmaalase, Tallinna luterliku piiskopi Johannes Robertus Gelderniga (mõlemad pärinesid Saksamaa ja Madalmaade piirialalt Gellernist), kes 1575. aastal trükkis eestikeelse luterliku katekismuse. /12/

VIITED:

1. Helk, Vello. Busaeuse katekismuse trükiarved // Maarjamaa. Eesti katoliiklaste ringkiri 1971, lk. 6.
2. Helk, Vello. Die Jesuiten in Dorpat 1583-1625. Ein Vorposten der Gegenreformation in Nordosteuropa. Odensee, 1977, S. 64, 65.
3. Salo, Vello. 1585. aasta katekismuslauluraamatust // Mana, Toronto, 1973, lk. 75-79.
4. Ivinskis, Zenonis. Die Druckerei der Jesuiten in Vilnius und die ersten litauischen katholischen Bücher // Commentationes Balticae. I. Bonn, 1954, S. 43.
5. Collijn, Isak. Sveriges bibliografi. Bd. II. Uppsala, 1927, S. 508.
6. Nuorteva, Jussi. Messukirjasta romantiikan kauteen // Kirjan rantaliivan. Helsinki, 1988, S. 15.
7. Vt. viide 1 ja 2.
8. Вольтер, Э. А. Латышский катехизис 1585 года. // Сборник отдел. русского языка и эпичесности Российской Акад. Наук. Петроград, 1915, с. 37-47.
9. Vt. viide 2.
10. Samas, s. 65.
11. Vorrede. Christlicher und geneigter Leser / O. Ikola. Vanhan etelävirolaisen käsikirjan esipuhe // Sananjalka. 25. Turku, 1983, S. 136.
12. Kivimäe, Jüri. Teateid senitundmatu eestikeelse katekismuse kohta Liivi sõja päevilt// Keel ja Kirjandus, 1993, 7, lk. 102-105.

CATECHISMVS Catholicorum

**Istige pain
macischen / no themo
Paprēšche Galve gab
blems Chrišites macibes.
Pretšan thēms nemacis
gēms vnd ionēms
bernēms.**

**Our
Kungam Petrum Canisium/
thaes Schwetes rakstes
Doctor.**

**Chšpreštes Dilne Ville / Lito
urce Semnen, pš Dančelem Kan-
cicienšem ešpan tho gadēe.**

I 5 8 5.

LUGU NOOTIDES

URVE AULIS

Elsa Pärn 1929. aastal.

“Tell”: Ooper neljas vaatuses, G. Rossini muusika - välja antud Schotti kirjastuse poolt 1829. aastal Mainzis. Kaunilt kujundatud gooti kirjad ajahambale hästi vastu pidanud paberil. Tiitellehel omaniku nimi - ELSA PÄRN. Rahvusraamatukokku saabus lauljatar rikkalik noodikogu, mille sisu ahvatleb ette võtma jalutuskäiku muusikamaastikul.

Suure osa kogust moodustavad nahkseljalistes köidetes ooperiklaviirid: Bellini “Norma”, Rossini “Sevilla habemeajaja”, Meyerbeeri “Robert Saatan”, Ponchielli “Gioconda”, Verdi “Aida”, Mascagni “Talupoja au” jt. Viimatinimetatu tiitellehel ilutseb Tallinna Konservatooriumi omaaegse lauluõpetaja EMMELINE HELMANi hoogne autogramm.

Silme ette kerkib kaugel 1919. aasta, mil suur hulk lauluhuvilisi trügis kaubakoormate ja voorimeeste vahelt “Estonia” teatri majas tööd alustanud Tallinna Kõrgema Muusikakooli tundidesse. Direktori proua Mathilde Lüdigi-Sinkel ja Emmeline Helman olid selle kooli esimesed laulupedaagoogid. E. Helmani klassis õppisid A. Arder, I. Loo, H. Betlem, E. Unt,

J. Villard jt. Pärnulanna Elsa Pärn lõpetas konservatooriumi kursuse tema juures 1930. aastal. Näib, et õpilasele ooperiklaviiri kinkides viitas õpetaja tema tulevasele ooperikarjäärile.

14. 03. 1928 laulis E. Pärn kaasa U. Giordani ooperis “André Chenier” Saksa Teatris. See lavastus oli nimekate lauljate Ludmilla Hellat-Lemba ja Tenno Vironi omaalgatuslik ettevõtmine. “Estonia” lavale pääses noor laulja 18. 01. 1931 L. Delibesi ooperis “Lakmé”. Kaasa tegid teisedki noored: Helene Michelson ja Rudolf Jõks. Arvustaja Th. Lemba nentis heatahtlikult: “Igatahes oli etenduse üldmulje muusikalisest küljest õige meeldiv ja võiks ainult soovida, et “Lakmé” selle osade jaotamisega veel kordamist leiaks.”

Ette tuli aga perekondlikku laadi tõke. Nimelt sündisid Sindi vabriku peainseneri Johann Pärna proual Elsal 1932. aastal kaksikud Sven ja Ülo. Juba konservatooriumis õppimine oli käinud kahe väikese tütre kasvatamise kõrvalt, nelja last ja lava oli juba raskem kokku sobitada. Tung muusikalise eneseteostuse järele oli aga ometi nii suur, et 1933. aastal sõitis Elsa Pärn end Viini laulu alal täiendama. Kutsele Viini laulma jääda vastas proua: “Ei.” Pärnulanna parimad aastad kuulusid kodulinna kontserdilavadele ja lauluklassile.

Esimene laiemat kuulajaskonda haarav ülesastumine oli tal 30. 01. 1931 Pärnu “Endla” saalis koos kuulsal pealinna tenori TENNO VIRONiga.

Tenno Vironit tunti juba 15 aastat temperamentse isiksuse ja solistina. See oli mees, kes kõigepealt Moskva Ülikoolis 4 aastat astronoomiat õppis, kuid 1920. aastal otsustas hoopis koos Aleksander Arderiga sõita Itaaliasse

laulu õppima. Eestlastest olid nemad esimesed selle eesmärgiga sõitjad. Seiklusi oli palju, aga eesti jonn ka suur.

Itaalia-vaimustus saatis Vironit kogu elu - ta armastas laulda suuri ooperiaariaid ja hiilata kõrgetel nootidel. Mis mulje jättis tema kõrval Elsa Pärn? Üllatavalt hea. Lauljatar vaba ja kandev metsosopran köitis kuulajaid oma sisulise süvenemisega nii Eboli aarias Verdi “Don Carlost” kui ka Wagneri laulus “Unistused”. Koostööd Tenno Vironiga märgivad mitmed kuulsuse autogrammiga noodid Elsa Pärna kogus.

Edasi tulevad MIHKEL LÜDIGI noodid “Andante cantabile” ja “Scherzo” “Esto-Muusika” nägus väljaandes. “Scherzot” mängis autor Elsa Pärna kontserdil “Endla” saalis 6. 04. 1933. Professori tormilise elu keerdkäigud olid teda taas kodumaale toonud. Selja taga olid “Vanemuise” ja “Endla” avapidustused, Tallinna Kõrgema Muusikakooli asutamise vaevad, Peterburi ja Pariisi kontserdisaalide publiku aplausid, koguni Beethoveni IX sümfoonia juhatamise kõmulained Buenos Aireses. “Endla” laval süttis maestro taas, mängis publiku tungival nõudmisel mitmeid lisapalu. Lauljatar ettekandeist jäi parimana meelde M. Lüdigi “Minu altar”, mis tuli kordamisele.

Energiline proua oskas vanameistri kaasa haarata üsna pöörasesse üritusse. 1934. aastal lavastas Elsa Pärn kohalike jõududega P. Mascagni ooperi “Talupoja au”, lauldes ise Santuzzat. Mihkel Lüdigi juhatas orkestrit. Et selle ooperi klaviir on Elsa Pärna kogus, oli juba eespool juttu.

Elsa Pärna ümber kees elu. Pärnade kodu kujunes omamoodi kultuuri-

salongiks, kus igal neljapäeva õhtul olid ukсед avatud. Külaliste seas hiilgas luuletajana tuntud doktor Johannes Vares-Barbarus, pereema esitas kohaliku autori HEINRICH MERI laule. Nii need nimed vanadel kava-lehtedel, ajaleheveergudel ja nootidel põimuvad. Nootide hulgas märkame Heinrich Meri laulu "Kadunud kevad" V. Grünthali sõnadele, mille autor on pühendanud Elsa Pärnale.

Andeka noormehe Heinrich Meri silme ees terendas Moskva Kunstikool ja Peterburi Konservatoorium. Tema aga valis koolmeistri ameti. Tsaariajal maadles aateline mees venekeelsete ja -meelsete kooliinspektoritega, käis vabatahtlikuna Vabadussõjas. Kus ta töötab, seal asutas ta laulukoori, orkestri ja näiteringi. Ise kirjutas muusika, muretses pillid, õpetas esinejad välja, maaliskoratsioonid, lavastas. Kui Soome president 1924. aastal Viimsis noorkotkaste laagrit külastas, köitis tema tähelepanu "Porilaste marssi" mängiv okariinide orkester. Okariin - lihtne pardikujuline puhkpill - oli Heinrich Meri vaimukas leid. Pilli oli kerge õppida - täna tutvud, homme harjutad ja ülehommene juba esined. Nad levisid kiiresti üle Eesti ja neid tuli aina juurde valmistada. Küll kulus aga sinna hambatohtrist proua Meri välismaist hambakipsi! Pillimeistrite tsunfti kuulus 30ndail aastail isegi tollaegne Pärnu keskkooli õpilane Paul Keres.

Lauljatar kogus on palju eesti autorite laule. Omapärase saatusega on neist üks - Juhan Aaviku "Lapsepõlve mälestused": 16 soololaulu 1926. aastast. Noodil on pühendus: "Hääks mälestuseks proua A. degli Abbatile. Carl Ots 23/III 1927". Laulule "Meie kiisul kriimud silmad" on tollaegne "Estonia" teatri lauluõpetaja ARMANDA degli ABBATI oma käega peale kirjutanud itaaliakeelsed sõnad.

"Estonia" teatri solist Karl Ots tutvus temaga Itaalias lauluõpinguil

ja tegi vabariigi valitsusele ettepaneku kutsuda tunnustatud õpetaja koduteatri laulusolistidele lihvi andma. Milanos, New Yorgis, Londonis, Madridis, Buenos Aireses ja Odes-saski loorbereid lõiganud primadonna saabus Eestisse 1926. aastal. Egas ainult lauljad tema studios tungel-nud. Vokaliise veeretasiid ka Ants Eskola, Ants Lauter ja Erna Villmer ning raadiodiktör Vardo Holm.

1940. aastal arreteeriti 60aastane itaallanna ja saadeti kui välismaalane Siberisse, kus ta suri. Minek oli väga äkiline, suvekleeidi väel aeti autokasti, ei antud mahti tarbeasjugi kaasa võtta, nootidest rääkimata. On õnn, et üks neist ajaloolistest nootidest sattus siis juba Tallinnasse elama asunud Elsa Pärna kätte ja nüüd lõpuks Rahvus-raamatukogusse, kus ta jutustab ka tulevastele põlvedele korraga kolme laulja eluloost.

Elsa Pärn ja Prof. M. Lüdig KONTSERT

EESKAVA:

- Aria oop. „Simson ja Delila“ . C. Saint-Saens.
Aria oop. „Sapho“ A. Gounod.
Aria oop. „Sadko“ N. Rimski-Korsakoff.
laulab E. Pärn.
- Teisendid eesti rahvaviisidest . . M. Lüdig.
mängib autor.
- Erlkönig Fr. Schubert.
Über Nacht H. Wolf.
Ständchen R. Strauss.
laulab E. Pärn.
- Minu altar } M. Lüdig.
Tantsides }
laulab E. Pärn.
- Intermezzo } M. Lüdig.
Scherzo }
mängib autor.
- Aria oop. „La Boheme“ Puccini.
Synnöwe laul H. Kjerult.
L'hirondelle Del Aquca.
laulab E. Pärn.

H. Laane trükk, Pärnus, 1933. a.

KIRJANDUSMUUSEUMI ARHIIVRAAMATUKOGU RAAMATUID

USKMATUTE ELUST MAAKEELI

“Sannumed pagganattest” ilmus 150 aastat tagasi

MIHKEL VOLT

Sannumed
pagganattest,
nende ebba ussust

ning

õnnetumast ellust.

Pernus 1845.
Trüffitub 28. Poemi titelbega

Foto: Margus Nikopensus

1830ndate lõpul - 1840ndate algul suurenes eestikeelse raamatutoodangu üldmaht, toimus liigiline mitmekesisustumine. Kui XIX sajandi algul ilmus aastas kõigest 4-5 raamatut, siis 1840ndail suurenes aastatoodang 20-25 nimetuseni. Raamatuturu elavnemine võimaldas moodsama tehnika rakendamist trükiteöstuses: 1846. aastal võeti kasutusele esimene kiirpress, tööd alustasid litograafiaga tegelevad ettevõtted (C. S. Walter 1818. a. Tallinnas ja G. F. Schlater 1832. a. Tartus). Maakeelseid trükiseid toodeti tollal nii Tallinnas, Tartus kui Pärnus.

Raamatute levitamise eest hoolitsesid tollal kirjastajad-trükkalid, aga ka autorid ise, saates neid nõ. komis-

jonimüügi korras linnade talurahva-kauplustele ja raamatukõitjatele, laadadele, maale kõstritele ja koolmeistritele. Vaimulikku kirjandust levitasid ka piibliseltsid. Ehkki ilmaliku kirjanduse osa 1840ndate trükitoodangu suurenes, säilitas vaimulik trükis raamatuturul valitseva koha: ilmaliku kirjandust nõuti vähe.

1845. aastal lisandus maakeelse vaimuliku kirjanduse senistele liikidele misjonitöö teema. Tol aastal trükiti Pärnus Friedrich Wilhelm Bormi kirjastusel 26-leheküljeline brošüür “Sannumed pagganattest, nende ebba ussust ning õnnetumast ellust” (8°, 173 x 101 mm, fraktuur). 1850. aastal on sama trükkal-kirjastaja üllitanud teosest ka teise trüki. F. W. Borm (1812-1881), maarahvale esitatult W. Porm, oli omandanud 1840. aastal Pärnu elama asudes sealse Marquardti trükikoja. Borm oli aastail 1841-1868 “Pernauesches Wochenblatti” valmistaja, 1857. aastast alates “Perno Postimehe” ja 1869. aastast alates “Pernauesche Zeitungi” väljaandja.

Et armsad maarahvast lugejad uskmatute suurest hingehädast ja -pimedusest vähegi aru saaksid, nende paganate peale eestpalves halastades mõtleksid ning nende õigele teele pööramiseks oma piskust varast veeringuid säästaksid, annab “Sannumed pagganattest” teadmisi sellestki, (1) et on olemas viis suurt maailmajagu: Euroopa, Aasia, Aafrika, Ameerika ja Austraalia; (2) et maailm on ümarmargune kui lõngakera; (3) et mõned mandrid on kui suured saared meres, mõned aga üksteisega ühenduses; (4) et Euroopa on kõige väiksem ja Aasia kõige suurem ilmajagu; (5) et Ameerika avastati 1492. aastal; (6) et

ilmajagudes elab lugemata hulk inimesi, kes küll jumalast on loodud ja lunastatud, ent kelle seast kaks kolmandikku, so. enam kui 700 miljonit ehk musttuhast inimest, tema püha nimegi pole kuulnud; (7) et ilmas elab 114 miljonit hinduismi uskujat; (8) et on olemas Brahma, Višnu, Šiva, Gangese jõgi, Buddha, budism, Hiina, Konfutsius, Peking, Siber, neegrid, hotentotid, Sierra Leone, fetišid, Põhja-Ameerika indiaanalased, Lääne-India saarestik, Gröönimaa ja eskimod.

“Sannumed pagganattest” käsikirja on Liivimaa luterlik konsistoorium heaks kiitnud 4. oktoobril 1845 Riias tsenseerinud tsensor Sahmen 30. oktoobril 1845 Tartus.

Eesti Kirjandusmuuseumi Arhiiv-raamatukogus säilitatakse 1845. aastal ilmunud “Sannumed pagganattest” nelja eksemplari.

EESTI VABARIIGI TÖÖ- JA PUHKEAJA SEADUSEST

HELI NAERIS

Jätkame eelmises “Juristiveerus” alustatud töö- ja puhkeaja seaduse (edaspidi TPS) tutvustamist ning alljärgnevalt peatume PUHKEAJA õiguslikul reguleerimisel.

Lisaks igal tööaastal saadavale puhkusele, mille pikkus peab olema vähemalt 28 kalendripäeva, on igal töölepingu alusel töötaval töötajal õigus PUHATA ka TÖÖPÄEVA KESTEL. Nn. lõunavaheaja režiimi määrab reeglina kindlaks tööandja töösisekorraeeskirjas. Selle alguse ja lõpu ning kestvuse määramisel lähtub tööandja asutuse tegevuse eesmärkidest ning eripärast. Puhkeajaga, mille pikkus TPS järgi võib olla kuni 2 tundi, kasutab töötaja omal äranägemisel, sealhulgas ka isiklike asjadega tegelemiseks väljaspool asutust. Vaheaega ei arvestata töötaja hulka. Kui töö iseloom ei võimalda lõunavaheaega anda, peab tööandja looma töötajale võimaluse einestada töö ajal.

Tööandjal on seadusjärgne kohustus anda töötajale IGAL NÄDALAL KAKS PUHKEPÄEVA, mis peavad olema üksteisele järgnevad nädalapäevad. Enamikes asutustes on puhkepäevadeks laupäev ja pühapäev. Töötaja tööle rakendamiseks puhkepäevadel peab tööandjal olema töötaja eelnev nõusolek. See nõue ei laiene

töötajatele, kes töötavad graafiku alusel (näit. teenindustöötajad) ning kelle graafikujärgne tööaeg langeb asutuses kehtestatud puhkepäevale. Töötamist puhkepäeval hüvitab tööandja töötajale eelneva kokkuleppe kohaselt kas vaba aja andmisega või rahaliselt. Vaba aja andmise puhul tasutakse puhkepäeval tehtud töö eest nagu tavalisel tööpäeval tehtud töö eest, lisaks antakse vaba päev. Rahalise hüvitamise korral maksab tööandja töötajale puhkepäeval tööl olnud aja eest LISATASU, mis ei tohi olla väiksem kui 50 % töötaja päevapalgast.

Töötajate puhkeaja hulka kuuluvad ka RIIGIPÜHAD. Neid on kokku kümme: 1. jaanuar, 24. veebruar, Suur Reede, ülestõusmispühade esimene püha, nelipühade esimene püha, 1. mai, 23. ja 24. juuni, 25. ja 26. detsember. Alates 1994. aasta 1. märtsist ei lühendata tööpäeva riigipühaeelsel tööpäeval, erandiks on uusaastale ja esimesele jõulupühale eelnevad tööpäevad, mille töötaja kestvust lühendatakse kolme tunni võrra.

Doonoritele ei anta enam puhkepäeva pärast vere andmise päeva ning lisapuhkust. Tööandja on kohustatud lubama doonoriks oleva töötaja töölt ära ainult vere andmise päeval, säilitades äraolnud aja eest keskmise töötasu.

Riigipühadel tehtud töö eest maksab tööandja töötajale vähemalt kahekordselt, olenemata sellest, kas töötati graafikukohaselt või -väliselt. Kui töövahetus algab riigipühaeelsel päeval ja lõpeb riigipühal või algab riigipühal ja lõpeb riigipühajärgsel päeval, tasustatakse sellises vahetuses tehtud töö nagu riigipühal tehtud töö.

Ületunnitööna tehtud töö peab tööandja hüvitama töötajaga sõlmitud kokkuleppe kohaselt kas lisatasu maksmise või vaba aja andmisega.

Ületunnitöö iga tunni eest töötajale makstav lisatasu ei tohi olla väiksem kui 50 % selle töötaja tunnipalga määra.

Õhtul ja öösel tehtava töö eest makstava lisatasu suuruses lepivad töötaja ja tööandja eelnevalt kokku. Iga õhtuse töötunni eest (kella 18st kuni 22ni) ei tohi maksta vähem kui 10 % ja öise töötunni eest (kella 22st kuni 6ni) vähem kui 20 % töötaja tunnipalga määra.

Lisaks põhipuhkusele, lõunavaheajale ja puhkepäevadele kohustab tööandja vabastama töötajat tööülesannete täitmisest seoses õpingutega. Töö kõrvalt õppimist nimetatakse täiskasvanute kooolituse seaduses (RT 1993, nr. 74, art. 1054) TASEMEKOOLITUSEKS. Lisapuhkust seoses tasemekoolitusega antakse töötaja soovil kooliasutuse teatise alusel õppesessiooni ajaks, kuid mitte üle ühe kuu kogu õppeaasta jooksul. Kui töötaja lõpetab kooli, peab tööandja andma talle õppepuhkust järgmiselt: põhihariduse omandamisel neli nädalat, keskhariduse omandamisel viis ja kõrgkooli lõpetamisel kuus nädalat; magistri- ja doktorikraadi kaitsmise puhul seitse nädalat. Õppepuhkusel viibivale töötajale on tööandja kohustatud säilitama keskmise töötasu ainult kümneks päevaks, ülejäänud päevade eest tasutakse vähemalt kehtiva miinimumpalga ulatuses. Võimalusel võib tööandja anda töötajale pikema õppepuhkuse ning kui selleks leidub raha, säilitada kogu äraolnud aja eest keskmise palga.

RAAMATUKOGUNDUSE JA INFOTEADUSE KOOLITUS TPedIs/TPÜs 1965–1995

Käesoleval õppeaastal tähistatakse Tallinna Pedagoogika-ülikooli infoteaduste osakonnas raamatukogu- ja infotöötajate koolituse 30. aastapäeva.

TPÜ infoteaduste osakonna tähtpäeväüritused laiemale erialavalikkusele kulmineeruvad sügissemestril, aasta 48. nädalal.

Esialgselt on kavas

27. novembril 1995 infoteaduste osakonda tutvustava näituse avamine TPÜ raamatukogus (Narva mnt. 29, II korrus);

30. novembril 1995 eriala vilistlaste seltskondlik koosviibimine TPÜ Keeltemajas (Narva mnt. 29) OSAVÖTUSOOVIST PALUN TEATADA 10. NOVEMBRIKS TELEFONIL (22) 42 23 04 TÖÖPÄEVADEL 10.00 - 16.00 OSAMAKS 40.- EEK

30. novembril ja 1. detsembril 1995 konverents "Raamatukogundus, infoteadus, haridus" TPÜs (Narva mnt. 25).

Lähem teave infoteaduste osakonnast

Tel. (+22) 42 23 04

Faks (+22) 42 53 39

Elektronpost: lis@lin.tpu.ee

Konverents

"Raamatukogundus, infoteadus, haridus"

30. novembril 1995

TPÜ aulas (Narva mnt. 25, III korrus)

11.00 Avakõne

11.30 - 14.00 1. plenaaristung
Ettekanded:

* Raamatukogu- ja infotöötajate haridus: traditsioonid ja võimalused. Dots. Aira Lepik

* Infoteaduste arengust Eestis.

Prof. Evi Rannap

* Raamatukogunduslikud uuringud muutavas Eestis. Prof. Marje Aasmets

* Ülevaade eesti raamatu ajaloo histograafiast. Prof. Mare Lott

14.00 - 15.00 Lõunavaheaeg

15.00 - 18.00 Sektsioonitöö TPÜ Keeltemajas (Narva mnt. 29)

Sektsioon "Raamat, raamatukogu, lugemine: ajalooline aspekt"

Esinevad:

dots. Liivi Aarma, mag. Tiiu Reimo, raamatuteaduse ja raamatukogunduse õppetooli magistrandid Kristina Meius, Kaja Tiisel, Katrin Gottlob.

Sektsioon "Info- ja raamatukogutöötajate haridus: koolitus ja vajadus"

Esinevad:

lektorid Ülle-Marike Papp, Tiina Markus, Sirje Virkus, infoteaduste ja raamatukogunduse õppetooli magistrandid Aurika Gergeležiū, Aivi Sepp.

1. detsembril 1995

TPÜ aulas (Narva mnt. 25, III korrus)

10.00 - 12.30 2. plenaaristung
Ettekanded:

* Rahvusbibliograafia rahvuslikud ja rahvusvahelised ülesanded. mag. Elviine Uverskaja

* Eri tüüpi raamatukogud erialateabe vahendajana. Janne Andresoo, Eesti Rahvusraamatukogu

* Raamatute väljaandmisest tänapäeva Eestis. Dots. kt. Aile Möldre

* Raamatukogunduse, infoteaduse ja raamatuteaduse alased diplomitööd Tallinna Pedagoogikaülikoolis. Dots. Mari Kalvik.

Lõppsõna

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE REIS ROOTSI KÜLLI OTS

Põlva Keskraamatukogu

... toimus "Joonase lähetamise" ja Eesti presidendi visiidi vahepeal, 4.-6. septembrini 1995. a.

Vihmases Stockholmis liitus meiega kogu reisi ajaks Rootsi raamatukoguhoidjate ühingu sekretär Christina STENBERG. Tema pani kokku tiheda programmi, korraldas majutamise ja toitlustamise, oli meie reisi hea haldjas.

Sadamast suundusime linnaraamatukokku. Raamatukogul on linnas 37 filiaali kokku 2,2 miljoni raamatuga, neist peamajas 800 000. Pääraraamatukogu peahoone projekteeris kuulus arhitekt Gunnar Asplund. Hoone valmis 1928. aastal. Põgusal ringkäigul jäid meelde maja keskosas asuv võimas ümmargune saal, mille keskel laenukeskus, ja muusikaosakonna unikaalne gobelään, mille säilimise nimel piiratakse saalis valgust.

Pealelõunal tutvusime Stockholmiga, "kalju sisse raiitud linnaga", saatjaks eestlannast giid. Jalutasime kaldapealsel, nägime eesti algkooli, peatusime kuningalossi juures.

Siis viis meie tee pealinnast 180 kilomeetri kaugusele Skinnskattebergi kommunis. Kommuni kultuurinõunikuna töötanud Christina viis meid tutvuma oma kodukommuniga, et näeksime kooli- ja rahvaraamatukogude ühendamise häid ja halbu külgi. 1970. aastatel alanud protsess on viinud selleni, et praeguseks on kogu Rootsi kuningriigis ühendatud 70 % kooli- ja rahvaraamatukogudest.

Skinnskattebergi raamatukogu ühendati koolikoguga 1980ndate aastate algul. Raamatukogu komplekteerimine toimub põhiliselt Lundis asuva vahendusfirma "Biblioteksjäst" kaudu. Hinnavahet poest ostetavaga pole, küll aga töödeldakse Lundis raamatud raamatukogunduslikult (saavad ka võõtkoodi). Raamatuid on kasulikum osta talviti, kui kogu Rootsis on raamatute allahindlus. Raamatukogu allub täielikult kommunile (riik kommuniraamatukogusid rahaliselt ei toeta) ja nii tuleb raha saamiseks kommunis juhtidele raamatukogu vajalikkust pidevalt tõestada. Skinnskattebergi raamatukogu komplekteerib ka harukogudele. Näiteks on meid võõrustanud lasteraamatukoguhoidja jaapanlanna Junko Södermani ülesandeks muretseda lastekirjandust kogu raamatukogusüsteemile.

Raamatukogus on palju pimedatele mõeldud raamatuid. Levinud on kassett-raamatud. Sageli on kirjanik ise oma raamatu lindile lugenud. Sellist raamatut on

hea kuulata näiteks pikal autosõidul. Lapsinvaliididele viiakse raamatud koju.

Kuna mõnikümend aastat tagasi immigrerus Skinnskattebergi palju soome töölisi, on raamatukogus hulgaliselt soomekeelseid raamatuid. Kooli võõrkeeletundide jaoks on raamatukogus raamatuid ka teistes võõrkeeltes.

Rootsi raamatukogude liigitussüsteem koosneb suurtest ja väikestest tähtedest. Raamatule kleebitakse kirjaniku perekonnanime esitäh, samuti on tähed raamatukastidel. Lastenurgas on raamaturiial lastevanematele. Siinses raamatukogus hakkab töö lastega juba enne nende sündi - Junko käib emade koolis kirjandust tutvustamas. Veel jutustab ta raamatutest lasteaeades, korraldab raamatuvestlusi ja õpetab raamatukogu kasutamist koolides.

Noorsookirjanduse toas püütakse lihtsate nippidega hoida ülal teismeliste kirjandushuvi. Siin on eraldi riul armastusest kõnelevate raamatute jaoks ning kuna ratsutamine on Rootsis väga populaarne, siis on eraldi ka hobustest kõnelevad raamatud.

Meile kõneles ka rootsi ja inglise keele õpetaja, kelle 5.- 9. klasside õpilased veedavad iga päev tunni raamatukogus. Meile nii tuttav olukord, kus õpetaja nõuab kogu klassilt kibekähku ühe ja sama raamatu läbilugemist, pani selle õpetaja siiralt imestama: kõik lapsed klassis pole iial samal tasemel, et ühel ja samal ajal üht ja sama raamatut lugeda.

Olles tutvunud meile ideaalilähedasena tunduva koostöega, saime harukogudes aimu pahupoolest. Pärena lastealgkooli raamatukogus olid vakstuga kaetud söögi-

lauad lausa riulite vahele paigutatud, Hedi koolimajas jagavad raamatud ruume õmblusmasinatega. Enam ei ostetagi kogule täiskasvanute raamatuid ja tundub, et täiskasvanud on neist raamatukogudest üldse eemale jäämas. Nii on Riddarhyttens vaid 15 täiskasvanud lugejat, ometi on piirkonnas üle 700 inimese. Need raamatukogud on ka väga väheseks ajaks lugejaile avatud - mõni vaid paar tundi nädalas.

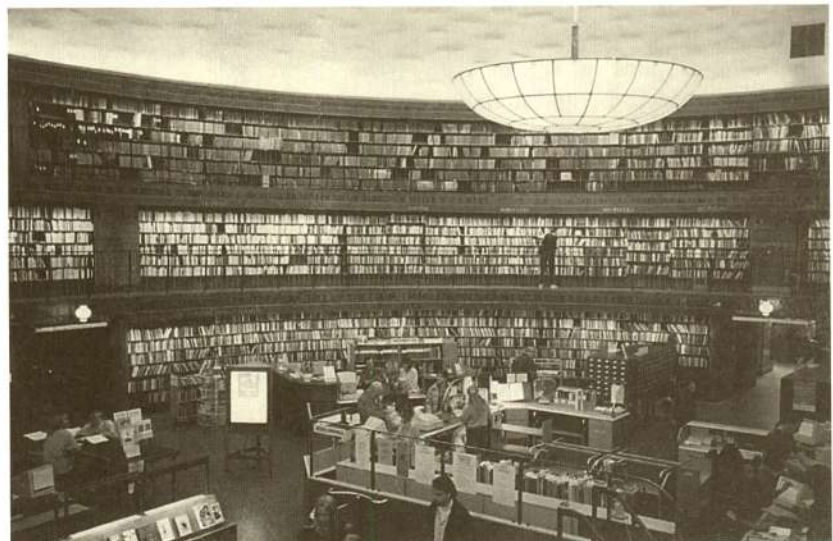
Christina võttis asja kokku nõnda, et tuleb osata säilitada tasakaalu. Kool suudab nõuda ja end teinekord pealegi suruda, täiskasvanud lugeja, eriti vanainimene, ei nõua ja taandub vaikselt. Tasakaal tuleb säilitada mitte ainult kooli- ja rahvaraamatukogu erinevaid vajadusi, vaid ka õppe- ja vaba aja veetmise vajadusi arvestades. Tõepoolest, on ju raske nõnda korraldada, et kõik rahul oleksid.

Reisi kolmanda, viimase päeva veetsime Surhammeri kommunis. Küllastasime kommuniraamatukogusid Virsbo ja Rännases, mis olid mõlemad põneva mööbli sisustatud värviröömsad kenad väikelinnaraamatukogud.

Reisi eest tänusõnad ERÜ büroole, grupi juhile, Aruküla raamatukogu juhatajale Meeli Veskusele, tõlgile, tulevasele rootsi filoloogile Jaana Teppihile ja bussijuhile Einar Saarele Tartust.

Meie sõidu vastu tundsid huvi välis-eesti lehe- ja raadioajakirjanikud. Viimasel päeval andis Meeli Veskus telefoniintervjuu Stockholmis eesti raadiole. Ilmus mitu artiklit rootsi ajalehtedes.

Nii ei jäänud me kahe suure vahel märkamata.

Stockholmi Linnaraamatukogu.

30 SISUTIHEDAT PÄEVA AMEERIKA ÜHENDRIIKIDES

ILME SEPP

Läänemaa Keskraamatukogu

Ühendriikide Informatsiooni Agentuuri (USIA) ja Hariduse Arendamise Akadeemia (AED) rahvusvahelise programmi "Ameerika raamatukogud" alusel külastasin ma erinevaid rahva-, ülikooli ja erialaraamatukogusid ning raamatukogundust õpetavaid kõrgkooli ja raamatukogusid teenindavaid info- ja teadusasutusi kuues linnas - Washingtonis, New Yorgis, Burlingtonis Vermonti osariigis, Tulsas Oklahoma osariigis, Seattle's Washingtoni osariigis ning Chicagos Illinoisi osariigis.

Gruppi kuulus 23 raamatukoguhoidjat 20-lt maalt: Bahreinist, Brasiiliast, Birmast, Elevantiluurannikult, Egiptusest, Kreekast, Indiast, Iisraelist, Itaaliast, Pakistanist, Peruust, Filipiinidelt, Portugalist, Saudi-Araabiast, Lõuna-Aafrikast, Rootsist, Türgist, Ugandast, USA idarannikult (Bethlehemast) ja Eestist.

Washingtonis anti ülevaade USA Infoagentuuri koostatavatest programmidest, raamatukogude ajaloost, lugejateenindusest, tehnoloogiast jms. Külastasime Kongressi Raamatukogu, Ülemkohtu Raamatukogu (The Supreme Court Library) ja ühte kõrgkooli (The Catholic University of America). Kongressi Raamatukogus viibisin Eric A. Johnsoni "Metsamaa" esitlusel. (Eric A. Johnson oli 1993. a. suvel nõustajana meie Rahvusraamatukogus ning kirjutas sel ajal Eestist ja eesti keelest inspireeritud muinasjutte. Kirjastus "Koolibri" avaldas need pealkirja all "Metsamaa".)

New Yorgi Avalikus Raamatukogus ja Metropolitan Watsoni Raamatukogus tutvusime haruldaste raamatutega.

Vermonti osariigi raamatukoguvõrku ja raamatukogude automatiseerimise süsteemi tutvustati Montpelieri ja Burlingtoni linna- ja osariigi külaraamatukogudes.

Kõige huvitavamad olid minu jaoks päevad Oklahoma osariigis. Tulsasse

sõitsin koos seitsme grupikaaslasega, kes töötavad rahvaraamatukogudes. Erialaraamatukogude töötajad sõitsid Austinisse Teksase osariiki ja ülikoolide raamatukoguhoidjad Denverisse Colorado osariiki.

Tulsa linna ja maakonna raamatukoguvõrguga (Tulsa City-County Library System) tutvustati meie gruppi põhjalikult. Huvitav oli kohtuda Tulsa linnaraamatukogu juhatajatega. Haruraamatukogude hooned olid uued ja ilusad, raamatukogu ja raamatute tutvustamise süsteem oli hästi välja töötatud ning lugejate teenindamine fantastiline. Raamatukogul on ka palju vaba- ja tasuta abilisid, kes aitavad osariiki elama asunud võõramaalastel Ameerika ajalugu ja kultuuri tundma õppida.

Washingtoni osariigis Seattle's sai meie arvukas rahvusvaheline grupp jälle kokku ning nüüd oli eesmärgiks tutvuda raamatukogudes kasutatava tehnoloogia ja teadusliku uurimistööga selles vallas. Tutvusime Kingi Maakonna Raamatukogude Süsteemiga (King County Library System),

Washingtoni osariigi Pimedate Raamatukogu ja Microsofti raamatukoguga.

Chicagos võtsime osa Ameerika Raamatukoguühingu (ALA) igaaastasest, arvult 114ndast konverentsist teemal "Raamatukogud - Ameerika rikkus".

Need 30 sisutihedat päeva Ameerika Ühendriikides olid inforohked. Minu muljed USA erinevate osariikide ja suurlinnade raamatukogudest on praegu ikka veel emotsioonide tasemel. Väikeselt Eestimaalt Ameerikasse sattununa tunnetasin ma suurlinna raamatukogudes tehasele omast "tootmistsükli". Lugeja teekond raamatuni (trükiseni) tundus mulle olevat liialt pikk ja pingutav. Külaraamatukogud aga olid nii armsalt omased oma väikeste vanade ruumide ja väikese koguga (5000-8000 eks.). Ainus erinevus on arvuti Ameerika külaraamatukoguhoidja töölaual.

Minu töölaual on aga virnadena sealsetest raamatukogudest kaasa toodud infobülletään, mis ootavad süvenemisaega.

Rahvusvaheline seltskond Tulsa Keskraamatukogu loenguteruumis.

28. aprillil 1995 valis Tartu Ülikooli nõukogu ülikooli raamatukogu uueks direktoriks PEETER OLESKI. 1. septembrist asus ta tööle.

Olen sündinud 25. detsembril 1953 Tallinnas. Lõpetasin 1972 Tallinna I Keskkooli ja 1977 Tartu Ülikooli, kus õppisin eesti filoloogiat. Olnud eesti keele ja kirjanduse õpetaja Tallinna 21. Keskkoolis 1977-1978 ja toimetaja kirjastuse "Eesti Raamat" eesti klassika ja kirjandusteaduse toimetuses 1978-1980. Aastast 1980 töötan Tartus. Kuni 1984. a. olin vanemteadur Eesti NSV TA Fr. R. Kreutzwaldi nim. Kirjandusmuuseumi käsikirjade osakonnas, sealt alates kuni 1990. aastani õppejõud Tartu Ülikooli eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedris. 1990-1993 olin Kirjandusmuuseumi direktor, 1991-1993 ühtlasi ülikooli rektori nõunik. 1993-1994 kuulusin EV valitsusse portfelli ministrina rahvastikuküsimustes, 1994-1995 olin kultuuri- ja haridusminister.

Eesti Kirjanike Liidu liige 1986, Soome Kirjanduse Seltsi välismaine liige 1990, San Bernardino (USA) aukodanik 1992. Avaldanud üle 50 teadusliku töö ja üle 400 artikli. Aastast 1988 EÜSis.

Tartu Ülikooli Raamatukogu, nagu ka ülikool ise ja linn, kus ta asub, peab arvestama kahe sündmusega, mis toimuvad niikuinii. Aastal 2000 toimub Tartus IX rahvusvaheline fenno-ugristide kongress ja aastal 2002 saab raamatukogu vanaks kaks sajandit. Ei ole tähtsamat ega kulukamat kohustust nendeks kui teha hoone korda - saada katus vett pidama, vahetada välja aknad, viia WCde kvaliteet sellele tasemele, mis on neil uutest ehitistes, remontida kogu hüdroisolatsioon ümber vundamenti, paigutada kohvik funktsionaalselt õigesti (fuajee kõrvale) jne.

Teine suur ettevõtmine on elektroonilise valve sisseseadmine, st. kõik, mis on seotud trükiste julgeolekuga.

Need abinõud peaksid oluliselt parandama töötingimusi, mille muutmine on meie võimuses rohkem kui radikaalne palgatõus.

Kolmas - mitte pingereas, vaid võidujooksurajal - on oma väljaannete osa suurendamine nii bibliograafias kui ka allikapublikatsioonides, samuti raamatukogu rikkuste tutvustamisel kõigile. Pole saladus, et praegu raamatukogul avalike suhete poliitika õigupoolest puudub.

Neljandana rõhutaksin ühist tööde teiste raamatukogudega rahvustrükiste kogumiseks ja säilitamiseks, sest - ikka jälle! - ei tohi leppida sellega, et uusima kirjasõna osas on nii palju desideraate. See on saamatus, mitte objektiivne paratamatus.

Viiendaks tuleb Tartus taastada raamatuteaduse ja bibliograafia õpetamine eriti seoses kirjastuspoliitika, raamatu ajaloo ja tekstoloogiaga. Tegelikult on see häbiasi, et Tartus, kus õpib nii palju ajaloolasi ja filolooge, ootavad rahvusliku trükisõna suurimad varamud uurijaid, keda ei tule.

Päevapoliitiliselt on juba muutunud probleemiks see, kuhu hakkab ülikooli raamatukogu kuuluma - kas koos teistega Kultuuriministeeriumi või sidemete tõttu ülikooliga Haridusministeeriumi alla. Ise pean õigeks viimast võimalust, kuid annab sõnida, et see peale jääks.

Peeter Olesk

LUGEJATENI JÕUDIS UUS PERSONAALNIMESTIK

ERNST ENNO: Personaalnimestik / Lääne Maakonna Keskraamatukogu; Koost. Anneli Ilves; Toim. Krõõt Liivak. - Haapsalu : Croesus Ltd kirjastus, 1995. - 216 lk.

Oleme harjunud, et mahukamaid personaalnimestikke koostatakse ikka teadusraamatukogudes, aga eelnimetatud väljaanne tuleb hoopis Haapsalust. Kuigi Oskar Kuningas on kirjutanud Ernst Enno elu- ja loomeloost päris põhjaliku ja soliidse ülevaate, nõ. akadeemilise kallakuga artikli, on endiselt vastamata küsimus, kas Enno eripärane ja küllalt keerukas loojanatuur on tänasele lugejale sügavuti avanenud. Loomulikult pole Enno isiksuse ja loomingu interpreteerimine personaalnimestiku põhiülesanne, tal on ju vaid autorit tutvustav funktsioon. Küsimus on pigem retooriline.

Nimestik on tagasihoidliku ja rahuliku kujundusega ning koostatud tänapäevaste bibliograafiareeglite järgi. Usalduslikkust kinnitab ka RRI tuntud ja arvestatava bibliograafi K. Liivaku valvas toimetajasilm. Väljaande lõpus on nii nime- kui pealkirjaregister - iga personaalnimestiku olulisemaid osi, mis mõnikord ka tegemata jäetakse. Käesoleva sõnumi mõte ongi teadvustada Ernst Enno personaalnimestiku ilmumist. Kui keegi soovib seda põhjalikumalt arvustada, on tema töö teretulnud.

M. L.

MERETAGUNE KOKKUTULEK '95

6.-9. augustini peeti Kihnus rahvaraamatukogude seminarlaager. Kõigepealt tutvusime loomulikult Kihnu elu-oluga. Nägime palju ilusat ja ka küsitavat, sest uurisime kihnlaste tegemisi päris põhjalikult. Sissevaate Kihnu kultuuri tegid meile sujuvaks ja faktitäpseks ennekõike Eesti ja Kihnu rahvuskultuuri põhjalik tundja Ingrid Rüütel ja nüüdseks juba mõnda aega püsivalt Kihnus elav kohaliku rahvamaja juhataja Katrin Kumpan. Oma abivalmis käe ulatas ka kohaliku raamatukogu juhataja Maire Havik. Kohtusime Kihnu rahvalaulikutega, meile etendati nn. Kihnu pulma, kus peiupoisi ja peigmehena löid kaasa hoopis Bakalauruse kooli mandri päritolu tudengid. Muljeterikas oli samuti Katrin Kumpani kodu külastamine, kus üks Kihnu naine kõneles kõrtidest ja näitlikustas sealsamas Kihnu naiste näputöö osavuse, Katrin Kumpan avas aga kirstu kaane ja fantastilised Kihnu seelikud toodi päeva kätte.

Teadagi leidub Kihnus ka probleeme, saar pole pelgalt etnograafiline muuseum, vaid kihnlaste elupaik. Mured vaatavad siin nagu mujalgi Eestis nii kohalikele kui külalistele vastu. Aga niisugune on elu ja ongi

hea, et seda ei ilustata. See ei kahanda Kihnu isikupära.

Kaks päeva rääkisime erialast töötuttu. Kõige põhjalikum oli ehk Jüri Järsi ettekanne (TTÜR). Mõistagi puudutas see automatiseerimist, st. arvutitööga kaasnevaid küsimusi. Katerina Talur (RR) tutvustas raamatukoguprogrammi Kirjasto 3000. KHM-i raamatukogunduse nõunik Tiit Valm vaagis meie eriala muresid ja rõõme. Temale esitati ka kõige enam küsimusi, sest kes teab temast täpselt rahvaraamatukogude seisust ja käekäiku. Anu Nuut (RR) jagas välja ankeedid kahel teemal: "Raamatukoguhoidja arvamus", et selgitada kirjanduse hankimise võimalusi, ja "Lugeja arvamus", mille vastused peaksid andma hinnangu raamatukogudele ja raamatukoguhoidja kompetentsusele. Allakirjutanu püüdis arendada diskussiooni eesti kirjanduse hetkeseisust, paraku jäi üritus rohkem loenguks. Kohtusime ka Kihnu vallavanemaga, kes lõkkeõhtul vastas meie rohketele pärimistele üsna vaimukalt.

Pole vist ülearu lisada, et Rahvaraamatukogu väike vapper buss sõidutas meid ustavalt ja ajalisel täpselt. Küll aga koges vist igaüks kolmekümne viiest osavõtjast praami sõitu erinevalt. Paika panemata jäi vaid järgmise laagri koht ja aeg. Tehke ettepanekuid!

Maire Liivamets

AUTOMATISEERIMISEST

29. septembril rakendati Tallinna Pedagoogikaülikooli Raamatukogus tööle automatiseeritud raamatukogusüsteem KIRI, mida ka tähistati.

Raamatukogu direktori Kersti Kikkase sõnul on siiani läinud kõik plaani kohaselt - 1. oktoobril 1995 pidi algama ja algaski esimene etapp TPÜR-i automatiseerimisel. Kui luuakse vajalik andmebaas, võib üle minna teisele etapile - automatiseeritud otsisüsteemi vahendamisele ja hiljem ka lugejateeninduse automatiseerimisele.

Raha arvutite ja programmi ostmiseks saadi Avatud Eesti Fondilt. Kuna ostmisega oli kiire, valiti raamatukogusüsteem Eestis olemasolevate hulgast. Mõtme kasutajakohaga KIRI tundus neist hinnalt kõige sobivam. KIRI eeliseks on tema põhinemine FINMARC formaadil, mistõttu kataloogitud kirjeid on vajadusel võimalik üle kanda teistessegi raamatukogu arvutisüsteemidesse, sest otsingute ja lugejateeninduse automatiseerimiseks tahetakse otsida mõni teine, teadusraamatukogule sobivam süsteem.

Esialgul töötatakse nelja terminaliga - üks neist on kirjanduse arvelevõtmiseks, ülejäänutega kataloogitakse (serveriks on TPÜ keskarvuti). Kataloogijad on arvutiga tööd harjutanud kevadest saadik. Üksmeelselt leiti, et süsteem polegi nii keeruline kui algul tundus. Esialgul tehakse siiski masinaja kaartkataloogi paralleelselt. Kaartkataloogi jaoks tehakse kirjetest kaardiprinteriga spetsiaalsele kataloogikaardi paberile väljatrükk. Liigitaja lisab kirjele ühe või paar väljaande sisu iseloomustavat märksõna ja nii võimaldab arvuti otsida kirjandust autori, pealkirja, ISBN-i, liigiindeksi või märksõna järgi. Iga raamat saab ka vötkoodi, kuigi vaja läheb seda alles pärast lugejateeninduse automatiseerimist. Praegu veel pannakse iga raamatu vahele lugejateeninduseks vajalik käsitsi kirjutatud kaart.

Aarne Kurjama, KIRI süsteemi levitava firma BCS esindaja Eestis, kinkis TPÜRile karbi oma firma märki kandva pliiatsi ja pastapliiatsiga lootuses, et edaspidi pole raamatukogus neid kirjutusvahendeid enam tarvis.

Pidulikul sündmusel osales TPÜ rektor Talis Bachmann. Oma tervituskõnes ütles ta: "Raamatukogu on akadeemilise asutuse silmatähtne. Selleks, et silmatähtne saaks täpselt maailma vaadata, on tänapäeval vaid üks tee - automatiseerimise tee."

Ene Riet

KIRI esitlemisel TPÜRis 29. septembril 1995.

Foto: Arnold Moskalik

TÄIENDUSKOOLITUSE MAAILMAFOORUMILE KOPENHAAGENISSE

IFLA hariduse ja täienduskoolituse osakonna (Division of Education and Research) täienduskoolituse ümarlaua (Round Table on Continuing Professional Education / CPERT) korraldusel ning Taani Kuningliku Raamatukogunduskooli (The Royal School of Librarianship, Copenhagen) kaasabil toimub 27.-29. augustini 1997 Kopenhaagenis III rahvusvaheline raamatukogu- ja infotöötajate täienduskoolituse konverents "Inimsuse areng: kompetentsus 21. sajandiks".

Konverentsil on kavas ettekanded, *workshop*'id ja arutelud järgmistel teemadel:

"Suureneva täienduskoolituse vajaduse rahuldamisega toimetuleku mudelid" ("Models to Cope with Growing Continuing Education Needs"); "Täienduskoolituse kavandamine: individuaalne ja institutsionaalne tasand" ("Continuing Education Planning: Individual and Institutional"); "Kasutajakoolitus: raamatu-

koguhoidja õpetajana" ("User Education: Librarian as Educator"); "Koolitajate koolitus" ("Training the Trainer").

Esimese, 1985. aastal Chigagos läbiviidud täienduskoolituse konverentsi teema oli "Täienduskoolitus: arvamused ja väljakutsed" ("Continuing Education: Issues & Challenges"). Teisel, 1993. aastal Barcelonas aset leidnud konverentsil kõneldi IFLA osast täienduskoolituses, peateemaks "Erialane täienduskoolitus & IFLA: minevik, olevik ja visioonid tulevikuks" ("Continuing Professional Education and IFLA: Past, Present and a Vision for the Future").

Senistel täienduskoolituse maailmakonverentsidel on Eestist kõneldud vaid tagasivaatavalt ning sedagi ei ole teinud Eestimaa info- ja raamatukogutöötajad.

Kavandatav III täienduskoolituse maailmakonverents annab hea võimaluse erialaüldsust laiemalt teavitada Eesti raamatukogu- ja infotöötajate täienduskoolitusest.

ERÜ koolituse toimikond ootab soovijatelt ettepanekuid ja kavandatavate ettekannete temaatikat. Ettekande pealkiri ja 250sõnaline lühikokkuvõte peab jõudma konverentsi korraldustoimkonna esimehe kätte enne 1. jaanuari 1996.

Jens Thorhauge, Chiefconsulant
The Royal School of Librarianship
6, Birketinget
DK-2300 Copenhagen S, Denmark
tel. +45 31 58 60 66
faks +45 32 84 02 01
e-post: jt@db.dk

Teave Eestis ERÜ koolituse toimikonna liikmetelt:

Krista Talvi (RR), tel. 6 307 129
Evi Rannap ja Aira Lepik (TPÜ),
tel. 42 23 04
e-post: lis@lin.tpu.ee

Toonela teele on läinud Krabi raamatukogu juhataja MAI PLOOM - üks säravaimatest ja südamlikumatest meie seast. Kuri haigus viis ta igavikku augustikuu viienda päeva sumedal õhtul. Maha jäi kaunis kodu, armas töökoht, sõbrad ja perekond.

Mai Ploom (Kikkas) sündis 23. juulil 1941 Krabil väikeses talukohas pere esiklapsena. Ema kaotuse järel jäi Mai neljale nooremale õele-vennale ema eest. Õpingud tuli tal katkestada, sest ka nooremad vajasisid koolitarkust. Peres ei olnud küll rikkust, aga jätkus armastust ja üksmeelt.

1966. aasta märtsist töötas Mai Krabi raamatukogus, kuhu jäi elu lõpuni. Töö kõrvalt lõpetas ta kaugõppe teel Viljandi Kultuurikooli. Temast kujunes üks oma ala tublimaid Võrumaal. Mai oli sündinud raamatukoguhoidja. Aastate jooksul kujundas ta ilusaima raamatukogu Võrumaal. Saatuse tahtel jäi tema viimaseks tööks Krabi raamatukogu uute ruumide kaunistamine. Asendamatu oli Mai Ploom koolis, laulukooris, ansambelis ja tantsuringis. Volikogu aseesimehena oli ta Varstu valla ja Krabi rahva suhete korraldaja.

On sügis 1995. Kõik Võrumaa raamatukogutöötajad kohtuvad jälle seminaril, tulemata jääb aga Mai Ploom...

*Võrumaa Keskraamatukogu
Võrumaa raamatukoguhoidjad*

KOMMENTAARI KOMMENTAARIKS

Hr. Alajõe arvab oma kommentaari viimases lauses (vt. "Raamatukogu" nr. 4, 1995, lk. 34), et allakirjutanu esitas oma artikli avaldamiseks kolm kuud enne viimaseid parlamendivalimisi teatud kaalutlustega. Paraku oli toimetusele ja allakirjutanule juba artikli üleandmise ajal selge, et see näeb trükivalgust peale valimisi. Nii juhtuski. Ajakirja kolmas number jõudis lugejateni juunikuus, st. enam kui kolm kuud peale valimisi, nr. 4 aga septembri lõpupäevil. Nii et valimistega ei maksa asja seostada.

Oma kommentaari esimeses lauses (lk. 32) arvab hr. Alajõe, et kirjutisega taotletakse ehk "poliitilistele oponentidele ärategemist". Täiesti asjatu kartus. Kõigile peaks olema selge, et selliste eesmärkide saavutamiseks kasutatakse kas päeva- või nädalalehti, jooksivaid TV- ja raadiosaateid, mitte aga ebaregulaarselt ilmuvat ajakirja, mis liiatigi ilmub küllaltki väikeses tiraažis. Kuna Pärnumaal - Alajõe valimisringkonnas - on seda tellitud vaid ca viiskümmend eksemplari, siis ei maksaks kirjutise päevapoliitilist tähendust üle tähtsustada isegi siis, kui see ilmunuks täies mahus näiteks 1. märtsil, vahetult enne märtsivalimisi. Lihtsalt sellise arvu hääle saamine ei aita kedagi Riigikogusse, nende puudumine ei võta aga kelleltki võimalust pääseda Riigikogusse.

Viimase-esimese ja esimese-viimase lause vahele jääb veel terve rida kommenteerimist väärivaid hr. Alajõe arvamusi, ent kõikidel nüanssidel peatumine oleks juba ajakirjamahu kurjasti kasutamine.

Hr. Alajõed parafraseerides - "hämastama paneb vabariiklase ja konservatiivi voli" autori teksti vabalt ümber sõnastada ja endale sobivaid järeldusi teha. Sest allakirjutanu ei nimetanud Riigikogu juriidilist osakonda Alajõe kommenteeritavas artiklis kusagil "isamaalasi toetavateks juristideks".

Kuna artikli lõpetamise ajal Riigikogu VII koosseis veel töötas, siis võis eeldada mõnedes sõlmküsimumustes jätkuvalt uusi parlamendiheitlusi. Nüüdseks on parlamendi nimetatud koosseisu tegevus juba ajalugu. Samas

on selge, et kogu RRI seaduseelnõu - iseendast küllaltki vähetähtsa, vaid ühe asutuse tegevust sätestava seaduseelnõu - menetlemine jäigi sellele koosseisule vist kõige keerulisemaks, pingeterikkaks ja mitmetele asjaosalistele raskeimaks menetlusprotsessiks. Loode-tavasti võib kunagi lugeda juba täpsustavat memuaristikat kuni selleni, kuidas teineteist komisjoni istungil passiti, kuidas keegi sealsamas tukkuma jäi, ent hääletuseks silmad jällegi lahti tegi, mida vihahoos ühe või teise persooni kohta öeldi jne., jne. Et seda kõike võib taandada lihtsaks poliitiliseks vastasseisuks põhimõttel isamaalased - ülejäänud, näib hr. Alajõed häirivat. Ometi oli ja on see päevselge ja seda kinnitavad arvukad hääletusprotse-duuride tulemused.

Kindlasti ei õnnestunud kogu probleemaatika kirjeldamisel kõiki nüansse välja tuua, ehkki kasutada sai nii Riigikogu stenogramme kui komisjoni koosolekute protokolle, erinevate valitsusasutuste kirjavahetust ning ajakirjanduses avaldatud artikleid, asjaosaliste vahetuid kommentaare jt. materjale. Ometi jäi varasemas kirjatöös mainimata veel üks täiesti pretsedenditu moment kogu RRI seadustiku probleemaatikas. Nimelt oli vahetult pärast seaduseelnõu vastuvõtmist kuulda väiteid, nagu saatnuks toonane kultuurikomisjoni esimees Kadrioru Presidendile kirja, milles paluti jätta seadus välja kuulutamata! Kui see on tõsi, siis on tegemist täiesti pretsedenditu samuga. Sest komisjoni esimees saadab Vabariigi Presidendile kirja, milles palutakse komisjoni poolt välja töötatud ja parlamendis vastuvõetud seadus jätta välja kuulutamata. Põhjenduseks - puudulikult käsitletud õiguslikud probleemid. Loomulikult andnuks seaduse väljakuulutamata jätmise uusi võimalusi menetlemiseks ja uuteks heitlusteks. Seda siiski ei juhtunud.

*Küllo Arjakas
11. okt. 95*

RAHVUSRAAMATUKOGU SEADUSEST AJAKIRJANDUSES

1. Aimla, P. Koer on maetud ... kaablikraavi (Rahvusraamatukogu külje alla) // Vaatleja. - 1994. - 18. veebr. - Lk. 2-3.
2. Alajõe, S. Kultuurivaldkonna seadusloomest // Kultuurileht. - 1994. - 30. sept. - Lk. 2.
3. Alajõe, S. Rahvusraamatukogu poliitikas // Päevaleht. - 1994. - 22. veebr. - Lk. 2.
4. Alajõe, S. Veel rahvusraamatukogu seadusest // Postimees. - 1994. - 7. veebr. - Lk. 2.
5. Alatalu, T. Mängude ja üleskõetud kirgede areen // Õhtuleht. - 1994. - 19. apr. - Lk. 2.
6. Eenmaa, I. Ivi Eenmaa: Rahvusraamatukogu pole kusagil ainult rahvuskirjanduse kollektsioon : [Vestlus Rahvusrmrk. peadir. I. Eenmaaga / Üles kirjut. V. Made] // Postimees. - 1994. - 14. veebr. - Lk. 2.
7. Eenmaa, I. Karta ei tule seaduste paljusust, vaid puudumist // Hommikuleht. - 1994. - 28. jaan. - Lk. 2.
8. Eenmaa, I. Kas sallimatuse sündroom on kultuurinähtus? // Kultuurileht. - 1994. - 6. mai. - Lk. 2.
9. Eenmaa, I., Ottenson, A., Lotman, P. Rahvusraamatukogu on kultuurist poliitikasse libisemas: [Vestlus Rahvusrmrk. seaduse eelnõust / Üles kirjut. T. Tammer] // Kultuurileht. - 1994. - 11. veebr. - Lk. 2.
10. Eenmaa, I. Ärge kartke, härra Peep Pillak // Päevaleht. - 1994. - 3. märts. - Lk. 2.
11. Eesti Rahvusraamatukogu seadus // Eesti Sõnumid. - 1994. - 3. juuli. - Lk. 10; Riigi Teataja. I - 1994. - Nr. 31. - Lk. 976-980; Raamatukogu. - 1994. - Nr. 3. - Lk. 25.
12. Heinapuu, A. Riigist ja raamatukogust, raamatutest ka : Küsimusi ja kostmisi Ivi Eenmaale ja Andres Ottensonile // Kultuurileht. - 1994. - 18. veebr. - Lk. 2.
13. Herkel, A. Klounid, temakoogid ja teised // Postimees. - 1994. - 25. veebr. - Lk. 2.
14. Herkel, A. Rahvusraamatukogu seaduse eelnõu on nonsens // Postimees. - 1994. - 7. veebr. - Lk. 2.
15. Hinrikus, R. Häda võidetuile // Kultuurileht. - 1994. - 18. märts. - Lk. 2.
16. Kallaste, V. Riigikogu kultuurikomisjoni esimees Sulev Alajõe viis end Tartu kultuuri keskel eluga kurssi : [Ka ühtsest rmtk. - ja rahvusrmrk. seadusest] // Postimees. - 1994. - 30. märts. - Lk. 4.
17. Koppel, A. Teadusest ja poliitikast: [Teaduse ja arendustegevuse seaduse eelnõust: Vastukaja L. Vahtre art. "Enne rahvusraamatukogu, nüüd teadus?" ajal. "Postimees", 17. mai.] // Postimees. - 1994. - 28. mai. - Lk. 2.
18. Kross, J. Veel Rahvusraamatukogust // Kultuurileht. - 1994. - 26. veebr. - Lk. 2.
19. Kuusik, R. Isamaa paljastas kuningriiklaste sobingu // Õhtuleht. - 1994. - 13. apr. - Lk. 10.
20. Kukk, E. Toompealt Tõnismäele ja tagasi // Hommikuleht. - 1994. - 2. veebr. - Lk. 18.
21. Leesi, L. Jätke see Rahvusraamatukogu rahule // Pühapäevaleht. - 1994. - 5. märts. - Lk. 3.
22. Lotman, P. Miks me ei vaja enam ei parlamendi- ega ka rahvusraamatukogu? // Rahva Hää. - 1994. - 8. veebr. - Lk. 4.
23. Made, V. Mõtteid pärast Rahvusraamatukogu seaduse vastuvõtmist // Postimees. - 1994. - 18. apr. - Lk. 2.
24. Mäeltsemees, S. Rahvusraamatukogu seadusest // Rahva Hää. - 1994. - 26. jaan. - Lk. 10.
25. Mälgand, E. Kas nüüd ka raamatukogude kallale? // Rahva Hää. - 1994. - 21. veebr. - Lk. 5.
26. Ottenson, A. Kes libistab rahvusraamatukogu poliitikasse? // Rahva Hää. - 1994. - 22. märts. - Lk. 4.
27. Parve, R. R. Ega's ometi saamahimu? // Rahva Hää. - 1994. - 15. veebr. - Lk. 4.
28. Pillak, P. Arhiividest ja raamatukogust : [Arhiivi- ja rahvusraamatukogu seaduste eelnõust] // Päevaleht. - 1994. - 3. veebr. - Lk. 2.
29. Pillak, P. Minu kartused ei olnud asjatud, proua Ivi Eenmaa // Päevaleht. - 1994. - 17. märts. - Lk. 2.
30. Pillak, P. Riigikogu arhiivist // Päevaleht. - 1994. - 17. veebr. - Lk. 2.
31. Polo, R. Kirill Teiter püüdis petta: [Seaduse eelnõu hääletamisest // Liivimaa Kroonika. - 1994. - 14. apr. - Lk. 1.
32. - 37. Pöder, T. Riigikogu kultuurikomisjonis : [Ka rahvusrmrk. seaduse eelnõu arutamist : Sõnum] // Õpetajate Leht. - 1994. - 28. jaan. - Lk. 1.; 4. veebr. - Lk. 2.; 18. veebr. - Lk. 1., 25. veebr. - Lk. 2.; 25. märts. - Lk. 3., 31. märts. - Lk. 3.
38. Rahvusraamatukogu tahab Toompeale tagasi // Hommikuleht. - 1994. - 28. jaan. - Lk. 2.
39. Rahvusraamatukogul on nüüd oma seadus : [Sissejuhatus I. Eenmaa art-le "Kas sallimatuse sündroom on kultuurinähtus?"] // Kultuurileht. - 1994. - 6. mai. - Lk. 1.
40. Remsu, O. Kultuur & inimesed // Postimees. - 1994. - 7. apr. - Lk. 15.
41. Riigikogu hääletab täna rahvusraamatukogu seaduse muutmist : [Sõnum] // Hommikuleht. - 1994. - 13. apr. - Lk. 4.
42. Riigikogu kiitis heaks rahvusraamatukogu seaduse uue redaktsiooni : [Sõnum] // Postimees. - 1994. - 14. apr. - Lk. 3.
43. Riigikogu võttis vastu rahvusraamatukogu seaduse: [Sõnum] // Kultuurileht. - 1994. - 23. det. - Lk. 9.
44. Rummo, P. E. Rahvusraamatukogu ümbernimetamine ja alluvus jääb riigikogu otsustada // Hommikuleht. - 1994. - 2. märts. - Lk. 2.
45. Talving, H. "Isamaa" visa võitlus rahvusraamatukogu seaduse vastu // Eesti Sõnumid. - 1994. - 13. apr. - Lk. 1.
46. Tammer, T. Rahvusraamatukogu on kultuurist poliitikasse libisemas // Kultuurileht. - 1994. - 11. veebr. - Lk. 2.
47. Tartu Ülikool saab eristaatuse: [Ka TÜ seaduse võrdlusest rahvusrmrk. seadusega : Sõnum] // Postimees. - 1994. - 25. nov. - Lk. 4. - (Eile, täna).
48. Vahtre, L. Enne rahvusraamatukogu, nüüd teadus?: [Teaduse ja arendustegevuse seaduse eelnõust] // Postimees. - 1994. - 17. mai. - Lk. 2.
49. Vahtre, L. Kui ma kuulen sõna kultuur... // Hommikuleht. - 1994. - 28. jaan. - Lk. 2.
50. Valmas, A. Kogu raamatukogundus vajab seadusandlust // Hommikuleht. - 1994. - 1. veebr. - Lk. 18.
51. Vastakaid mõtteid raamatukogu-seadusest : [Sissejuhatus V. Made art-le "Mõtteid pärast Rahvusraamatukogu seaduse vastuvõtmist"] // Postimees. - 1994. - 18. apr. - Lk. 1.
52. Veidemann, R. Rein Veidemann : Esmakordselt on osa koalitsioonist liitunud opositsiooniga : [Riigikogu kultuurikomisjoni liige R. Veidemann rahvusrmrk. seadusest / Üles kirjut. A. Vene] // Õhtuleht. - 1994. - 13. apr. - Lk. 2.
53. Закон о национальной библиотеке Эстонии / Правовые акты Эстонии. - 1994. - № 31. - С. 1127-1133.
54. Ээнма И. Сигнал к атаке : хБеседа с дир. Эстонской нац. бки И. Ээнма о законе / Зап. В. Андреев // Молодёжь Эстонии. - 1994. - 16 апр. - С. 2.

Koostanud Taimi Tarning
RRI raamatukogunduse osak.

1995. AASTAL TPÜ INFOTEADUSTE ERIALA LÕPETANUTE DIPLOMITÖÖD

1. AJAOTS, MERLE
Kirjandusarvustus ajakirjades "Looming" ja "Vikerkaar" a. 1986-1994 / Juhendaja prof. M. Aasmets. - 116 lk.
2. EPLIK, TRIINU
Lasteteenindus Järva maakonna rahvaraamatukogudes / Juhendaja dots. A. Lepik. - 65 lk.
3. HÜVA, AULIKE
Rudolf Põldmäe personaalnimestik / Juhendaja prof. M. Aasmets. - 107 lk.
4. IVANOV, JANA
Teadustööst Eesti suuremates raamatukogudes ja TPÜ infoteaduste osakonnas 1990.-1994. a. / Juhendaja prof. E. Rannap. - 141 lk.
5. JAAGOSILD, MARIS
Eesti talurahva raamatukultuur ja lugemishuvid 19. sajandi II poolel / Juhendaja prof. M. Lott. - 59 lk.
6. KAPS, MERJE
Saaremaa teadlased ja haridustegelased eestikeelses trükisõnas / Juhendaja prof. M. Lott. - 202 lk.
7. KIKAMÄGI, TRIIN
Pärnu linna ja maakonna seltsielu kajastamine "Pärnu Päevalehes" (1930-1940) ja "Pärnu Postimehes" (1991-1994) / Juhendaja lektor Ü. Papp. - 135 lk.
8. KINDEL, KRISTI
Eesti raamatukogutegelane Mall Jürma (1901-1984) / Juhendaja prof. M. Aasmets. - 61 lk.
9. KONT, KATE-RIIN
Eestlaste lemmikkirjandus 1993: soolised erinevused / Juhendaja teadur M. Järve. - 69 lk.
10. KÄSIK, AULI
Kaarel Eenpalu raamatukogunduslik tegevus / Juhendaja prof. M. Aasmets. - 95 lk.
11. LOEL, KAJA
Tallinna Heliplaadistuudio heliplaatide diskograafia 1975-1989 / Juhendaja magistrand K. Riisalu. - 100 lk.
12. MURDE, LIISI
Aldiinid Eesti Vabariigi raamatukogudes / Juhendaja prof. M. Lott. - 105 lk.
13. MÄE, RENA
Saaremaa kultuuritegelased eestikeelses trükisõnas / Juhendaja prof. M. Lott. - 184 lk.
14. OJASSAAR, AGNE
Tallinna tehnikaraamatukogud ja erialainformatsioon / Juhendaja lektor J. Andresoo. - 81 lk.
15. OLONEN, RIIN
Integreeritud raamatukogusüsteemid: Valikukriteeriumid / Juhendaja lektor T. Etverk. - 155 lk.
16. OSTOV, ANNE-LIIS
Pärnu linna intelligentsi esindajate argielu infovajaduses / Juhendaja prof. E. Rannap. - 81 lk.
17. PAIMRE, MARIANNE
Uimastiprobleem 1994. aasta Eesti kollastes ajalehtedes / Juhendaja lektor Ü. Papp. - 162 lk.
18. PARVE, GRETE
Hiiumaa teadlased ja haridustegelased eestikeelses trükisõnas / Juhendaja prof. M. Lott. - 84 lk.
19. PIHLAU, KRISTINA
Õigusalsed elektroonilised foorumid Internetis / Juhendaja magistrand M. Kurm. - 117 lk.
20. POSSUL, KADRI
1940.-1941. aastail Lõuna-Eesti rahvaraamatukogudes keelatud eestikeelne kirjandus / Juhendaja dots. K. Veskimägi. - 158 lk.
21. PRAKS, TIIA
Tartu Ülikooli füüsika-matemaatika teaduskonna õppejõudude teadustööd aastatest 1802-1902 / Juhendaja prof. H. Tankler. - 131 lk.
22. PUJU, ANNELI
Pimedate raamatukogundus Eestis / Juhendaja dots. A. Lepik. - 186 lk.
23. PÕLDAAS, MAI
Õigusalsed andmebaasid Internetis / Juhendaja magistrand M. Kurm. - 142 lk.
24. REISMANN, TIINA
Ajakirjas "Tulimuld" avaldatud raamatunäidised kirjutised / Juhendaja prof. M. Lott. - 144 lk.
25. RISTMÄGI, RUTH
Otto Aleksander Webermanni elu ja tegevus / Juhendaja kirjandusteadlane E. Teder. - 76 lk.
26. RUUBEN, LIIS
Prantsuse kirjandus eesti keeles / Juhendaja magistrand I. Vaaro. - 261 lk.
27. SALIN, KRISTA
Hiiumaa kultuuritegelased eestikeelses trükisõnas / Juhendaja prof. M. Lott. - 102 lk.
28. SEPP, AIVI
Infoteaduslane problemaatika raamatukogunduse ja infoteaduse õppekavades / Juhendaja prof. E. Rannap. - 165 lk.
29. SIIMON, LADA
Tehisintellektualased publikatsioonid Eestis / Juhendaja lektor Ü. Papp. - 72 lk.
30. SILLAJÕE, SIIRI
Kirjastuse "Perioodika" raamatukirjastamisgrupp ja tema väljaanded 1973-1994 / Juhendaja lektor A. Möldre. - 119 lk.
31. TAMMUR, MARGIT
Saarlased eestikeelses kirjasõnas: Kirikutegelased / Juhendaja prof. M. Lott. - 100 lk.
32. TEDRE, HELENE
Kultuuritöötajate argielu infovajadusest / Juhendaja prof. E. Rannap. - 65 lk.
33. TOOMEJOJA, ANNE
Raamatukogu osast argielu infovajaduse rahuldamisest / Juhendaja prof. E. Rannap. - 84 lk.
34. TÄNAK, HILLE
Saaremaa kooliraamatukogud 18. saj. lõpust - 1994. aastani / Juhendaja dots. K. Veskimägi. - 90 lk.
35. URBALA, RIINE
Kohtla-Järve Keskraamatukogu teenindus lugejate hinnanguis / Juhendaja prof. E. Rannap. - 63 lk.
36. UUSTALO, ANNELI
Kunstkriitika ajalehes "Kultuurileht" ("Sirp") a. 1990-1994 / Juhendaja prof. M. Aasmets. - 89 lk.
37. VILJUR, MADE
Tallinna Heliplaadistuudio heliplaatide diskograafia 1959-1974 / Juhendaja magistrand K. Riisalu. - 72 lk.
38. VILU, VIRGE
Eesti ajaloolaste lugemusest / Juhendaja prof. M. Lott. - 176 lk.
39. ZIMMERMANN, RITA
Pagulastrükis ja selle ilmumise kajastamine aastatel 1944-1946 pagulasajalehtedes / Juhendaja V. Kelder. - 128 lk.
40. ŠLEIFER, KRISTI
Elseviirid Tallinna raamatukogudes / Juhendaja prof. M. Lott. - 82 lk.

Koostanud Taimi Niine

О 130-летней истории Валгаской центральной библиотеки пишет её директор Сальме Вайндо. У библиотеки, которая получила начало в 1865 году под защитой ратуши города Валга и которая с 1911 года 14 лет подчинялась Валгаскому Эстонскому обществу трезвости, были периоды подъёма и спада. Став в 1925 году снова городской библиотекой, она достигла хорошей славы - быстро увеличилась как фонды так и круг читателей, действовал молодёжный отдел. Государственный переворот 1940 года принес с собой уничтожение большей части книжного фонда - осталось всего 27% от имеющейся литературы, как же по приказу властей переезжали шесть раз подряд все в худшие и в худшие помещения. Централизация народных библиотек в конце 1975 года привела к статусу центральной библиотеки, к достройке второго этажа, а так же росту числа читателей. Воссоздание независимости Эстонии в 1992 году привело библиотеку, находившуюся в четырех разных зданиях, снова в подчинение городского правления, которое сразу же начало поиск новых помещений для библиотеки. Решение было найдено - дом культуры и школу увлечений соединили в центр культуры и сферы интересов, дом же, освободившийся после школы увлечений, передали библиотеке. Работы по ремонту и перестройке дома будут закончены в конце 1996 года - тогда и начнется, будем надеяться, новый этап в содержательной работе библиотеки.

Главный библиотекарь Центральной библиотеки Ляэнского уезда Маре Эктерманн в своей статье "Когда нам гордо и хорошо" дает обзор работе сельских библиотек Ляэнского уезда за последние пару лет. Десять сельских библиотек получили новые помещения. Содержательное обновление работы дало право сами добывать книги - 3 сельских библиотеки сами комплектуют - так же дало право и обязанность сами вести хозяйственные дела. Находясь в подчинении волостного правления важно быть замеченным/услышанным и уметь наместе обосновывать все увеличивающиеся денежные расходы.

О Вильяндийской городской библиотеке сегодня пишет её директор Эви Мурдла. 11. 02. 1996 года исполнится 85 лет со дня её основания. За это время библиотеке пришлось 9 раз поменять свое место нахождения. Эта проблема стоит перед библиотекой и сегодня, так как имеющийся дом вернули его правопримемому владельцу - приходу Вильяндийской церкви Яана. В данный момент с приходом заключен договор о пользовании домом до июля 1997 года. Вильяндийская городская дума обещала библиотеке помещения Вильяндийской полицейской префектуры, и хотя уже имеется проект перестройки дома для библиотеки, у полицейской префектуры нет средства на постройку своих новых помещений. Работа библиотеки сейчас серьезно затруднена так же из-за тесноты - в читальском зале всего 12 мест, отсутствует возможность экспонировать книжные выставки. Все же Эви Мурдла надеется, что уже в ближайшем будущем проблемы решатся, будет возможность вовремя переселиться в новый дом и смогут автоматизировать работу библиотеки, чтобы обслуживание читателей соответствовало современным потребностям.

С 26-го августа нынешнего года центральная библиотека Вырумаа находящаяся в юго-восточной Эстонии, работает в новых помещениях. В своей короткой статье "Центральная библиотека Вырумаа в новых помещениях" директор новой библиотеки Инга Кульюс довольно эмоционально рассказывает о том, как библиотеке пришлось изрядно потрудиться, чтобы прежде всего найти средства для строительства помещений, для добычи новой мебели и т. д. Она останавливается так же на трудностях переезда. Оказывается, что одной из основных сил переезда были молодые солдаты пехотного батальона Куперьянова и, конечно, сами работники библиотек. В заключении Кульюс благодарит все учреждения и всех людей, способствовавших открытию библиотеки, начиная с Вырусского уездного правления, Министерства культуры и просвещения и т. д. В данный момент в Вырусской библиотеке 103 885 книг, 1723 экземпляра периодики и 1913 грампластинок. К открытию так

же установили в компьютерной сети библиотечную программу *Kirjasto 3000!*

Заместитель директора Таллинской центральной библиотеки Хельги Пезба пишет о деятельности библиотеки за последние пару лет. Работники библиотеки могут радоваться росту числа читателей, заказов и помещений. С удовольствием пользуются читальским залом, который обслуживает семь дней в неделю. Проблемой является Ласнамяэская часть города, у жителей которой нет своей библиотеки - на этот большой район имеется всего одна детская библиотека. Ближайшая же к Ласнамяэ библиотека в центре города должна выслеситься из своих помещений, так как дом вернули бывшему владельцу. При Таллинских городских библиотеках действуют многие литературные кружки, устраиваются литературные вечера, концерты, выставки.

Заведущая Городской библиотекой Локсы Илле Пийбеманн дает краткий обзор о библиотеках в городе и в волости Локса. В распоряжении городской библиотеки три специально для этого построенных зала - детский отдел, читальский зал и отдел выдачи книг на дом - всего 353 квадратных метра. Работников - трое. Общее количество книг примерно 2500 экземпляров. Другие волостные библиотеки не в самом хорошем экономическом положении. Волостной старшина ничего против библиотек не имеет, просто у волости не хватает средств.

Резт Рооси из Петской Библиотеки Эстонии в своей статье "В известной доброте" оценивает результаты 1967 года в сравнении с текстовыми и цифровыми данными 1994 года республики. В Эстонии 11 самостоятельных детских библиотек и 16 детских отделов центральной библиотеки. Автор сознает, что пользуются детскими библиотеками нормально. Каждый ребенок посещает библиотеку в среднем 10 раз в году и каждый раз заказывает по 2,3 книги. Таким образом частота заказов /29, 29/ упала /24, 3/ с уровня 1967 года. Это не плохой показатель. Детские библиотеки стали активно заниматься саморекламой, прежде всего в периодической печати. В основном они все же занимаются приведением в порядок фондов, сверкой картотек-каталогов и обслуживанием читателей. Фонды дополняются, хотя по-прежнему проблемой является хрупкий переплет книги, которой зачастую разваливается. Прошедший год называют годом Чертёнка и Мууна. Одновременно автор беспокоится об уменьшении у детей интереса к содержательным книгам. Так работники детских библиотек обращались за помощью и советом к воспитателям и учителям младших классов. Организовали соответствующий семинар. В общем, именно в уездах принимают участие во всевозможных местных культурных событиях, для детей устраиваются соревнования, самодеятельные конкурсы и т. д. При библиотеках работают самодеятельные кружки / например, на острове Хийумаа уже 30 лет действует Клуб молодых книголюбов, который вырастил несколько драмкружков/. Автор статьи считает работу детских библиотек Эстонии похвальной.

Из статьи Лийви Аарма мы узнаем, что 410 лет назад в Вильнюсе в кальвинистской типографии Даниэля Ланциция были напечатаны первые католические книги на эстонском языке - катехизис каноника Петруса Канисия вместе с песенниками. Печать католических религиозных книг на народных языках началась в соответствии с решением, принятым на церковном совете Триенто /1545-1563/, о том, что в дальнейшем вероучение католикам будет проводиться на языке самых верующих. Легат папы Антонио Поссевино, активно занимавшийся миссионерской работой в Прибалтике, в Швеции и в России, организовал в названных странах печать книг на народных языках. На сегодняшний день из католических книг, напечатанных под руководством Поссевино, сохранились лишь катехизис на шведском языке в Хельсинки и катехизис на латышском языке в университетской библиотеке Упсала. Катехизис на эстонском языке вместе с песенниками бесследно исчез. Однако печать издания подтверждает найденные в Ватиканском архиве живущим и работающим в Дании историком с эстонским происхождением Велло Хелки печатные счета о прекращении печати книг на латышском и эстонском языке 25 октября 1585 года.

SUMMARY

Director of Valga Central Library Salme Vainlo writes about the history of the library. It was founded in 1865 under the auspices of Valga City Council. For 14 years (1911-1925) the Library was subordinate to Valga Estonian Temperance Society, having then its ups and downs. From 1925 the Library became a city library again and had a good reputation. The number of books and readers increased and the youth department was founded. In 1940 the greater part of the stack was destroyed - only 27 per cent of it survived. The library moved six times to more and more unsuitable rooms. In 1975 public libraries were centralized and Valga Central Library was established. The number of readers began to grow. From 1992, after the re-establishment of independent Estonia, the governing of the Library has belonged to the competence of Valga City Council. The Council found new rooms for the Library, joining the house of culture and the house of hobby groups into one centre, and the vacant house was given over to the Library. The rebuilding and repairs will be performed by the end of 1996. Then the new stage in the library's essential work will begin.

In her article "When we Feel Proud and Well" Mare Ektermann, librarian in charge of Lääne County Central Library, gives a survey of the activities of Lääne County village libraries during the last two years. 10 village libraries have moved into new rooms, 3 village libraries complete the stack by themselves. Village libraries have now economic problems on their responsibility. The libraries must make themselves visible and audible and give reasons for growing expenses to parish administration.

Evi Murdla, director of Viljandi City Library, writes about the library at the present time. The Library was founded on the 11th of February in 1911. During 85 years of its existence the Library has changed its location nine times. The house where the Library is situated now has been given back to the former owner - Viljandi Jaani Congregation. The Library can use the house up to July 1997 on lease. Viljandi City Council promised to give the building of Viljandi Police Prefecture to the Library but it has no money to build a new house for the Police Prefecture use. The project for the reconstruction and rebuilding is completed.

Helgi Peeba, deputy librarian of Tallinn Central Library writes about the activities of the library during the last two years. The librarians can be delighted because the number of readers has increased. The reading hall is open for seven days a week and it is used willingly. But there is only one children's library in a big district of Lasnamäe and the nearest library in the centre of the city had to move out of its rooms because the house was returned to the owner. Several literary circles pursue their activities by the city libraries; conversations, concerts and exhibitions are arranged.

On the August 26, 1995 Võrumaa Central Library moved on the second floor of a new building. In her short article "Võrumaa Central Library in New Rooms" director Inga Kuljus describes how they made efforts, to get money for the building, new furniture, etc. She deals with the problems of removal; it comes out that the main supporting force were young soldiers from Kuperjanov Infantry Battalion and brave librarians themselves. Last of all she thanked the people and institutions who helped to open the library - Võru Country Government, the Ministry of Culture and Education, etc. There are 103,885 books, 1,723 copies of periodicals and 1,913 sound records in Võrumaa Central Library. NOVELL network was installed and library automatization system Kirjasto 3000 was introduced.

In her article "We Come off Well" Reet Roosi from the Estonian Children's Library gives the data from Estonian children's libraries in 1994 and compares them with these of the year 1967. Now there are 11 independent children's libraries and 16 children's departments in central libraries. Every child makes 10 visits a year and borrows 2-3 books every time. From 1967 usage frequency has fallen from 29.29 to 24.3, and this is not bad. Children's libraries have advertised themselves in the press. But their main task is collection development, reader service and comparing catalogues and card files. The collections are growing but the covers of books are fragile and get easily broken. The previous year is called a year of Moomin and Nukitsamees (Bumpy). The author says that children's interest in reading weighty books has diminished. To investigate this problem a seminar was held in order to get assistance from kindergarten and elementary school teachers. County children's libraries take part in local cultural events. Many hobby groups are working in children's libraries, e. g. in Hiiumaa Young Book Friends' Club has already been active for 30 years. Several drama clubs have grown out of it. The author of the article considers the work of children's libraries comes off well.

In her article Liivi Aarma writes that 410 years ago the first Catholic books in the Estonian language (Canon Petrus Canisius's catechism with hymnals) was printed in Vilnius in Calvinistic printing house of Daniel Lancicius. Trento Church Council in 1545-1563 passed a resolution that Catholics must get their religious instruction in their mother tongue. The pope's legate Antonio Possevino, who was a missionary in the Baltic countries, Sweden and Russia, organized there the printing of books in the native languages. Two of the Catholic books (the catechism in the Swedish language in Helsinki and the catechism in the Latvian language in Uppsala University Library) printed under the guidance of Possevino have survived up to now. The catechism with hymnals in the Estonian language has vanished utterly. The proof of the printing of this catechism is the account on the finishing of the printing the books in the Estonian and Latvian language on Oct. 1, 1585. These documents were found in the Vatican Archives by Vello Helk, historian of Estonian origin who lives and works in Denmark.

Urve Aulis's article "A Story in Printed Music" is quite exceptional in our journal. Elsa Pärn's (in the 20ies and 30ies noted as a mezzo-soprano, later as a voice and piano teacher) printed music collection, by chance happened to get into possession of the National Library of Estonia after her death in 1994. There are many songs of Estonian composers in her collection. But Juhan Aavik's collection "Lapsepõlve mälestused" ("Childhood Memoirs") has a peculiar fate. There is Karl Ots's dedication to a famous Italian singer and voice teacher Armanda degli Abbati in it. At that time she was a singing teacher in Estonia Theatre, called by the Government of Estonia. She had written some words in the Italian language on the song "Meie kiisul kriimud silmad" ("Our Pussy's Spotted Eyes") Karl Ots had already got acquainted with her during his studies in Italy. In 1940 Abbati was arrested as a

Вступительные строки: Несколько беглых
мыслей о народных библиотеках **Тийу Вальм 4**

ПУБЛИЧНЫЕ БИБЛИОТЕКИ

Вместе с книгой происходит наш полъём и спад:
Валгаской центральной библиотеке - 130 **Сальме Вайнло 5**
Когда нам гордо и хорошо **Маре Эктерманн 7**
Вильяндийская городская библиотека
сегодня **Эви Мурдла 9**
Таллинская центральная библиотека **Хельги Пееба 11**
Библиотека в волости Локса **Илле Пийбеманн 12**
Центральная библиотека Вырумаа
в новых помещениях **Эне Рьет, Инга Кульус 13**
Кирьясто 3000 в Эстонии! **Катерина Талур 15**
В известной добротe **Резт Рооси 17**
В Пярну открыл двери филиал
библиотеки Рязма **У. Вильяпуу, Т. Кобар 18**

Мнение читателя:

На сколько основательно можно познакомиться
с библиотекой за 5 /пять/ минут? **Сигне Пеекер 19**
О диванах, безопасности, цветах или ... "у меня
есть одна замечательная тётя" **Ингрид Эрилайд 19**

ЗАРУБЕЖНЫЕ ПУБЛИЧНЫЕ БИБЛИОТЕКИ

Библиотека на краю Европы. Реферат. **20**
Изменения в народных
библиотеках Норвегии. Реферат. **21**
Грамота библиотек Франции **23**

HABENT SUA FATA LIBELLI

410 лет со дня первого каталогического издания
на эстонском языке **Лийви Аарма 26**
История в нотах **Урве Аулис 28**
Книги Архивной библиотеки Литературного музея:
О жизни неверующих на простоязычии **Михкель Вольт 30**

СТРОКИ ЮРИСТА **Хели Наэрис 31**

* * *

Библиотекоеведческое и информационно-научное
обучение в ТПедИ/ТПУ в 1965-1995 годах **32**

ВЕСТИ

Поздка библиотекарей Эстонии в Швецию **Кюлли Отс 33**
30 содержательнейших дней в США **Ильме Сепп 34**
Новый директор БТУ Пеетер Олеск **35**
До читателей дошел новый персональный список:
Эрнст Энно **35**
Б библиотеке ТПУ ввели библиотечную
компьютерную программу КИРИ **36**
В память: Май Плоом **38**
Комментарий к комментарию **Кюлло Арьякас 38**
О законе Эстонской Национальной
библиотеки в прессе **Тайми Тарнинг 39**
На мировой форум дополнительного обучения
информационных наук ТПУ 1995 года **40**

РЕЗЮМЕ **41**

SUMMARY **42**

First Column: Some Thoughts of Public Libraries **Tiiu Valm 4**

PUBLIC LIBRARY

Our ups and downs with a Book
- Valga Central Library 130 Years Old **Salme Vainlo 5**
When we Feel Proud and Well **Mare Ektermann 7**
Viljandi City Library of Today **Evi Murdla 9**
Tallinn Central Library **Helgi Peeba 11**
Libraries in Loksa District **Ille Piibemann 12**
Võrumaa Central Library
in New Rooms **Ene Riet, Inga Kuljus 13**
Kirjasto 3000 Came into Estonia!
We Come off Well **Katerina Talur 15**
Rääma Branch Library **Reet Roosi 17**
Was Opened in Pärnu **U. Viljapuu, T. Kobar 18**

Readers' Column

What One Can See in
a Library for Five Minutes? **Signe Peeker 19**
About Sofas, Sofety, Flowers or ...
"I Have a Grand Aunt" **Ingrid Erilaid 19**

PUBLIC LIBRARIES ABROAD

A Library on the Brink of Europe. Report. **20**
Changes in the Public
Libraries in Norway. Report **21**
France Library Charter **23**

HABENT SUA FATA LIBELLI

410 Years from the First Catholic Publication
in the Estonian Language **Liivi Aarma 26**
The Story in Printed Music **Urve Aulis 28**
Archives Collection of the Estonian Literary Museum
- the Introduction of Books **Mihkel Volt 30**

LEGAL COLUMN **Heli Naeris 31**

* * *

Library and Information Science Education
in Tallinn Pedagogical Institute and
Tallinn Pedagogical University 1965-1995 **32**

NEWS

The Trips of Estonian Librarians to Sweden **Küllli Ots 33**
30 Pithy Days in the USA **Pme Sepp 34**
New Director of Tartu University Library Peeter Olesk **35**
A New Author Bibliography is Published: Ernst Enno **35**
A New Library Computer Programme KIRI **36**
was Established in Tallinn Pedagogical University
To Continuing Education Forum in Copenhagen
In Memoriam: Mai Ploom **38**
A Commentary on the Commentary **Küllo Arjakas 38**
About the National Library Law
in the Press **Taimi Tarning 39**
Diploma Papers of Information Science Department
of Tallinn Pedagogical University **40**

РЕЗЮМЕ **41**

SUMMARY **42**

